

Iacobi Sadoleti Episcopi Carpentoracensis, uiri doctissimi, de bello Turcis inferendo, Oratio

<https://hdl.handle.net/1874/452590>

2
IACOBI
SADOLETI EPISCO
PI CARPENTORACENSIS,
uiri doctissimi, de bello Turcis
inferendo, Oratio.

EIVSDEM ARGVMENTI,

OTHONIS BRVNfelsii ad Christia
nos Principes Oratio.

IACOBI FONTANI de Rhodi expu
gnatione Epistola.

PETRI NANNII Alcmariani Decla
ratio.

LODOVICI VIVIS de vita Christiano
rum sub Turca opusculum.

B A S I L E A E

M. D. XXXVIII.

THE
ACORN

ADOLESCENTS

OF AMERICA

EDITED BY

THE EDITOR

OF THE

ADOLESCENTS

OF AMERICA

OF THE

ADOLESCENTS

OF AMERICA

OF THE

ADOLESCENTS

OF AMERICA

THE EDITOR

OF THE

IACOBI

SADOLETI DE BEL

LO SVSCIPIENDO CONTRA

Turcas ad Ludouicum Christia-

nissimum Galliarum Regem,

ORATIO.

IQVIS antea fuit, LV-
DOVICE Rex, qui ma-
ximis nationibus præ-
positus, & in hanc cel-
sam honoris sedē subla-
tus, fortunę locū illum,
singulari hominū beniuolentia, & sum-
ma uirtutis existimatione tueretur, eum
te esse arbitror hoc tempore, in quem ita
omnium bonorū studia incubuerint, ut
cum multa ex rebus domi, & militiæ ge-
stis, cum animi tui, tum cōsiliij documen-
ta ceperimus: quibus ad incredibilem er-
ga te amorem conflagrauimus, arduum
admodum sit cōstituere: Vtrum oratio
A 2 ribus

ribus iudicijs magnitudinem tuã, an uo-
 tis amãtioribus salutẽ prosequamur. Sed
 quo propensior nostra eiusmodi uolun-
 tas sit, illa etiam ratio in causa est: quod
 eandem hanc uirtutem, quam egregiam
 in te & præstabilẽ esse cognoscimus, cõ-
 muni quoque Reipu. & Christianæ reli-
 gioni imprimis speramus fore salutarem.
 Quantum enim longo iam interuallo,
 partim crudelissimorum hostiũ iniurijs,
 Turcarumq; contumelijs: partim teme-
 ritate & negligentia superiorem Princi-
 pum, amisit fides nostra, tum auctori-
 tatis, tum dignitatis, tãtum uideris tu bre-
 ui tempore referre Reip. posse: Si quan-
 tum in te potestatis fortuna esse uoluit, tã-
 tum tu studiũ impendere in communem
 salutem institueris. Ac nos quidem cum
 bellicorũ operum tuorũ monumẽta in-
 tuemur, planẽ intelligimus, nõ aliũ de po-
 tuisse illa, nisi ab optimo cõsilio et animo
 maximo proficisci, quia enim rerũ gerẽ-
 darũ origo ab interioribus fontibus pru-
 dentia

dentiae deducta est, iccirco necesse est, ut quid egregie gestum sit, antea fuerit preclare cogitatum: cum uero animi tui prestantiam & magnitudinem tenemus, certam in spem ducimur, tanto maiore laudatrendę religionis tibi proposita, quanto illustrius est publicę utilitati consulere magnum Regem, quã priuatę, te non minora de hinc tuę pietatis pignora Reip. daturum, quã antehac dederas fortitudinis. Neq; huic nostrę opinioni atque sententię humana tantum consilia adstipulantur, sed multo magis diuino numine erecti & confirmati sumus. Quis enim animum referens ad ea bella quę gessisti, uictoriasq; quas es adeptus, tuamq; in illis, non solum administrandis uim animi atq; fiduciam: sed etiã in conficiendis celeritatē cogitans, non intelligat Deorum immortalium nutu ac uoluntate, ad functionem pulcherrimi operis, te & uocatum, & instructum esse, ut sis sanctę christianę religionis speratus

tus ille, diuq̄ exoptatus uotis omnium,
 cum auctor resurgens, tum ultor uiola-
 tæ atq̄ punitor: cum illi omnibus coele-
 stibus beneficijs in te conferendis, non so-
 lum te ornasse ad tuam laudem decoran-
 dam: sed etiam armasse ad suam religio-
 nem defendendam iudicio ac liberalitate
 sua uideantur. Quod si in hominum
 uita atq̄ uictu: & in ea societate cõmuni,
 quæ cognitionis quasi uinculis quibus-
 dam, & naturali ipso iure continetur, si
 præcipuè existimantur officij retinentes
 homines: omniumq̄ beniuolentia digni,
 qui accepti beneficij memores, quã posse
 sunt auctoribus suorum commodorum
 alacri animo gratiam persoluunt: Quan-
 to tandem te studio, quãta alacritate des-
 cet summi ac præpotentis Dei & benefi-
 cia agnoscere propter prudẽtiam, & gra-
 tiam referre meritis propter pietatẽ: præ-
 sertim cum quid ille abs te repetat, quos
 que operã tuã, flagitet, propè uoce teste-
 tur, clara enim hæc est Dei immortalis
 uox

vox et oratio: suos à te hostes se uinci uel-
 le & deprimi, cum tuos tibi ut superares
 concesserit: nec est ulla insignior appella-
 tio pietatis atq; officij, quàm declarare be-
 neficio cuiusmodi reposes gratiã. Quã-
 obrem ille Regum Dominus constitu-
 torq; Principum Deus: cuius benignita-
 tẽ & tu sensisti, & ceteri per te expectant,
 cum suo quodam diuino occultoq; iudi-
 cio, quò nos cogitatione aspirare nõ pos-
 sumus, tibi amplissimos fines: tibi innum-
 merabiles populos, tibi regna, tibi laudẽ,
 uictoriã, triumphũq; cõtulit, nõ tibi pro-
 fecto soli ista detulit, sed etiã reip. nec uno
 in homine finem beneficiorũ suorũ con-
 stituit, sed per unum hominẽ statuit uber-
 tatem coelestis beneficentiã in uniuersos
 homines infundi oportere. Ergo & hæc
 tibi Ludouice pro maiestate & amplitu-
 dine tua Christianã fidei suscipiẽda pro-
 pugnatio est: & illud enixè contendẽ-
 dum, ut in maximis rebus aggrediendis
 ac perficiendis, dignus & salutis homi-
 A 4 num

num auctor, & diuinæ liberalitatis minister esse uideare. Nobis porrò qui tot iā annis in summa desperatione omnium rerum ita iacuimus, ut offusa nostris mentibus sempiterna nox uideretur, hæc primum è cælo spes bonæ salutis illuxit, quæ eisdem diis immortales in te nobis propositam esse uoluerunt, ob quam erecti atque excitati, te melioris fortunæ, quasi signum extollente, nosmetipsos, res, rationesque nostras, omnemque spem incolumitatis ac salutis, in tua unius uirtute fiximus ac locauimus. Tantam enim animi magnitudinem, tam insignem admirabilemque prudentiam, tantos ac tam prosperos fortunæ, & inauditæ felicitatis cursus, certe ad utilitatem publicam incitatos esse arbitramur: nec persuadere nobis possumus, nec aliter sentire atque existimare, cum in rebus inchoandis tantam laudem affecutus sis, quantam omnes gentes commemorando celebrare non desinunt, te, ad ea quæ restant, longe maiora ac uberiora, non eandem
tuam

tuam illam uim uirtutis & sapientiæ esse conuersurum. Atque hæc nostra cupiditas & expectatio, ut tibi opes tuas, cum fortunæ, tum consilij atq; auctoritatis in salutem Reip. collocare libeat, & si plurimum nostris rationibus accommodata est, quibus optabile est, diuq; uotis ac precibus efflagitatum, aliquando tandem à continuis periculis detrimentisq; cōquiescere: tamen non minus perspicua habet in sese testimonia communis in te amoris, & iudicij, q̄ desideria salutis. Quid enim aliud est optādo deligere ex omnibus unum, à quo te uel ornari uel conseruari cupias, quàm illius quem deligas & gloriæ fauere, & de uirtute præclare existimare? Atqui hæc sententia omnium ac uoluntas si tibi honorifica est, pertinetq; ad laudem tuam, teq; in excelsissimo loco auctoritatis atque existimationis communi opinione statuit: est profecto et tuæ humanitatis, hominū studiosissimorum,

tuicq; amantissimorū salutē conseruandā
 suscipere, et summę uirtutis præstantiscq;
 sapiētīæ iudicia omniū gentiū, quę maxi
 ma de te ornatissimacq; sunt facta, Turcis
 frangēdis atq; à ceruicibus Reip. summo
 uēdis, sanctissimoq; bello pro cōmuni re
 ligione suscipiēdo cōprobare: ut illi qui
 te ad tantam laudem flagitant, nec repu
 diati in beniuolentia, nec decepti in iudi
 cio esse uideantur. Quanquam quidem
 huius de te opinionis non nos solī parti
 cipes sumus: nec proprium nostrum est
 hoc iudiciū, sed nobis cum ipsis hostibus
 cōmune, non enim minus uere & graui
 ter illi de te iudicant, q̄ nos iudicemus:
 nec tua ista imperij & auctoritatis ampli
 ficatio maiorem nobis læticiam attulit, q̄
 illis formidinem: ac illi metu nunc perter
 riti atq; exanimati rumore tui nominis,
 tot uictorijs illustri, ad extremas nationes
 peruagato, cum ita reformident aduen
 tum tuum, ut ad omnem mentionem tui
 pers

perhorrescant: id profecto facere existimandi sunt, quod in tali re atq; periculo fieri passim solet, ut ante Deorū suorum imagines (quos illi peruerse admodū & superstizioso ritu colunt) procūbant supplices, precibus obtestentur, impenseq; obsecrēt, quo tu ab huiusmodi præclara uolūtate abducare. Quod si tu in medio cursu felicitatis ac uictoriarū iā usq; eò progressus, unde promptum atque expeditum iter est ad peragenda quæ restant, te ea quidem uberiora, ad gloriā: ad opus uero & laborem leuiora, repente constiteris, te represseris, tantamq; lucem dignitatis, amplitudinīs, & ipsius (ut ita dicā) immortalitatis, aut non aspexeris propositam, aut reliqueris ultrò, atque contempseris sese offerentem, nimirum id quod cum nostra, tum uero honoris tui abominamur causa, & hostibus tuis infestissimis insperatam læticiam, & socijs aman-
tissimis inopinatam calamitatem impor-
taueris:

raueris: Itaque illi frustra se pertinuiffe, falso de te iudicasse se arbitrabuntur, inanemque suam de tua uirtute opinionem irridebunt, iactationibus efferentur, lapsum & quasi ruinam laudis auctoritatisque tuae, suae auctoritati existimationisque fortitudinis ascribent: impunitatemque sibi preteritarum iniuriarum, non solum donatam putabunt, sed etiam licentiam nouarum: nos uero quorum erat salutis, & fortunae per te consulendum, omni spe orbati desolatiisque auxilio, miserabimur grauiter conditionem nostram, perpetuoque lametabimur: plus illorum ad muta & irrita Deorum simulachra, supersticiosas preces quam nostras ueras lachrymas, iustos que dolores apud Dei omnipotentis animum ualuisse: & cum ipsorum illis Dei propitij esse non possint, eum Regem qui nobis possit, quique in nostra spe et salute retinenda, uicariam propemodum habeat Dei immortalis potestatem: pro hostium potius uotis,

uotis, cōtra dignitatem suam, quā pro salute sociorum ex amplitudinis suæ gloria egisse. Quod eò etiam erit indignius ferendum, quod illorum uota nihil aliud spectant, quā facultatem inferendæ nobis iniuriæ ac calamitatis: nostra ad unā rationem intēta sunt, recuperandæ honestatis. Quapropter est hoc omnino tua Maiestate dignum, hoc debitum excellentiæ tuæ, hoc propriū tanti Regis, hoc & ijs rebus quas gessisti & ei expectationi, quam concitasti imprimis consentaneum, ut te in huius præstantissimi facti cogitationem dedas, Turcarum quæ imperium, quod nostra cum perniciæ, & Christianæ religionis, unde tu clarissimū cognomen accepisti, labe atque ignominia auctum adhuc & cumulatum est, tollendum funditus atq; extinguēdum tuæ uirtuti felicitati que assumes. Nam quod aliud munus est regnandi, quā in his rebus meditandis & gerendis, quæ Rempu
blicam

blicam utilitate beneficioꝝ comprehens-
 dant, & alienę commoditatı elaborare et
 suę laudi. Sanę est hoc ita agnatũ regibus
 & quodammodo affixum, ut qui ab hac
 præclarissima mente descıuerunt, neque
 nomen regium, neque dignitatem unquę
 potuerint sustinere: sed falso quidẽ usur-
 pauerunt regum & principum nomen,
 rem autẽ ipsam repudiarunt penitus atquę
 contempserunt. Magna est species, ma-
 gna grauitas, magna maiestas principa-
 tus: quam qui non in purpura, nõ in opi-
 bus, nõ in insignibus & comitatu, sed in
 uirtute, sed in iustitia, sed in animi magni-
 tudine, sed in sapiëntia positã esse putaue-
 rūt: nõ reuera principes: nequę hoc tantũ sed
 optimi et clarissimi principes fuerūt: quod
 commoditatem eorum qui suę fidei cõ-
 missi concreditıꝝ essent tuendam: & ad
 comunem generis humani utilitatẽ pro-
 curandam se esse natos existimauerunt:
 qui ita constituerunt: propterea quidem,
 quod

quod Imperium nihil aliud intelligebant esse, nisi curam alienæ salutis, exercitatio-
nem propriæ uirtutis, studium cōmodi
publici, negligentiam priuati, se potesta-
tem quandā ad Dei similitudinē inuen-
tam obtinere: idc̄q; operis sibi incumbere
ut generi humano, benefici imprimis
& salutare reperirētur. Quo etiam eorū
est nomen magis ab omni memo-
ria detestandum, qui in tam celsum gra-
dum honoris sublati, potestate, quam ha-
buerunt, non ad ullā illustrem rationem,
sed ad priuatos quæstus & libidines sunt
abusi: horū nimirū scelere atq; importu-
nitate nos afflictos et perditos, pluresq; à
gremio sanctæ religionis prouincias do-
lemus esse distractas: Sed illi qui in flagi-
tjs atque in omni libidinum genere suis
cupiditatibus morem gerere studuerūt,
ab eis rebus quas tantopere amplexi fue-
rant, direpti morte, atq; diuulsi, æternis
nūc, & meritis supplicijs exercentur: nos
uero

uero eorum culpa in extremum discrimē adducti, hoc maiore sollicitudine animi & labore, tuam & fidem, & diligentiam imploramus: ut laboranti christianae reipublicae subuenias, superiorumque temporum ruinas tua uirtute & pietate fulcias. In quo uide quam in opinionem de te discesserimus: magnum uere iudicamus Regem, qui subditorum suorum saluti cōsultat: estque hoc ita proprium regis, ut sine eo nec munus regale, nec officium constet: Igitur cum te ad orbis terrae uniuersi salutē deposcimus: quae recta religione cōmunicanda uictis ac uictoribus futura una & eadē est: cū inquam te ad hanc rem tantam gloriae celebritatisque plenissimam idoneum putamus, non indignum qui omnibus gentibus imperes arbitramur: Enim uero ex tuis rebus gestis, multa habuimus in te ipso uirtutum documenta maximorum: nam et prudentiā in cōsilijs, et fortitudinē in periculis tuā cognouimus

uimus, et uehementiam in agendo, celeritatem in cōficiendo, clementiam in ignoscendo: quæ sunt omnes imperatorie uirtutes maximi ducis proprie, bellicęq; laudis & uictorię comites: quibus cōdoceffimus te ad sanctissimi belli, quo te adhortamur expeditionem, copijs, & omni facultatis genere esse instructissimum: sed una eius rei uolūtas ac deliberatio te Regem omnium præstantissimum declarata est: hoc unum ad summam amplitudinem nominis tui reliquum est: hic restat actus, in quo omnes quidem elaborare debēt, qui in Regnis & imperijs sunt. Sed tu imprimis ac uehementissimē, qui cognomen Christianissimi à maioribus omniū, quę unquam uirtus cuiusquam, aut fama appetiuit: maximū clarissimūq; obtinuisti: nam Regem quidem esse, humane dignitatis est, Christianissimū uero, diuini honoris: & in utroq; tamē christianę reip. curam, & quasi procuratoriam cernimus tibi esse cōmissam: ex quo

B

intelligi

intelligi licet, quò te res ipsa, quò fortunæ fauor, quò merita deorum, quò singularis illa nobis perspecta maximis in rebus & in admiratione habita animi tui magnitudo uocet: cum quale munus tibi, & cuiusmodi exercitatio suscipienda sit, nominibus ipsis commoneare: quod si illi, qui tecum alijs rationibus coniuncti, & iuris, et religionis, & quãdoq; societatis, hac una tantũmodo causa, atq; hoc iustissimi belli pretextu, quod nimis cupiditate in alienos fines imminere uidebatur, uicti abs te atq; redomiti: nihil aliud appetierunt, nisi ut potentiam tuam infringerent: terminisq; imperij tui summo uendis, suos ipsi ut promouerent: fidem autem, & religionem, nec offensam unquam, nec uiolatam esse uoluerunt: quos tamen non solum uis atq; armis, sed felicitate, & deorũ immortalium nutu ab imperio & de auctoritate pristina depulisti. Quid tandem tibi suscipiendũ animi est aduersus eos, qui natura barbari, feritate

te crudeles, scelere impij, & tibi, & nobis,
& uniuerso nomini Christiano sempiter-
ni hostes extiterunt? qui fidem sanctissi-
mam, qui diuinam religionem, qui illam
alteram partem tuæ amplissimæ digni-
tatis, quæ quidem & ad ueritatem potior
est, et ad commemorationem fame certe
gloriosior, quam tu Christianitatis nomi-
ne consecutus es, fœdarunt, diripuerunt,
omni semper immanitate & inaudito fu-
rore lacerarunt: Profecto si fuit magni Du-
cis eos qui arma contrà ferrent, uirtute,
& cōsilio, & militari robore retudisse, est
optimi medius fidius, & Christianissimi
Regis, quæ tua maior atq; illustrior laus
est, nomen sanctissimæ religionis, salu-
tem populî fidelis, contra nefarios ho-
stes defendendam recipere: neque com-
mittere ut hæc orbis terræ spes et expecta-
tio, quâ incredibilis omniū erga te beni-
uolentia aluit, tuæ uirtutis opinio cōfirma-
uit, deorū eximia aduersum te beneficia
corroborauerunt, ratio & necessitas reip.

sustentat, frustra esse commota uideatur.
Ac mihi quidē ad initia generis tui præ-
clara sanè atq; illustria animum & cogi-
tationes meas referenti, uidētur maiores
illī tui, qui primi regnum Galliaē sua uir-
tute constitutū posteris tradiderunt: hac
una re potissimū, quod fidem Christi cu-
pidissimè ac religiosissimè acceptam, per
finitimas nationes propagare sunt nixi,
auctoritatem sibi, & firmamentum, ac
robur imperio comparasse: quorum Pi-
pini duo, & interiectus inter hosce Karo-
lus Martellus, Pipini primi filius, poste-
rioris pater, cum etiam tum barbaris &
idolatriis redūdaret Gallia, Germaniaēq;
magna pars auersa à religione, fidei no-
men, non solum odio, sed etiā armis per-
sequeretur, in hac una cura omnes, et uir-
tutē & uim sapientiæ suæ posuerūt, ut su-
perstitione omni ex eis regionibus extir-
pata, uerus Dei cultus ubiq; cōsereretur.
Itaq; Germani ab illis domiti, Phrixones
suba cti, Saxones in fidem recepti. Quæ
integræ

integræ & ualide nationes, iugum idem
& uestri imperij, & sanctę religionis unã
subierũt; ex quo profecto intelligere pos-
sumus, quantam illis gloriã uictoria de-
derit, cum uictis calamitas attulerit salu-
tem; Karoli autem Magni summam, in-
auditam, incredibilem, ac penè diuinam
animi magnitudinẽ, pietatem, uirtutem,
quibus adhuc laudibus celebramus, quo
honore prosequimur, qua beniuolentiã
complectimur; qui cum multa bella ges-
sisset, partim tuendorum finium causa,
partim inductus propagandi imperij cu-
piditate, quæ plerunq; excellentibus ani-
mis innata est; habuit in cæteris causam
uel iustã, uel necessariam; quæ uero pro
rep. christiana gessit, Sarracenis, qui la-
tissimè se effuderãt ultra Bethin summo-
tis; Hispanis ad fidem adductis, Saxoni-
bus non minus religione, quàm armis
subactis, in tanta sunt gloria, ut illius no-
men charissimum nulla unquam ex ani-
mis hominum deletura sit obliuio; nul-

la diuturnitas illius laudes obliteraturā,
 nullius unquam uox illius clarissimas
 uirtutes sit tacitura: quod si illi domesti-
 cis semper seditionibus impliciti, bel-
 lumq; intra fines perpetuū gerentes, tan-
 tum tamen uirtute, & diligentia perfec-
 runt: ut idem terminus esset eorum pro-
 pmodū & nominis, & imperij, ut nus-
 quam arma mouerint, unde uictoriam
 non reportarint: nullam gētem uicerint,
 quam non & clementia sua, & ueritatis
 doctrina conseruauerint. Quid tandem
 est abs te requirendum? qui cum uirtute
 illis (ut speramus) par: tum uero oppor-
 tunitate certe es superior. illi enim regno
 constituendo, finitimisq; nationibus ad-
 iungendis, tanquam gradus tibi constru-
 xisse uidentur, quibus te nunc in cœlum
 possis attollere. An uero tibi non dispar
 longe q; dissimilis horum ipsorum uide-
 tur, quos modò nominauimus fortuna:
 atq; aliorū conditio Galliarū Regum, qui
 nequaquam sibi in simili laude elaborā-
 dum

stū esse putauerūt: Intuere paulisper ani-
mo quoniā oculis non potes, longū ordi-
nem Regum eorum qui te antecesserūt:
& cogitationes tuas ad spatiū recordan-
dum præteriti tēporis reuoca: nōne ipsi
illi fidei propugnatores, qui Reges chris-
tianissimi, nō solū nomine, sed etiam
ueritate se esse uoluerunt: stare tibi uiden-
tur in immēsa diuturnitate, insignes atq;
conspicui, tanquam ad sepiternam uirtu-
tis, & gloriæ uitam erecti: uetustate in-
uicti, ac in dies potius magis efflorescen-
tes: cæteris prostratis atq; abiectis: neque
solum morte, id quod communis infir-
mitatis est, sed etiam, quæ inertiae pecu-
liaris pœna est, obliuione oppressis: mi-
hi mediis fidius uidentur illi elucere tan-
quā lumina: & cum longinquitas tem-
poris sensim rebus obducere obscurita-
tem soleat, omnem caliginem uetusta-
tis clarissima luce nominis sui uincere.
Quos cum cæteri Reges atque Princi-
pes diuerso ex genere, remotissimis in

terris proponere sibi ad exemplū rerum
 bene gerendarum soliti sint: tu domesti-
 cis exemplis non accendere? Non foret
 hoc animi, nō ingenij tui: ne nostræ qui-
 dem spei atque opinionis, quam de tua
 sapientia concepimus: Illud potius tuæ
 & eximię uirtutis, & excellētis animi ma-
 gnitudinis efficere: ut cum illi in maxi-
 mis difficultatibus, regno nouiter institu-
 to, finitimis omnibus ad arma cōtra eos
 euntibus, tantum labore et diligentia eni-
 xi sint, ut latissime fines & imperij, & reli-
 gionis extenderint: tu in summa rerum,
 quæ ad hoc bellum idoneæ sunt, facultate
 & copia, in amplissima auctoritate, in
 robore exercitus inuicti, tot & tam ma-
 gnas oportunitates, tanta uirtute exci-
 pias, ut illi minus multo præ te uirtute,
 q̄ occasione ualuisse uideatur, Nā quid
 ego de cæteris dicā ex eadē, uel familia,
 uel patria maioribus tuis: tulit enim, tulit
 hæc terra duces plurimos, cum ex belli-
 cis laudibus illustres, cum animo in reli-
 gionem

gionem præstantes, non ne Karolus Tertius eodem itinere suscepto, quò maiores suos instituisse ad summam laudem uiderat, eorum uestigia magna cum cura est persecutus: cui quidem Normani, gens ferox armisq; indomita, quod credunt Deum uerum, quod cognoscunt, quod in spem salutis & æternitatis eduntur in lucem, atq; educantur, totum acceptum referunt. Quid illi, qui hoc ipsum idem bellum, cuius ubi nunc & cupiditatem, & uictoriam uotis & desiderijs nostris adoptamus, singulari felicitate et gloria consecerunt: Gothifredus, Balduinus, Vgo, Roberti duo, qua tandem in celebritate famæ, & quam grata commemoratione omnium gentium uersantur: Quos, cum neq; regnum obtinerent, neq; summam haberent potestatem: tamen in sanctissimam expeditionem proficiscentes, innumeras ex Gallia multitudo fortium uirorum consecuta est: atque illi signis aliquoties collatis, maximis exercitibus ad-

uersariorum fufis atque fugatis: urbibus
 munitiffimis expugnatis, omnia à Bo-
 fphoro & Propontide, ad ufque Aegy-
 ptum armis perdomuerunt: cum eorum
 uirtutem, coelestibus præfidijs armatam,
 nulla hoftium tela, nullæ obiectæ altitudi-
 nes, nulla uis oppofita retardere potui-
 fet. Itaq; illorum tunc opera & regnum
 Hierofolymis conftitutum eft, & barba-
 ræ nationes edoctræ, nobis ad hoftes re-
 tundendos, uiolatamq; religionem per-
 fequendam, non uim plerunque aut fa-
 cultatem, fed curam abefle: quod graui-
 fimis intra nos diffenfionibus diftracti,
 temeritati potius & iracundiæ, quàm fa-
 nis confilijs adhæremus. Neque hoc bar-
 barorum fefellit aftutiam, qui uirtute nū-
 quam nobifcum, tēporibus femper pu-
 gnauerunt: nam tum pulfi penè omni
 Afia, aliquot quieuerunt annos, dum nos
 ad noftream amentiam & fatalem quali
 calamitatem rediremus: cuius mali fimu-
 latque fignum à nobis cecinit, continuo
 in

in nostras seditiones ac discordias impetus ab illis factus est. Qua in clade periculoque nostrorum, duo maximi fortissimiq; Galliae Reges, diuersis tamē temporibus, laboranti in his locis populo Christiano succurrere sunt conati, Philippus, & is qui ob eximias dotes fidei, pietatis, continentiae in diuorum numero relictus est, Ludouicus sanctus, cuius quidem laus haec propria est, quod in Asia primum, mox in Africa, barbaris atque infidelibus bello consectandis, integram consumpsit aetate: uerē magnus ille Rex, qui semper & Regiae dignitatis officia, & Dei immortalis beneficia ante oculos proposita habuit: uerē ad hominum salutem natus & tutelam, qui cum eas contentiones refugit, quae ad Christianorum perniciem, tum ea bella suscepit, quae ad hostium etiam liberationē pertinerent: merito igitur ille ac iure optimo felix fortunatus, cuius inter homines nomen, in caelo spiritū ad aeternitatem uitae

uitæ cernimus consecratum. Porro autem te ipsum tantæ circumstant nocte & interdiu maiorum tuorum autoritates; ut domesticæ laudis recordationem intermittere non queas: his tu exemplis, his documentis præstâtissimæ uirtutis, quæ domi tibi nata sunt, omnibus quidē proposita ad imitandum, tibi uero uni insista ac penitus affixa, atq; ab his initijs generis, uirtutis, dignitatis, potentia: quod nam tandem appetere fastigium gloriæ debes, tanto altiore ex fortuna, cum illi aliquanto inferiore ex loco ad summam laudē nihilominus cōtenderint. At enim bellū graue est, & periculosum, hostesq; ij qui & manu, & copijs, & omni apparatu bellico maximè sint formidabiles. Primum si ita esset, quod est longè secus, tamen esset magni regis, non aduersariorum potētia deterreri, sed uirtuti suæ confidere: tantoq; maiore cupiditate incendi ad inferendum bellum, quanto esset uictoria, potentissimis hostibus deuictis, futura

tura illustrior: Deinde ne hoc quidē spectandum semper est, ut ne potētiōribus bello laceffendis, in discrimen status et salutis nosmetipsos conijciamus. Et enim si hoc cautū perpetuò atque obseruatum fuisset, nūquam neq; magna imperia cōsidissent: neque multę resp. ab exiguis infirmisq; principijs ad summam amplitudinē fuissent elatę: Sed homines animo ualentes, consilio prouidi, cū hoc animaduuerterent, omnes res humanas, cum infirmas & instabiles, tum præcipuè regna atq; imperia assiduis cōuersionibus, & crebris fortunę uarietatibus esse obnoxia, sæpenumero pro augēda, uel conseruanda dignitate, pericula adeunda sibi putauerūt. Neq; hoc Turcæ ipsi nostri æterni hostes nō uiderunt, qui cū primo è Scythiæ tenebris erupissent, Albanosq; conterminos Ro. imperij, quod etiã tum latè patebat, aduentu subito oppressissent, ex eo deinde loco assiduitate, & diligentia, & nostris intra nos dissensionibus

sionibus aucupandis, latrocinando potius quam bellando uniuersam Asiam provinciam occupauerunt: atque horum ipsorum si esset, ut etiam dixi, non insidijs & latrocinijs, quemadmodum est, sed uirtute & uiribus exaggerata potentia, tamen ad tuam tantam existimationem uirtutis pertineret, eos appetere hostes, quos & pie laceffere, & cum dignitate superare posses: praesertim cum suo ipsi exemplo te docerent, non esse in suscipiendis bellis alienam potentiam pertimescendam, sed suam fortunam periclitandam. Verum ad facultatem conueniendi negotij hoc percommodè cadit, quod non ullam habent potentiam uirtute fundatam, sed tantum falsa opinione earum gentium, quas nunquam maiores nostri bellis idoneas esse iudicauerunt. Quid enim imbellius Asia? quid illis populis mollius? quid ad praedam & direptionem expositius? qui incursionibus subitis, atque eo genere pugnandi, quod fugae magis quam praelij simile

simile est, aliquid fortasse ualent aliquan-
 do: robur autem nostrorū exercituum,
 uimq; fortissimorum militum, non mo-
 dō unq; non pertulerunt, sed ne expecta-
 re quidē, aut aspiciere sunt passi. At quo-
 modo tētos imperij & fortunæ successus
 habuerūt: Equidem si occultam esse de-
 decoris nostri causam existimarem diffi-
 mularem & ipse utique, nec in maximis
 incommodis detrimentisq; nostris uere-
 cundiam quoq; fatendi sustinerem. Sed
 quoniam & eius rei ratio ita exposita ac
 patens est ut celari nullo modo possit, &
 ad rem maximē pertinet intelligi omnia
 alia, potius q; uim uirutemq; hostiū cau-
 sam nobis calamitatis fuisse: proferen-
 dum est opinor, intestinas nostras cupi-
 ditates, amentes que discordias, & hanc
 unam quasi fatalē nostri generis pestem,
 quod sociorum iniurias acerbiores ha-
 buimus semper q; hostiū: & facultatem
 illis summam inferendæ iniuriæ, & im-
 punitatem factæ tribuisse. Quoquidem
 in

in malo illud tamen inest boni, quod id
 quod ad nostrum dedecus, turpissimum uideatur
 esse, ad spem recuperandae dignitatis est
 aptissimum. Nam si aperta hostium uir-
 & uirtute, fracti superatiq; essemus, mi-
 nus quidem turpiter cecidissemus, quod
 enim dubius belli Mars, ancipitesq; praes-
 liorum solent esse exitus. Iccirco qui ho-
 neste calamitatem subeunt, misericordia
 potius q̄ uituperatione digni iudicantur:
 sed in reliquijs retentae honestatis, omnes
 salutis reliquias amisissimus: nec solum
 redintegrandae ueteris fortunae spes ex-
 tincta in nobis fuisset: sed etiam uitae ob-
 tinendae ratio funditus sublata: quis enim
 & hostium, & uictorum, aut fortitudinē rur-
 sus laceffere, aut crudelitatem effugere ual-
 leret? Nunc maiore in macula nostri no-
 minis atq; labe, quod culpa lapsi, non for-
 tuna putamur & amentia nostra contra-
 ctā, non hostium uiribus iniustam turpitudi-
 nem ferimus, amplius nobis ad bene spe-
 randum aditus est: si à socialibus inimicis,

citijs & simultatibus cōuertere animum
 ad arma pro summa religione honestius
 tractanda uoluerimus, facillimam nobis
 rationē refarciendæ dignitatis fore. Atq̃
 hæc, ut nō tam uerbo posita, quàm ratio
 ne firmata uideatur, breuiter est, quem-
 admodum res processerint, à nobis per-
 stringendum. Bizantijs sedes fuerat impe-
 rij: non dicam hoc loco, quàm prauo ac
 pernicioso consilio illius, qui urbem Ro-
 mam ea Colonia exhauferit: imperium
 diuiserit: uires populi Romani distraxe-
 rit: unitatem & concordiam de principa-
 tu sustulerit: hoc dicam, cum Vrbs illa
 ob crebras mutationes Principum atque
 imperatorum, intestinis seditionum flu-
 ctibus agitaretur propè quotidie, Turcis
 occasionem inter eorū discordias ad oc-
 cupandam Asiam fuisse patefactā. Dis-
 sensit postea Græcia à nobis: nec tantum
 odio, quo semper illa gens nostros homi-
 nes persecuta est, sed etiam de summa fi-
 de & religione: cum homines illi ingenij
 C existimatio

existimationis cupidi, latinorum sapientia
 cedere: auctoritatemque sanctæ Rom.
 ecclesiæ grauissimam habere animū non
 induceret. Itaque hæc quoque nobilis terra-
 rum pars à corpore Christiani imperij
 abrepta atque diuisa est: Thracia: Pōtus:
 Maxima Illyrij pars: uicinæque prouinciæ
 complures, eisdem dissensionibus debili-
 tatae, cum qui finitimorum armis impae-
 res fuissent barbarorum auxilijs uteren-
 tur: eodem perfidiosissimorum hostiū iu-
 go sunt oppressæ. Accidit enim ut qua-
 si fatali quadam uecordia obsessis eorum,
 qui in eis regionibus imperitabant ani-
 mis, finitimi semper reges dū inter se atque
 hostem aliqua gens & natio intercederet,
 id se temporis tantisper lucrifacere arbi-
 trati, auersique penitus cæcitate & amen-
 tia, continente mox incendio, eadem pe-
 riculi flamma corriperetur. Restabat lu-
 mē orbis terrarum: caput omnium pro-
 uinciarum: domicilium imperij: sedes ue-
 ræ religionis Italia: quæ & ipsa multitu-
 dine

dine Regulorum ac principum discor-
 dijs in plures partes dissecta: quod inte-
 grum unius corporis robur non habe-
 bat, nepharijs hostium excursionibus ali-
 quotiens uexata est. Dicam equidem, &
 dolenter dicam, id quod sine magno ge-
 mitu animi loqui non possum, cum in-
 ter Principes Italiae, atq; inter eos qui se
 suarum nationum Reges aut Duces ap-
 pellari uolebant, tantus uersaretur furor:
 tanta & tam acerba odia intercederent,
 ut alius in alium, non tanquam in socium,
 aut in ciuem, aut ut ex eadem lingua &
 genere, aut deniq; tanquam in hominem,
 sed tanquam in acerbissimum et teterrimū
 hostē alieni generis contrariae religionis:
 dissimilis naturae: inhumano odio: in-
 usitatoq; ferretur: neq; irē modū ullū: ne-
 que inimicitiarū cōstitueret: eò scelus eru-
 pisse quorundā, ut ad ulciscendas finiti-
 morū iniurias, & iracundiā suam sangui-
 ne ciuili explendā: barbarorū Christi ho-
 stiu auxilia aduocauerint, & quoad eorū
 C 2 fuit,

fuit, in prædā illis & seruitutē Italiā obiecerint; Quid hac re crudelius & sceleratius dici, aut excogitari potest? Adeo ne apud homines impios nihil sanctum; nihil legitimum; nihil fas ualuisse: ut quos illis natura genuit hostes, cū eis ipsis nefariam societate coierint: qui uero essent plurimis necessitudinibus coiuncti, & iuris, & religionis, & patriæ, eos interneciuorum hostium loco habēdos duxerint: patriamq; & suā, & cōmunem fidelium salutem: orbisq; terræ statum ob hanc unam causam, ut ipsi inimicorū incommodis uidendo fruerentur, in periculum extremę calamitatis adduxerint: Verūm hæc quæ grauiorem querelā desiderant, in aliud tempus reiicienda sunt, Illud autem quod fuerat nostræ orationi propositū clarescere iam arbitror: Turcas his semper artibus his insidijs usos, tantu terrarum Christiano nomini per discordiarum nostrarum occasiones interceptisse: quantum nos cupiditatibus & seditio-

bus

bus auersi dimissimus. Ac si diligenter re-
 expendere: & de eorum successibus uere
 existimare uoluerimus: reperiemus Tur-
 carum imperium non ulla ipsorum forti-
 tudine propria, non exquisitis consilijs,
 & inaudito quodam genere prudentiæ:
 nõ terrestribus maritimisque uictorijs, in
 quibus aperta, & ueritate illustris uirtus
 enituerit: sed nostris dissidijs: nostris furo-
 ribus: nostra amētia, & institutum fuisse,
 & auctum, & confirmatum. Quid
 enim illi unquam agere fortiter, aut cum uir-
 tute facere potuerunt: qui neque exercitus
 habent statarios: neque acies pedestribus
 copijs firmas, in quibus præcipuum ro-
 bur militiæ consistit: neque cataphractos
 equites, qui pro muro in prælijs esse so-
 lent ad propulsandos hostium impetus,
 suorumque immittendos: Sed tantum leui
 utuntur equitatu, apto ad excursus, si ni-
 hil obstiterit: si nemo arma contra moue-
 rit: sin autem aliquis fuerit obiectus ter-
 ror, aptiore ad fugiendum: ut cum in con-
 serenda

serenda cum illis manū dubiū uehemen-
 ter sit, utrum plus periculi in fuga, an se-
 curitatis sit in uirtute, hæc res maxime ani-
 mos nostrorū militū cōfirmatura in pu-
 gnādo sit, fortitudinemq; excitatura: nu-
 mero quidem sunt infiniti, sed bene insti-
 tutæ militaris disciplinæ semper fuit, quæ
 nostri ualent plurimum, uirtutem intue-
 ri, multitudinem cōtemnere: Quis enim
 unquam magnus imperator ad præcla-
 ras res gerendas, turbā hominū & mul-
 tudinem potius, q̄ robur, & scientiam
 preliandi requisit? Atq; hæc ita à nobis
 disputatur, quasi ut cognoscamus quid
 illi facere potuerint: illustrius est comme-
 morare qd fecerint, sic enim facilius in-
 telligemus falsam esse de illorū potentia
 opinionē, quæ ignaras mentes nōnullo-
 rū occupauerit. Hic ego antiqua omnia
 prætermittam ea, quæ uetustioris me-
 moriæ fuerunt: neque illa reuocabo ora-
 tione mea, quæ maiorum tuorum lau-
 dem cum exemplo pulcherrimæ uirtu-
 tis

tis habēt coniunctam: Nō narrabo hoc loco Gothifredos, Balduinos, Ludouicos, Philippos: nō dicā hīscē in Asiā trāsmittentibus, & per omnes orientis prouincias fidei uexilla inferentibus, quotienscūq; signa cum Turcis collata sunt, quæ sæpissime certe fuerunt, quotiens urbs aliqua nobilis obsessa, quotiens aut in campis, aut pro muris prælio decertatum, quotiens fractos hostes, & tandiu cæsos, quoad manus nostræ sufficere ad laborem potuerunt, cum illorum aliquos numerus, non ipsorum uirtus texisset, transitum nostris ad Aegyptum usq; per suorum cadauera corporum præbuisse: hæc ego omnia prætermittam, & si quæ alia eiusdem modi, quæ remotioris temporis sint: pauca tantū recētia, atq; omnibus nota cōmemorabo: quæ nuper facta sunt, quæ uel ipsi uidimus, uel proxima ætas sensit. Clara adhuc Mathiæ Regis inclyti memoria extat, atq; omnibus grata: qui cum Pannoniis præesset, regnūq;

C 4 obtineret:

obtineret: opibus tenuet: copijs nō ita firmū: solitudinibus propè desertum: perpetua nihilominus cum Turcis finitimis bella gessit: quorū inimicitias usq; adeo appetijt, ut in eis persecuēdis gratam se rem Deo facere: fidē defendere, honori suo consulere se arbitraretur: robur autem eorundem & audaciam, ita non extimuit, ut cū sexaginta milibus equitum suum regnum quandoq; ingredientiēs, ipse non amplius quā duodecim militum milia ducens, Marte collato profligauerit: ultroq; in eorum fines sæpe intrauerit: omnia populationibus & rapinis infesta reddiderit: quibus illi rebus territi, magni atque inuicti (ut ipsi aiunt) Asiae & Thraciae dominatores: legatos ad Mathiam regem miserūt: qui perpetuam pacem ab eo & foedus æternū postularent: qui tamen re inexorata, domum remissi sunt: cum Rex ille fortis atq; magnanimus, dignus illo loco, et nomine, bellum illud, non periculo sibi, sed salutis, atq; illorum

rum inimicitias, nō uexationem quietis
suar, sed alimentum gloriæ esse existima-
ret. Hic ego te, LVDOVICE Rex, nō so-
lum ad considerandā hostiū ignauia; sed
ad intuendam uirtutem fortissimi Regis
uoco, fuit ille tibi nomine regio par, di-
gnitate inferior, opibus, & potentia ne-
quaq; conferendus: uirtus porro utriusq;
uestrum, maximis in rebus perspecta &
cognita: sed illius adhuc quidem ad com-
munem beniuolentiam aliquanto gra-
tior, propterea quod in ijs rebus gerēdis
uersata est, quæ ad Deum, & religionem,
& salutem cunctarum gentium pertine-
bant. Tu uicisti populos auctoritate gra-
ues, copijs refertos, ditione præpollentes,
longa & diuturna imperij dignitate me-
moratos. Sed tamen id bellum confeci-
sti, quod exitum habuit illustrē, causam
non iucundam: quis enim unquam bo-
no consilio præditus, fidelium arma con-
tra fideles sumpta comprobauit? Et sunt
tamen quandoq; necessario summenda:

ut tibi fortassis fuerunt: neq; nos bellum
susceptum reprehendimus: sed de neces-
sitate belli conquerimur. Itaq; uirtutem
& consilium & clementiam tuam lauda-
mus, quod non solum scisti uincere, sed
etiam parcere: pietatem requirimus, hoc
est, in Deum gratam uoluntatem: ut cum
ea quæ ad dignitatem & cautionē tuam
pertinere putasti, ipsius Dei auxilio cōfe-
ceris, nunc quæ ad illius dignitatem am-
plificandam, religionemq; pertinent, sus-
cipienda tibi putes: cum præsertim & ij
hostes sint, qui non sint pertimescendi,
& ille Rex eos sæpe uicerit, qui tibi ne-
quaquam par ulla in re, uel facultate ha-
bitus sit. Nam quid ego illam ad Belgraz-
dum Pannoniæ oppidum cōtra eosdem
barbaros nostrorum uictoriam comme-
morem: quæ eiusmodi fuit: ut cum de
paucitate nostrorum militū audiremus:
uix credere possemus, uel infirmam ma-
num aduersariorum ab eis potuisse sus-
perari, cum de infinita barbarorum mul-
titudine

titudine intelligeremus, uix ullos maximos exercitus illis potuisse resistere arbitraremur: nonne tunc illius exitu praelij, & nostrorum uirtus, & hostium ignauia demonstrata est: quod si occurratur, illam nobis uictoriam deorum immortalium munere fuisse donatam, quorum nusquam ullo in praelio, aut periculo, neque fauor apertior, neque beniuolentia in nos manifestior fuit: quando quidem inermi homine, praeeunte, crucis tantum uexilio illato atque obiecto, stupefacti hostes, & diuino numine attoniti sese in fugam & stragem precipitauerunt: quid nam est, quod aut gratius accipere: aut libentius confiteri debeamus, quam Deos immortales, qui sua ui, & potestate omnia gubernent, placatos nobis atque propitios, ad gratiam, atque Asiam in ditionem nostram redigendam, suam opem & auxilium polliceri? An si paucorum audacia ad tam praclarum facinus peragendum, deorum numine instincta, **innumerabilem**

innumerabilem barbariam fundere, &
 profligare potuit, tui fortissimi exercitus
 robur, legionesq; totidem ferè uictoris,
 quot prælijs exercitatae, ducibus eisdem
 dijs immortalibus, ignauissimos hostes,
 magisq; ad fugam, quàm ad pugnam pa-
 ratos, ferre uim suam et grauissimam impres-
 sionem sustinere pmittent: Quid illa Rho-
 diorū urbis oppugnatio, q̄ clara ad ho-
 mines fuit, q̄ animaduersa apud Deos:
 quanta clade hostiū, atq; ignominia nota-
 ta: quæ Vrbs inuictissima, Deoq; & san-
 ctę religioni fidelissima, cū ad omnes bar-
 barię fluctus, tanq̄ scopulus opposita sit:
 eorūq; immanes & furibundos impetus
 elidat sæpe, & reprimat: nō ita multis an-
 nis, maximis Turcarū exercitibus terra-
 mariq; obsessa est: quo quidē in tempore
 tanta Rhodiorum equitum uirtus: tan-
 ta eius populi cōstantia & fortitudo fuit,
 ut cū hostes ter magna uir impetere co-
 nati essent, ter essent repulsi atque eieci,
 maximo suorum numero interfecto aut
 capto:

capto: reliqui salutem sibi fuga quærere
sint coacti. Hic etiã dicẽt credo, quo de
nostrorum laudibus detrahant, non ho-
minum fuisse, sed Deorum illam uicto-
riã, quod fulgore insolito cœlitus ad con-
firmandos nostros apparẽte, pleriq; Tur-
carum in acie sine uulnere, sine sangui-
ne, sine ulla aperta uí conciderint: quasi
uero quicquam sit, quo nos magis iure
gloriarí possimus, aut non ipsi citius im-
pietatem suam nuncient, quã nostram
laudem minuant: Nulla præstantior uir-
tus est, quã quæ Deorũ immortalium
iudicio est probata: nec ullorum laus ad
celebritatem insignior, quã quibus lau-
dem Dij ipsi immortales tribuere. Ve-
rũ nunc non de nostra laude, sed de il-
lorum ignauia, & falsa opinione fortitu-
dinis disputamus: qui in dissensionibus
nostris locum insidiando, ac latrocinan-
do sibi inuenerunt: qui pleraque omnia
dolo & furto subríperunt: nunquam
autem frontes nostras & nostrorum mi-
litum,

litum, uim & impetum sustinuerunt: horum nos hostiū, huiusmodi nos Barbarorum iactantiam, & minas, & crudelitatem perferemus: Hos diutius insultare capitibus nostris: hos agere, ferre fortunas nostras: ab his contemni Deum: ab his despici fidem: ab his sanctam religionem lacerari patiemur? O indignitatem non tolerandam: quid enim minus ferri, aut dissimulari potest, quam fortes uiros ab inertibus impugnari, sanctos à sceleratis, fideles à perfidis? At enim hæc nostrarum rationum argumenta sunt, quid illi quod nam de se iudicium, & de sua uirtute fecerunt? Opera præcium est cognoscere, ut intelligamus quantum illis terrorem nostra arma iniectura sint, cum cognouerimus eos armorum fama, & solo rumore nostri exercitus penè de imperio fuisse depulsos. Primus ad Italiã, nostra memoria trãs alpes cum exercitu accessit Carolus Rex ante te Galliæ: accersitus ab ijs qui salutē suã illius præsidio munitionem

nitio rem fore putauerūt : uenit armatus ; bellū plerisq; principū intulit : tantos autē, & tam incitatos cursus habuit uincendi, ut illū nonnulla uis hostiū bellica, non rupes inuiā, nō munitissimæ Vrbes, sed oppositum mare, & alterius natura elementī, fluctus deniq; ipsi retardarint : quid tum igitur, quid audiebamus ? Quid erat certissimis nuncijs & literis allatū ? nōne id quod etiā nunc recordantes tantā occasione ē manibus amissam fuisse querimur ? Regem uidelicet Turcarum metu percussum, & territum relinquēdam sibi Epirum & Græciam putasse ; præsidia ex oppidis omnibus deducta : copias omnes Bizantium fuisse reductas ; classes ad Hellepontum adesse iussas ; cum non iam de obsidione perferēda : aut de ulla ratione resistendi : sed de fuga et traiectione in Asiam cogitarent. Quod indicium de illorū timiditate certius querimus, quàm quod ipsimet de se ediderunt : Illi Galliæ copias ; illi Galliæ impetus

tus sustinere ut possint, qui fama: qui no-
 mine: qui rumore appropinquantis Gal-
 lici exercitus, in fugam sunt traiectiones? An
 tu Carolo Rege ulla re es inferior: num
 uirtute: num auctoritate: num felicitate:
 num prudentia? Ille Italiam cursu per-
 agravit: tu imperio comprehendisti: ille
 resistente nemine, quacumque uoluit iter fe-
 cit: tu ualidissimos exercitus, qui obsta-
 re conati sunt cedere tibi loco coegisti: ni-
 hil ferme illi, nisi fortuna: tu pleraque asse-
 cutus es consilio: itaque illius extremi rerum
 exitus parum felices: tui adhuc quidem
 clari & secundi: sed si ad huius belli curam
 incubueris, quod certo de uoluntate Deo-
 rum prouidemus futuri etiam gloriosi:
 aduentum, uel inanem potius aduentus
 famam, Barbari hostes usque adeo extimue-
 runt, ut de relinquendo imperio cogita-
 uerint, tua ipsius signa, qui auctoritate
 quidem illi, potentia omnibus praestas:
 tuos non auditos, sed uisos exercitus, cer-
 te non

te non ferēt. Sed quid ista repetimus: aut
 cur tam longē argumētamur, cum quan-
 tum tu barbaris infidelibus omni faculta-
 te bellandi præstes, clarissimū documen-
 tum in manibus habeamus: Domuisti
 Venetos, urbem præclaram, atq; omni-
 bus rebus insignem, cuius diutinam po-
 tentiam, magnis suffultā copijs, omnes
 miraremur profectò, tam repente, tamq;
 præter expectationem, unius offensione
 prælii, in quo abs te uicti et superati sunt,
 concidisse, nisi eodem tempore, & de tua
 incredibili uirtute, & de Deorū immor-
 talium uoluntate iudicaremus. Verùm
 ista ciuitas, grauis antea & firma, multis
 iam seculis cum Turcis bella gessit: fa-
 ctum est periculum utrorunq; potētia,
 & maritimis sæpe, & terrestribus prælijs:
 cū mari superiores semper Veneti essent:
 in terra ita se gererent, ut ab illis non uin-
 cerentur: id certe inter prudentes homi-
 nes & bellorum gnaros constare intelli-
 gebam, nisi Veneti suspicionibus distra-

D cti,

cti, & finitimorum inimicitijs abducti,
 ab ea cura fuissent, incipit id bellum animo
 integro, & ab alijs occupationibus solu-
 to intendissent, facile fuisset illos ex omni
 contentione barbarorum superiores dis-
 cesserunt: qui tamē tuæ uirtuti felicitatē
 cesserunt: nec tuam tuicū fortissimi exer-
 citus uim perferre potuerunt: Turcas ue-
 ro pluribus sæpe prælijs terra maricū uis-
 cerūt: qui si Venetis uictis abs te & pro-
 fligatis, pares bellando non fuere, tuum
 ne illi ut nomen, tot uictorijs nobile &
 memoratum, tuam & præsentis maiestas-
 tem et instantis uim ac grauitatē, uocem
 denicū tuā, uultusq; impetusq; tuos ut su-
 stineant: nō est credibile, non sperandū,
 ne fieri quidē posse existimandū. Quæ igitur
 mora & cunctatio huius belli reliqua
 esse debet: cuius facilitatem in uincendo
 hostium ignauia, gloriam eorū imperij
 latitudo, uictoriā tuus tibi & fortis & ui-
 ctor promittit exercitus: Enim uero hæc
 honoris & amplitudinis tuæ augendæ
 propria

propria sunt: quid illa quæ infamiae pro-
 pulsandæ? An grauior Regi clarissimo
 causa uideri debet ignominiae uitatio, quæ
 laudis spes? Veruntamen hoc ultimo in-
 ter Turcas & Venetos bello, cum Vene-
 ti abs te quod foedere tecum cõiuncti erant,
 auxilium petissent, id quæ, tu & amicitie
 & religioni tribuisses, classem quæ omni-
 bus rebus ornatam misisses: factum est in
 maritimo illo cursu & nauigatione, uti
 paucae naues tuorum, cæterarum comi-
 tatu destitutæ & derelictæ, ad Lesbum ap-
 pallerent: nec ita multi milites egressi, ad
 urbem antiquam & nobilem Mitilenas usque,
 quod nullam apertam hostium uim pro-
 pter fiduciam uirtutis metuebant, prædan-
 do discurrerent: qua re animaduersa hos-
 tes, quod aduersis occurrere non aude-
 bant, ex circumuentione & insidijs, at-
 que ex locis superioribus, qui mos sem-
 per pugnandi hostibus fuit, incautos op-
 presserunt: ita fortissimi milites non uir-
 tute, neque aduersariorum uis, sed fraude &

dolis interfecti, atque omni immanitate sunt necati: hic tu si publicarum iniuriarum ultor esse recusaueris, priuatas non persequere. Hic te dolor non tanget: haec te iniuria non stimulabit: ut parentare militibus tuis, fortissimis uiris, supplicio hostium, tuaque offensam, existimationem uendicare contendas? Nam per Deos immortales quid putas illos miseros (quamquam miseri esse non possunt, qui caelum sunt adepti) ueruntamen hoc uno miseriae & calamitatis participes fuerunt, quod non ita, uti decebat fortes uiri a fortibus, sed ab ignauis & timidis strenui necabantur, quid inquam illos putas, cum iugulum hosti dare cogerentur, cum non solum ensibus & gladijs, sed probris & contumelijs omnibus impeterentur, doluisse aliud, nisi ignominiam tuam? non mortem illi suam deflebant, quae pro mortali conditione uitae aeternitatem illis esset allatura: non de exitio, non de sanguine, non de laceratione sui corporis conquerebantur, & sibi

sibi non modò toleranter ferendam, ut à fortibus, sed etiam alacriter subeundam, ut à Christianis intelligebant: sed sui Regis maiestatem, tuam inquam auctoritatem, splendoremq; nominis tui, minui ea re, & uiolari, atque offendi illis in se acceptis contumelijs cruciabantur: hic unus erat gemitus: hæc una doloris uox & lamentatio, quam ab illis nō mortis timor, sed in suum Regē beuiiolentia exprimeret: ita cum cæteris mors summæ acerbitalis sensum afferat, milites tui mortem quidem illiusmodi optandam, sed labem & uituperationem nominis tui grauiorem sibi morte putauerunt: quorum te per fortunas extremæ illæ preces, & crebræ implorationes tui ad suscipiendum animum Regis maximi moueant: ut gratus in fide tuorum, in calamitate miseris, in tua ipsius existimatione uindictanda acer esse uideare. Quod si tu tuorum, id quod tamen in tanta clementia naturæ fieri nullo modo potest, misericordia

cordia non tangeris: an ne illa quidē bar-
 bara insultatio hostilesq; cōtumeliæ, ani-
 mum tuum iusta iracundiā inflamma-
 bunt? Noli enim Ludouice existimare, ul-
 las in ullis dissimilibus feris, tam acerbis
 inimicitias natura esse genitas, quàm ti-
 bi est genus illud impiū, infestum, atq;
 inimicū: tum propter nobilissimū tuum
 hoc cognomen, qd ita præ te fers, ut de-
 fensor uideare eius ueræ religionis, quā
 ipsi auribus & animis nō solū respiciūt,
 sed etiam abominantur: tum propterea
 quod potētiam tuam & formidatam ha-
 bent & suspectam: quippe qui habere in-
 fatis dicantur & in antiquorum uatum
 prædictionibus, imperium suū à Re-
 ge olim Galliæ extinguendum esse: ita-
 que neminem peius te neque grauius
 oderunt. Quapropter in illo graui tuo-
 rum casu, occasione sibi exercendæ cru-
 delitatis oblata, nihil sibi reliqui ad ex-
 promendum odium suū aduersus te
 fecerunt: cum in illis fortibus uiris, mi-
 litibus

litibus tuis, ferro conficiendis, atq; omni
 immanitate lacerandis, se contrucidan-
 re dignitatem tuam, se abolere nomen
 tuum, se Galliam ipsam mactare exitio
 arbitrarentur. Quas tu illorum tunc in
 te absentem minas, quas illusiones fuisse
 se putas; est hoc omnino abiectorum ho-
 minum, metuq; pusillanimum, ut in pe-
 riculis timidi sint, de reliquo insolentes:
 itaque idem illi barbari, qui tibi ita insult-
 auere absenti, ut iactationis & insolent-
 iæ finem non facerent; si modò tua si-
 gna, & tuorum pilorum cuspides pro-
 cul aspexerint, aut certe armorum, &
 equum strepitum exaudierint, in fuga
 & in metu moderari sibi non poterunt.
 Hic tibi profecto uidendum Ludouice
 est, ut labem hanc nominis tui eluas: teq;
 in orbis terræ opinionem uendices; nec
 inustam hanc tuæ maiestati uituperatio-
 nē esse uelis: nā cū omnis cōtumelia gra-
 uis, tum illa quæ perfertur, cum uindica-
 ri possit, habet nō solū in re ipsa miseriam,

sed multo magis inferendo turpitudinē:
uidetur enim qui contumeliam patiēter
accipit, non solum alieno facto condem-
nari, sed etiā iudicio suo: itaque ingenui
homines, ac liberali loco orti, nullam un-
quam fortiorem ad excitandos animos
necessitatem, quā metum ignominiae
putauerunt: unus enim uel certe praeci-
puus dignitatis atque honestatis uindex
pudor est: quem qui diligenter tenuere,
in laude semper hominum, & in omni
uirtutis officio excellentius sunt uersati.
Iam regiae huius potestatis atq; praestan-
tiae, num quem maiorem fructū putas,
quā quod in eo loco cōstituta est, ut iniuria
attingi, neq; impune uideatur posse uiolari:
Quod si homines mediocri loco orti
contumeliā, omnem atq; iniuriā quo-
cunq; modo queunt, de fama, de nomi-
ne, & ab existimatione sua propulsant.
Tu cuius potentiam cognoscimus: cuius
ius felicitatē miramur, cuius nomē ad so-
cias nationes illustre, & amplum est, ad
exteras

exteris terribile: quē armis: quē opibus,
 quē fortitudine: quē prudētia orbis Chri-
 stiani longē principē omnes gētes popu-
 licę confitentur: in quo ad summas res
 extollendo, fortuna uideretur consensisse
 uirtuti: cuius neq; uim potentissimi ho-
 stes: neq; consilium sapientissimi sustine-
 re potuerunt: tu inquam ab hac auctori-
 tate: ab hac amplitudine: ab hac sapien-
 tia, uiolatam existimationem tuam: no-
 mēq; maximi Regis in uituperationem
 adductum, ab ignauis & barbaris hosti-
 bus patiere. Adde quod illorum res eum
 statum nunc tenēt, ut nunquā nec imbe-
 cilliores, neq; procliuiiores ad delapsum
 fuerint: nam & is qui omnibus præest
 unus, cæterisq; imperat barbaris tyran-
 nus, ita et senio et ualitudine cōfectus est,
 ut neq; mente iā, neq; animo cōsistat: ita-
 que eius auctoritas in cōstitutis quidem
 rebus, & inueterato more gubernandi,
 ad homines dicto parere solitos, alicuius
 fortasse momenti est: Siquid uero noui

periculi & perturbationis accesserit, nec pondus ullum prorsus, nec grauitatē est habitura. Liberos habet, eosq; nec numero paucos, & ætatibus firmos: quam ego rem, si prudentia adsit, & æquitas in coniunctis armore uoluntatibus, magnū imperij eorū munimentū fore non negem, sed illorū hominum et generis illius proprium semper fuit, ut quia singulares in imperio qui rerū potiuntur esse uolunt: id quod antiquitus ab illis ferè est usurpatum: cæteros necessarios ut quisq; sanguine coniunctissimus est, ita hostiū loco ac numero habeant: eosq; quacunque uia possunt è medio tollēdos curēt. Quamobrē ipsi iam fratres inter se exulceratis, uel suspitione, uel metu, uel etiā cecatis cupiditate regnādi animis, nequaquā fraternis uultibus atque oculis intuentur: nec huic tanto eorū malo quod remediū adhiberi possit ullū reperitur. Quid enim eos in officio & pudore contineat: mosne maiorū, at eo ipso instituti atq; forma

ti uersari in clade & exitio propinquorū:
 haurire sanguinem suorū, non solūm li-
 cere sibi putāt, uerū etiam oportere. An
 patris auctoritas & obsecratio? at is fra-
 trem germanum suum adductus eadem
 obrectatione regni & familiari usu cru-
 delitatis, usq; eò persequi armis non desti-
 tit, quoad illi necessitatem attulit, ad nos
 quos inimicissimos atq; infestissimos sibi
 hostes rebatur, exagitato fraternis armis
 odijsq; cōfugere: cum is hostiles animos
 placatiores sibi multo quā fratrīs fore
 existimaret: qua in re intelleximus quāta
 in opinione apud eas gentes & auctori-
 tate sit Gallia, cum is qui prudētia & for-
 titudine excellere inter barbaros diceba-
 tur, dignitate certe erat, et nobilitate ma-
 ximus, cæteris principibus Christianis
 omnibus prætermisissis, ad unum Gal-
 liæ Regem se contulit: illius que potissi-
 mum opem & potentiam implorauit:
 quem suis maxime sciebat formidini &
 terrori esse. At enim si hæc parum ua-
 lida

lida eorum beniuolentiæ & conspiratio-
 nis præsidia fuerint, res eos communis,
 & periculi salutisq; coniunctio, discri-
 menq; eorum status, & imperij concor-
 dia atq; amicitia illigabit: qui fieri potest:
 cum hoc ita reputent, & hanc rationem
 subducant, bello suscepto atq; cōtracto,
 si qui eorum à nostris partibus steterint:
 suaq; cum nostris arma consociauerint:
 maximam illis partem dignitatis propo-
 sitam esse: Si uero ad unum quemuis eo-
 rum res omnis & imperij summa redie-
 rit, ullam ijs ne fieri quidē spē reliquam
 salutis: ita quod magnum hostibus præ-
 sidium fore uidebatur, liberū Regionum
 ætas & multitudo, id cōtrā in nostra cau-
 sa uel præcipuū reperitur esse adiuuen-
 tum. Reliqui sunt prouinciarum præsi-
 des & militaribus copijs præfecti, homi-
 nes ut barbarorū opinio fert, spectati bel-
 licis in rebus: Sed si quid earū rerū peritis
 credimus, nequaquā cæteris in hac lau-
 de præstantes: ueruntamen isti ipsi, ut ho-
 minum

minum est genus dominandi cupidum, quod perpetua imperia non tenent, et in spē successionis liberos tollere, gētemq; constituere non queunt, ingratis Regis honoribus & beneficijs utuntur: ut coniecturā uehementē habeamus, si qua illis ostētata spes fuerit perpetuandæ possessionis, statusq; et imperij in familias propagandi, esse eos & superstitionē suam, & præsentis fidem officij, nostræ & religioni, & amicitiaē posthabitueros. Quid dicam de populis, qui cūcta Græcia atq; Asia ferè sunt nostri: rectam enim fidem cognoscunt: diuinis legibus obtēperant, barbarorumq; et hostium communium neq; imperia pati possunt propter crudelitatem, neq; commercia propter superstitionem, ac illi incertas quasdam ante hac, et nescio unde inuētas spes aluerūt, recuperandæ aliquando salutis & libertatis: ita tamen ut omnes semper suas ad Galliam cogitationes retulerint, Galliam ut desiderijs; Galliam ut uotis, Galliam ut

ut uoce ipsa & appellatione usurparint.
Sciunt enim Galliam in expeditionibus
Asiaticis semper fuisse felicē; nec solum
de uirtute illorum hominum, sed etiā de
opinionē uirtutis apud hostes quanta sit
intelligunt. Nunc uerō hisce rebus audi-
tis, & celebritate tuæ uictoriæ cognita,
alacriore spe relecti atq; erecti, expectāt
quān mox de tuo aduentu ad eas natio-
nes aliquid optati rumoris afferatur. cur-
piūt enim tibi esse præstō: operāq; suam
sentiri aliquam in tanta laude clarissimi
operis uolunt: neq; diffidunt singularem
tuam uirtutem, quæ in his rebus, quæ ad
fortitudinem pertinent, egregia de se do-
cumēta præbuerit, in eas dein quæ ad pie-
tatem & religionem spectāt maiore cum
gloria se daturam. Atq; his tot hostium
incōmodis & quasi uulneribus eorum
reip, adhuc secundæ res obtentui mirum
immodum fuerunt: quod enim aduersa-
rios non habuerunt: neque in certamen
de imperio sunt adducti, iccirco minus
contrectari

contrectari à nobis illorum ulcera, & læ
 sæ partes cognosci potuerunt. Sed ut in
 corpore humano, si sanitas, & recta ua-
 letudo adsit, membrorum uitia dissimu-
 lantur facile atq; occultantur: sin autē mor-
 bus inuasit, singulæ quoq; affectæ suo lo-
 co respōdent partes: si qd luxatū fuerit: si
 quid contortum: si quid aliqua re aut ra-
 tione læsum: sic si quod incendiū in bar-
 barorum fortunas conflātū, & periculū
 intentatum illis fuerit, erumpent occulta
 uitia, nec solū uirtute nostrorum, qua
 ipsi egent, sed etiā domesticis malis, quibus
 abundant, opprimuntur. Quid? il-
 lud quanti? quod & si uulgo minus ani-
 maduersum est, in prudentium tamen
 consilijs, & in ipsa ueritate est positum:
 quod eorum imperium auctum adhuc
 diem atq; ita aceruatum, ut ad fastigium
 hæserit, uertatur iā retror & ruina qua-
 dā concidat necesse est: præsertim quod
 nullos progressus uirtutis habuerit, mul-
 tos ac magnos fortunæ & temeritatis.

Nana

Nam cū illa cōmuni mortalitati lex edī-
cta sit, cōditioq; imposita, ut ne qd omni-
no humanis in rebus stabile aut perpe-
tuum teneatur: tum ne diuturna quidem
esse imperia queunt, quæ non ualidis ho-
minum & Deorum beniuolentiæ præ-
sidijs muniuntur. Opinor enim ut te-
rum firma fundamenta, sic uirtutem ac
religionē imperijs fundamento esse opor-
tere: Hostes autem ipsi utro minus ual-
leāt, fortassis est dubitandū, qui neq; uir-
tutis laudē unquā tenuerunt, & propter
superstitionem Deo sunt infesti. Quid
igitur in eorum rebus firmamenti, quid
roboris inesse potest: qui neque concor-
diam habent, aut sapiētiam principum:
neq; fida imperia Ducum: neque uim &
uirtutem militum: neq; beniuolētiam &
studia populorum: Dei autem immorta-
lis iudicio & humanarum rerum uicissit-
tudine, ita ad occasum sunt uicini, ut eor-
um uires etiam sine aduersarijs infringi
iā ipsæ per se ac debilitari, nec ultra in eis
dem

dem uestigijs mansurę uideantur. Hanc igitur occasionem tãtam, tam paratam, tam expeditam cum tuę uirtutis materiam, Ludouice, esse cupimus, utrum te ad dubiam periculi aleam, an ad certam uictorię laudẽ cohortamur: Etenim sic, quæso, considera tecum ipse, & de tota ratione summam fac. Tua te & uirtus & fortuna in editissimo auctoritatis loco, ex prouidentia Dei cõstituerunt: omniũ oculi in te sunt coniecti: liquidò patet, atque omnibus constat, ex illiusmodi potentia fastigio, quocumq; te miseris, nullam uim, nullas difficultates, nullos obices, tibi morę aut impedimẽto futurum: quod omnia ui atq; armis perrũpere paratus es: hostes sunt ij, quos relinquere iniquum ac pestiferum est, opprimere, non solum sanctum, uerũ etiam necessarium: atq; ij ita imbecilles reuera ac infirmi, ut minore aduersario casuri facile sint: Tu in omni facultate tantus, ut grauiorē res longẽ hostes ualeas superare: relinqui

E socij

focij atq; amici, quorum per te, & fortuna
nis, & salutis est consulendum. Videt por
ro omnes hoc interesse inter casum, atq;
uirtutem, quod qui auctore casu magna
affecuti sunt, illi que reliqua sunt ad tuen
dam, uel amplificandam laudem, nec co
gitare sciunt, propter imprudentiam, neq;
exequi ualen, propter inertiam: quibus
autem uirtus splendorem attribuit, is
perfectum nihil uidetur esse, siquid etiam
nunc restat quod sit faciendum: ita tui
arbitrij est, utrum malis cunctarum gen
tium iudicio, ea que hactenus gessisti
maxima & preclarissima, per fortunam
tibi collata, an per uirtutem adepta existi
mari. Quid dicam de nobis, qui quod te
salutarem fore Regem credimus, singula
rari in te beniuolentia conflagramus? No
li enim putare, Ludouice, Gallicas natio
nes te amare, teque in oculis ferre, Italas
autem in alia esse uoluntate: fuere quon
dam utraque gentes, ut locis desinctae
sic uoluntatibus: discrimenq; alpes facie
bant

bant non minus animorum, quam terrarū: nunc & amicitia, & cōmercijs, & legibus coniuncti omnes sumus: omniaq̄ eiusmodi discrimina sanctissimæ religionis iugo, atq̄ hac una fide, quod Deum, Dei filium uenisse in terras nostræ salutis causa recepimus, sunt exæquata: hoc cœlesti uinculo illigati inter nos, & uincti studijs eisdem, & beniuolentia conspirauimus. Quare cum illum habemus uerum legitimūq̄ principem, quocūq̄ ex genere sit, quacūq̄ è regione, qui subditorum suorū cōmodis, & salutis studet, qui populorū beniuolētia muniendū sibi regnū suū putat, tum regē de cœlo missum arbitramur: q̄ ad tuendā religionē, quę nobis multo uita nostra est charior, & animo sit, & copijs armatus. Itaque qua patet nostra religio: qua diuina fides est cognita, omnes terræ, omnia maria: omnes gētes: nationes: principes populū: ipsa etiā littora: insulæ deniq̄ omnes tuū unius nutū intuent: tec̄ ad hoc præclaris-

simū bellū expectāt, & flagitant: de pote-
state tua sciunt: de uoluntate sperāt: non
enim iam ulla in te facultas externa aut
fortuita requiritur: non magis idoneum
tempus optatur: non Dux præstantior
ad communem salutem expetitur. Sunt
ista tam largiter & in promptu, ut facile
appareat, non humano consilio, sed diuini-
tatis tantas opportunitates in unum lo-
cum, in unum hominem, in unum tem-
pus collatas fuisse. Verū hic totius rei
nodus est: in hoc salus & summa Chris-
tianæ reip. consistit, ut tu eam qui potes
seruare etiam uelis esse saluam. Cuius igitur
opem ad tãtam rem tamq̃ difficilem
obtinēdam implorabimus: cuius opera
utemur: quæ nobis hoc uel fortuna obtu-
lerit: uel tēpestas aduexerit: aut quæ con-
silia hominum expedient, ut tu ad istam
uoluntatem adducare: Rem enim postu-
lamus difficultate grauem: cōsuetudine
inufitatā: magnitudine laboriosam: im-
mo uero qua nulla faciliior sit, nulla para-
tior:

tior: tui enim arbitrij est, non alieni: quæ
ita ad laborem facillima est, ut tamen ad
laudē sit maxima. Etenim uel remp. ser-
uare, totum uirtutis est: posse autem, for-
tunæ: quod si illa quæ alienæ potestatis
fuerunt, ita in te cumulata sunt & coacer-
uata, ut nemo te inter Christianos Princi-
pes, aut nobilitate sit, aut auctoritate, aut
latitudine regionum, aut numero popu-
lorum, aut robore exercituum, aut fir-
mitate imperij, aut deniq; omni copiarū
genere abundantior. Tu id quod in te si-
tum est, & in tuo solo nutu positū, quod
totum uirtutis est & pietatis, deliberatio-
nem uidelicet, & curam, ac uoluntatem
sanctissimi belli religionis causa suscipiē-
di non adiungas: reliquasq; opes tuas
tot atque tantas, quæ suapte natura fu-
gaces, lubricæ, caduæq; sunt, in utilitate
publica disponendo, ad æternitatem no-
minis tui non deuincias: Equidem nihil
intelligo subesse causæ, quo minus studijs
desiderijsq; nostris uoluntas tua consen-
E 3 tiat:

tiat: non enim te fugientem laboris, non
 insolentem armorum nouimus: non in-
 erterem: non segnem: non quietis potius et
 tranquillitatis, quæ & celebritatis, & famæ
 appetentem: quæ quondam causæ multos
 ab hoc illustri munere, & omni reipublicæ
 cura deduxerunt: sed fortē, sed acrem:
 sed animi maximi: cōsiliū sagacissimi: cuius-
 iusmodi extitere aliàs fortassis nonnulli,
 qui egregiè facti à natura ad omnem ex-
 cellentiam fuissent, nisi propensa illis in
 Deum & religionem mens defuisset: hæc
 una uoluntas cœlestibus consilijs dedita,
 discrimen semper fecit inter improbos
 Reges atque probos: inter fortes & se-
 gnes: inter graues humano generi & gra-
 tos. Enimuero tu cum per hosce annos
 totiens traductis in Italiam legionibus,
 Insubres primùm: dein Ligures: postre-
 mò qui ualidissimi florentissimiq; fue-
 rūt, Venetos bello appetiisti: maximisq;
 facinoribus editis, fortitudinis & sapien-
 tiæ, Cisalpinā Galliam armis subactam,
 ad

ad turum imperium adiunxisti, quid con-
siliij aut rationis secutus es? Quæro enim
hoc loco: Iniurias ne ire ultum aliquas
uoluisti? an in tuo iure armis uendican-
do, tuæ etiam & posterorum tuorum se-
curitati prospicere? an imperium, an, qui
fructus imperij maximus est, compara-
re gloriam? Omnino uideo aut aliquod
horum, aut omnia tibi fuisse proposita:
atque illud unà sentio, quæ causæ tibi hu-
ius belli socialis idoneæ uisæ fuerint, eas
multo iustiores esse in barbaros expedi-
tionis. Ac de iniurijs quæro, utrum ma-
iore odio fuisse aduersum te putes, eos
qui & maximis abs te beneficijs affecti
aliquando fuerunt, & nonnulla ipsi in te
sua merita quærit commemorare, an eos
quibus cum tibi grauissimæ semper ini-
micitia, nullæ unquam, non modò fœ-
derum conditiones, sed ne induciarum
quidem intercesserunt? eos qui propter
aduentitiam, uel cupiditatis causam, uel
suspicionis aduersarij tibi extiterunt, an

eos qui ita natura tibi hostes geniti sunt,
 ut nulla omnino causa ad ullam beniuo-
 lentiae coniunctionem possint adduci: eos
 qui partem aliquam tuorum finium dis-
 riperere uoluerunt, quam tamen haberent
 ipsi, non quam perderent, an eos qui ita
 crudelitate & sanguine delectantur: ut
 quaecumque de nobis ceperint non tueri,
 sed cruore & flamma delere gestiant: De-
 nique eos qui semel tantummodo contra
 te exercitus eduxerunt, an eos qui & clas-
 sem tuam tormentis, & fortissimos mili-
 tes uulneribus, & te ipsum contumelijs
 absentem appetierunt: qui in maioribus
 olim tuis Asia expellendis, nullam acer-
 bitatem odij neque iniuriae omiserunt: gra-
 uemque & generi tuo, et clarissimo cogno-
 mini notam foedatam sanctae religionis in-
 uulnerunt, cuius tu proprius ac legitimus
 defensor esse existimare: Profecto si illo-
 rum uoluntas, qui tibi obesse conati sunt,
 id quod tamen non perfecerunt, merito
 punienda tibi uisa est, horum non solum
 uoluntatem,

uoluntatem, uel efferatam potius rabiem
nocendi tibi, sed & ueteres & perpetuas
illatas iniurias nō est tuæ maiestatis relin-
quere impunitas. Nam de iure quidem
status & regni uendicando, quis dubita-
re uel minimum possit, quin non dicam
equidem iustius, sed illustrius multo ac
magnificentius, tui iuris sit Asia quàm
Gallia cisalpina? Primùm quod Regis
Christianissimi propria est earum rerum
recuperatio, quæ ab hostibus Christiani-
tatis iniquissimè detinētur: Deinde quod
Asiam bello subactam à maioribus tuis,
& pluribus annis obtentam atq; posses-
sam, ad eum uendicare pertinet potissi-
mum, cui hæreditas, non solùm Gallici
imperij, sed & auitæ uirtutis auctori-
tisq; uenerit, ut non uana appellatione
titulorum, quæ quandoq; perridicule à
nonnullis iactata atque usurpata est, sed
summo iure ac æquitate patrimonium
idem tuū sit, & maiorū tuorū dignitatis,
& ueteris Asiæ possessionis. Quod si

si in eis rebus quas gessisti, id caput cōsi-
 lii tui fuit, ut uicinis grauibus summouē-
 dis, tuæ & posterorum tuorū quieti tran-
 quillitatiq; prospiceres, finibusq; tuis me-
 tum alienæ seruitutis depelleres: non di-
 co tota ratione aberrasti, sed ad breue tē-
 pus fortassis nonnihil, ad longinquum
 certe parum profecisti: Etenim si Vene-
 tis, qui per te debilitati admodum, atq;
 eneruati sunt, uel crebris lacerationibus
 consumptis, uel repentino impetu op-
 pressis, Turcæ sese ad te propius admo-
 uerint: locum que sibi aliquem in Ita-
 lia ad uexandā orbis terræ nobilissimam
 partem munierint, id quod futurū omni-
 no est: nisi tu illorum uigilantiam, & insi-
 diosos conatus, tua uirtute anteuerteris,
 quid uenturum est? Non dicam Regni
 tui finibus: qui quotidianis hostium in-
 cursionibus erunt expositi: non successo-
 ribus tuis, qui non se ornatos abs te bene-
 ficio, sed oppressos periculi onere arbitra-
 buntur: sed omnino nomini ac memo-
 riæ

riæ tuæ? Qua in inuidiâ nomen tuum?
quantis in omnium gentium luctibus &
lamentis commemoratio tuâ uersabitur?
Quo autem dolore ardebunt animi po-
pulorum? cum sentient unde tutelam si-
bi ac salutem expectauerint, inde uasti-
tatis & miseræ causam processisse. Sa-
nè uniuersi siquid incommodi euenerit,
quod summe Deus auerte quæso, omen
& detestare, cum lachrymis & gemitu di-
uinæ seueritatis acrimoniâ obtestaban-
tur. Tu uero quocunque in loco tunc
fueris, plorantium medius fidius execra-
tiones, & procellas querelarû ferre non
poteris. Nanque ante hosce annos, quo-
tiscûq; barbari ad Italiam furore quo-
dam & crudelitatis studio rapti sunt, to-
tiscum illis arma eorum, quos tu uicisti, &
maritimæ Venetorum uires oppositæ
obstiterunt: ut si horum cupiditas sæpe
finitimis infesta, diligētia certe nōnunq;
salutaris Italię fuerit. Nūc continēs impe-
riū tuū ad barbaros, parua tantūmodo li-
nea

nea distinguitur: nihil inter te, atque illos
intercedit mediū, quod alicuius moræ sit
aut momenti: an hoc non uides? an hoc
non cogitas? quod tibi nō solū animo
insitum: sed in oculis propemodum de-
bet esse fixum: qui unquā longius se ab-
esse à periculo arbitrati sunt, quæ aut Græ-
ci cum ad Ponti & Thraciæ fines à bar-
baris pugnaretur: aut Bulgari cum ad
Græciæ: aut Pannoniæ cum inter Turcas
& Bulgaros certamen uerteretur? Atqui
propter eorum omnium negligentiam,
& improbā spem propriæ salutis, alieno
labore & periculo defendendæ, omnia
in eandem calamitatis ruinam sunt de-
tracta: nunc in ratione haud absimili sum-
mus: hoc nos etiam periculo propiores,
quod tunc ad remotiorem quamq; gen-
tem transitus Turcis per loca & syluis &
armis impedita, uel ac manu faciendus
erat: nūc una uelificatiōe classium: aut
paucorum dierum excursu per Istriam,
& Carnos equestres barbarorum copiarum
ad

ad nos uidentur peruenturæ: quæ præfer-
tim uastandi ac depopulandi studio, non
minore prope celeritate in imparatos ten-
dunt, quàm paratos fugiant. Hoc loco
omnes quibus Italiæ salus, & religionis
dignitas cordi est, tuã LVDOVICE, pru-
dentiam non requirunt solùm, sed etiam
obtestantur: ut te in hanc curam & cogi-
tationem conferas. Communis fuit no-
stra tuæ felicitatis & uictoriæ gratulatio:
Tum propterea quod uirtuti tuæ faui-
mus, tum uel maxime quod te duce & re-
ligionis signifero, in spem uenimus ho-
nestatem pristinam recuperandi. Verùm
(dicam enim quod sentio, id quod uolo
in bonam partem accipi) nisi tu uera ani-
mi magnitudine, & fidei, ac pietatis stu-
fio adductus, cursum hunc tuum uirtu-
tis, atq; fortunæ ad Asiam usq; pertende-
ris, coelestisq; uictoriæ trophæa Hieroso-
lymis in illo sacro atq; edito colle consti-
tueris, nec tu regno et posteritati tuorum
satis prospexeris, & opinione ipsi, ac iu-
dicio

dicio tuę uirtutis nos deceptos conquerere
 mur. Est igitur sapientię tuę, cum illud
 uidere, Turcas qui nunc terrore tui no-
 minis, & inuicti Gallici exercitus metu,
 finibus suis se continent, simulatq; te in-
 diuersam curam aliquã occupationem
 ue contuleris, continuo occasionem no-
 bis nocendi arrepturos: tum ne id accide-
 re possit providere: armaq; ea: quę ab il-
 lis in nos & caput nostrũ impendẽt, ad-
 uersus illos antè capere: ut fructus diuini
 beneficij tui, non ad posteros tantũ tuos,
 et regni tui stabilitatem ac tutelam, sed in
 omne genus hominum gratus integerq;
 perueniat. Iam imperij atq; glorię, si ho-
 sce tuarum dimicationum fines attendi-
 sti, ea uis est, eaq; natura, ut alterum tibi
 dissuadẽdum non sit: alterum etiam ma-
 gnopere alẽdum ac uehemẽtissime cor-
 roborandum. Nam cum appetitio do-
 minatus excellentibus uiris à natura ita
 insita sit, ut auelli nullo modo queat, tum
 glorię cupiditas sic cum animi magnitu-
 dine

dine est coniuncta, ut qui studio laudis
 nō ducuntur, nullam indolem uirtutis ad
 maximas res idoneam uideantur posse
 retinere: Veruntamen si amplitudo im-
 perij te delectat, paruam ne tibi accessio-
 nem tuarum rerum proponimus Græ-
 ciam atque Asiam: Quarum regionum
 altera propter nobilitatem quondam in-
 geniorū famamq̄, sapientiæ tanta etiam
 nunc apud doctos auctoritate est, ut ma-
 ximo tibi fore ornamento tuis finibus ad-
 iecta uideatur: Alteram ob copiā rerum
 omnis generis quæ ad usus uitæ aptæ ac-
 commodatæq̄ sunt, & magnitudinem
 uectigalium, ueteres semper Reges po-
 tentissimi que populi uel adiungendam
 sibi, uel adiunctam omni studio con-
 seruandam putauerunt. Neque enim
 unquam controuersia fuit, quin & cul-
 tu hominum, & frequentia ac celebra-
 tate urbium, & feracitate soli, & uectiga-
 lium copia, & abundantia earum rerum
 omnium, que hominū cōmodis importari
 atq̄

atq; exportari solitæ sunt, omnibus terris Asia antecelleret: eadem præterea tanta amplitudine est, ut dimidium orbis terræ suis spatijs comprehendere putetur, tanta ad uincendum facilitate, ut non nauis gentibus parata, sed inuadentibus semper fuerit exposita. Itaq; & galli antiquitus domo profecti, cum nõ iustis exercitibus, sed tumultuaria quodammodo manu in eas terras peruenissent, uniuersam tamen occupauerunt: pacisq; conditionibus & legibus toti Asiæ latis: locum sibi ex uberrima copia in finibus Paphlagoniæ ad habitandum delegerunt: & rursum propinquiioribus nobis seculis maiores tui clarissimi uiri, gallico exercitu in eas oras adducto, eandem Asiam detentam à Turcis atq; oppressam non minus fortiter quàm feliciter sibi & fidei nostræ recuperarunt: ut utroq; ex facto & uetus illius terræ ad resistendum Gallicis copijs imbecillitas, & præsentium hostiũ ignauia demonstratur, Sunt igitur tibi ad amplificationem

plificationē imperij tui propositę Gręcia
 atq; Asia: quę ambę regiones si uetusta
 tem spectes nobilissimę existunt: Si co-
 pias, opulentissimę: Si uero causam iu-
 ris tui in eas tractare uolueris, inuenies
 utraq; ut etiam diximus, proprias & tu-
 as esse, eo utiq; iure quod optimum sem-
 per fuit, iure, inquam, uirtutis, iure reli-
 gionis, iure hæreditatis. Nam illud qui-
 dem nequaquę dici hoc loco potest quod
 ad causam uitandi laboris ab inertibus
 animis prætendi est solitum: satis tibi am-
 plos regni fines, satis iustam imperij ma-
 gnitudinem esse: es tu quidem omnino
 & regionum spacijs & copiarum opu-
 lentia maximus ac potentissimus Rex,
 id quod ita perspicuum est, ut in oculis
 omnium sit. Veruntamen celsis semper
 ingenijs eminentibusq; animis quantæ
 uis opum & fortunarū accessiones, non
 tam cumuli ad præteritam potentiã fue-
 runt, quàm gradus ad futuram: præser-
 tim si qui ex regnis & potestatibus, non
 F imperium

imperium ipsum finem, opus uē impetrandi, sed laudis et nominis celebritatem spectauerunt. Ac si uerum sentire uoluimus, quod ego si recte animi tui magnitudinem noui, postremū à me dictum, primū tibi arbitror propositum fuisse: finis rerum gerendarum, totq; & tantarum quas ad hūc dimicationū, non aliis tibi fuit quā gloria: hæc laborum tuorum solatium, hæc periculorū incitamentum fuit: hæc uirtutis maximum uerissimumq; præmium. Quæ quidem ni adsit, ubi tandem is fructus latet præclarum atq; magnum, quod ex regnis atque imperijs tantopere querendum esse uideatur: quo per fluctum & flammam, ut aiunt, contendamus? Quid est aliud Sisyphæo mœre saxum tollere, quā in ijs rebus tantum laboris ponere, quæ propter infirmitatē & inconstantiam labuntur continenter & fluunt? Quis autem non intelligat regnorum conditionem cum semper incertam esse, tum nullo modo constitui posse

posse sempiternam? Maxima olim et florentissima imperia quę fuerunt, nulla iam sunt, & quę nunc stare pulcherrimę uidentur, erit quando non erunt. Nihil enim est aut manu factum, aut hominum consilijs diligentia ue prouisum, cui non finem et exitum afferat aliquando temporis diuturnitas. Itaque clarissimi olim reges summiq; imperatores, qui in rebus gerendis, non solum animo magno, sed etiam consilio sunt uersati, cum orbem terrę uictorijs, & suarum uirtutum monumentis complessent, successionem semper imperij, ut incertam, & caducam fortunę dimiserunt: in quam uero fortuna ius non haberet, possessionem glorię sibi retinuerunt. Itaque illorum labores & opera perire, fama non interijt. Hęc eundem finem aeternitatis, te quoq; LVDOVICE, & uoluisse imprimis, & spectasse arbitramur, fuit enim hoc tuum: fuit sapientię tuę: Non enim credo imperiũ ipsum nudum concupiuisi, quod ni glorię adsit iucunditas,

ditas, oneri potius, & labori esse solet quæ
uoluptati, sed ab imperio uirtutis exer-
citationē & fructū laudis appetiisti, quod
cū excellentiū animorū propriū semper
fuit, tum tui maximi ac præstantissimi esse
debet. Huc igitur si contendisti: id quod po-
tissimum à te elaboratū est ut in posteris
tatis fama uersarere: Diij immortales quæ
occurrit occasio honoris, quanta gloriæ opportu-
nitas, quàm aliàs inaudita, quàm nemini
unquam concessa, tibi uni fato quodam
diuino, & singulari, peculiariter tradita,
prompta tibi sese offert atque expedita: Et
enim cum illam potissimum uirtutē glo-
ria comes sequatur, quæ ita sese exercet
ac gerit, in eorum uim suam explicat, ut uni-
uerso generi humano cōmoda sit, & ma-
xime salutaris, quo opere nullū neque ma-
gnificētius, nec Deo similius reperiri po-
test: ueteres illi ex omni antiquitatis me-
moria fortissimi duces, qui ad celebrita-
tem nominis omni studio contenderūt:
partim quidem quod uolebāt sunt asse-
cuti:

cuti: partim uero maximã à proposito ue
 ræ laudis itinere aberrauerūt. Suas enim
 resp. imperio ut auerent conati sunt, id
 quod perfecerunt: at alienas resp. deua-
 starunt: at suos ciues dignitate honestaue-
 runt: at alijs hominibus libertatem ade-
 merunt. Ita illorum uirtus paucis grata,
 pluribus incommoda & exitiabilis fuit.
 At uero in nouo quodã ac mirabili, &
 prorsus inusitato ducibus uincendi mo-
 re, ad eos hostes debellãdos deposceris.
 quos si intactos relinquant, uehementissi-
 me eis noceas: Sin autẽ eos armis et uicto-
 ria domes: & spem illis et notitiam sempi-
 ternæ salutis afferas: qui nisi à te læsi fue-
 rint, salui esse non possunt: neque ad gu-
 stum ueræ felicitatis, nisi ab incommodo
 & calamitate peruenire. Atq; illi qui nũc
 tibi & nomini tuo infestissimi sunt aque
 inimicissimi, teq; asperrime grauissimeq;
 oderunt, antequã ulla in re uiolati per te
 atq; offensi sint: ijdem si mox illos uictos
 atque percussos ab imperio deturbaris:

uicq; et metu subactos de nepharia super-
 stitione ad pietatis cultū adduxeris: tuū
 secundum Deos nomen uenerabuntur:
 teq; æterna laude & beniuolentia prædi-
 cabunt & colent: tibi gratias agere, te sa-
 lutem suam appellare immortalitatemq;
 ueræ ac beatæ uitæ, ad quam per te instru-
 cti, & edocti fuerint, tibi acceptam refer-
 re uenturis unquam tēporibus non ces-
 sabunt, quod si uicti hoc in te animo fu-
 turi sunt, quid facient uictores: Quid uel
 optari in salute uel sperari in dignitate,
 uel in omni ratione honorū ac commo-
 dorum excogitari amplū & præclarum
 potest, quod non ijs qui tecum uicerint,
 per te sit uberrime cumulatissimèq; dese-
 rendum: Quanquam (mirum enim fue-
 rit quod dicā, attamen uerum) ipsa per
 te uictoria ius suum incredibili quodam
 modo, & conditionem solitam commu-
 tatura est: cuius cum ea natura sit, ut dis-
 uersarum partium alteram lætitiā & gra-
 tulatione compleat: alteri pernitiem affe-
 rat

rat & calamitatē, tua ista omnibus comodis atque bonis, quæ in spem & cogitationem hominum cadere possunt, ad tuum & tuorum arbitriū translatis, plus tamen aliquanto uictis contulerit, quam uictoribus addiderit: Siquidem & gratius ad memoriā multo est, & præstātius ad salutē, liberari summo malo, quæ secundis rebus augeri. O admirabilē & imprimis cōmemorandam uictoriæ conditiōnē quæ cū uictoribus summā gloriā dederit: tum uictis felicitatē est allatura: in qua nō minus gloriari ipsi hostes deuicti calamitate sua poterunt, quæ nos prosperitate: nec minus ab illis belli offensio optāda, quàm nobis uictoria fuerit querenda: hi sunt fontes ueræ gloriæ, tibi parati & in promptu, si penitus intrare in illos uolueris: antiquis ducibus clausi, qui ueritatis lucem non aspexerunt: à nostris non animaduersi, propterea quod plerisque parua ambitio & iniuæ cupiditates, animus que ad socio-

rum iniurias paratior, quàm hostium in
malas causas & detestandas cum ciui-
bus contentiones abstraxit. Ciues nan-
que omnes sunt: qui si minus eiusdem ci-
uitatis mœnibus, at certe quæ sanctior
necessitudo est, eisdem religionis legibus
coniunguntur. Atqui multos legimus,
uidimus nōnullos è principibus nostris,
qui cum in castris & in bellis, & in omni
labore militari fortitudinem suam proba-
rent, tamen quod fidelibus populis &
Christiano nomini, id quod minime ab
illis expectandum fuit, infesti immitesq̃
fuerunt, nec uirtutē suam, nec consilium
probauerunt: tantumq̃ abest ut id quod
tantopere querebant sint assecuti, ut illos
à commodis uoluptatibus uitæ mors: ab
omni uero laude & beniuolentiā homi-
num, ipsorum nephariæ cupiditates, &
mens seditiosis consilijs dedita abstraxe-
rit: non enim omnis est laudanda uictori-
ria, sed illa commemoranda, cuius initia
æquitatem habuerunt, extrema religio-
nem.

nem. Neq; tu LVDOVICE hoc etiam
 dum adeptus es ut tui nominis comme-
 moratio futura ad posteros in amore &
 laude uideatur: paratum te quidem & ar-
 matum intelligimus ad maximas occa-
 siones assequēdæ gloriæ: gloriam autem
 ipsam nondum consecutum. Siquidem
 gloria est celebris & grata ad eternitatem
 prædicatio, maximè alicuius uirtutis in
 humani generis utilitate beneficioq; uer-
 sata: tua uero gesta, quæ adhuc uidimus
 (dicam enim uere) si per se ipsa species,
 non usq; quaq; grata, si ad hunc finem
 sanctissimi in Turcas belli intēta fuerūt,
 etiam habēda sunt gloriosa. Sint igitur il-
 la tibi ex maximis clarissimisq; uictorijs
 tanquam gradus quidam ad tanto insi-
 gniolem uictoriã facti & instituti, quan-
 to quidem est & in inuicto duce præstan-
 tius cōmunes hostes superare quàm pro-
 prios: & in optimo rege magnificentius,
 publicas utilitates priores ducere quàm
 priuatas: cum tamen & publicis pericu-

lis propria pericula tua: & cōmodis com-
munibus tuorum quoq; commodorum
ratio contineatur. Nec uero mihi pro-
stinādum uidetur esse, nec in longiorem
diem conferendum: sed occasio ipsa arri-
pienda: dum recēs est terror: dum formi-
dolosa hostibus tua uirtus & auctoritas:
dum feruens amore laudis & confiretus-
dine uincendi audax ac sibi fidens tuus
exercitus: dum denique cursus felicitatis
tuæ, & celer & secundus. An tu hostium
ipforum rationem aliquam habendam
putas? quasi uero cum eiusmodi aduers-
sarijs res nobis sit, quos ex uetustæ socie-
tatis foedere in aliquam cupiditatem &
iniuriam prolapsos, ad sanitatem conse-
lij reducere, potius q̄ armis ulcisci inten-
damus. Quid enim per Deos illi nōne
ij sunt qui infidijs freti et fraudibus et ma-
ioribus olim tuis Asiam abstulerunt? &
tibi occupauerunt? qui nomen tuū odijs
semper omnibus atq; execrationibus dila-
cerauerunt? sanctissimum uero nobilissi-
mumq;

numq; cognomē nouis perpetuo igno-
 minijs & acerbissimis iniurijs dehonestā-
 uerunt: qui fortissimos milites tuos non
 solum uulneribus & ferro: sed illusioni-
 bus & contumelijs miserum immodum
 mactauerunt: cum in illis tuam quoque
 maiestatem iugulare se, & annihilare di-
 gnitatem arbitrarētur: qui classem tuam
 defensoribus nudatam, non sine nomi-
 nis tui macula atq; labe domum renise-
 runt: qui sanctā & diuinā religionem,
 in qua omnes spem nostrae sempiternae
 salutis repositā habemus, inaudito furo-
 re & immani quadā crudelitate uexaue-
 runt, foedauerunt, conculcauerunt: cum
 interea tot iam seculis illi, tot rapinis, tot
 populationibus, neq; auaritiaē suae famē
 explere direptione fortunarū nostrarū:
 nec crudelitatis sitim sanguine nostro po-
 tuerint exaturare: qui ijdē, nisi per te hu-
 iusmodi Hydra extincta, & capita ser-
 pentum recisa fuerint, annorum aliquot
 processu in tuos fines irrupturi sunt: teq;
 uel

uel posteros tuos: uel memoriã certe no-
 minis tui, foedum immodum habituri, et
 in graue, uel salutis, uel laudis amitten-
 dæ discrimen sunt adducturi: ut præter
 honoris & dignitatis tuæ causam, quæ in
 hoc præcipue cõsistit, uti tu tantus, & tan-
 ta opinione uirtutis ac fortitudinis Rex,
 cõmunem religionis causam suscipias,
 nominisq; tui et amplissimi cognominis
 existimationẽ inuiolatam esse uelis, ma-
 iorumq; tuorum uestigijs consecrandis
 hereditatem eorum, non minus gloria
 quàm imperij cernas, & in iure tuo Asia-
 tici imperij armis repetendo, perpetuisq;
 iniurijs persequendis, contractam iandũ
 dum nomini tuo maculam eluas: præter
 inq; hãc laudis causam & amplitudinis,
 quæ semper honestis mētibus idonea uis-
 fa est, quamobrem labores atq; pericula
 minime uiderentur esse fugienda, neces-
 sitas tibi quoq; illa imponatur, si incolu-
 mem regni tui statum esse uis, præripere
 illis nocendi occasionem, & pericula in-
 ferre

ferre potius quàm repellere. Atque hæc tot et tanta causæ mihi quidem ad curam & deliberationem tuam inferendi iustissimi belli, tanti ponderis uidentur, ut si in humanis tantummodo rationibus insistere uelimus, nihil quicquam sit præterea requirendum: quibus enim causis unquam permovebuntur, qui his moti non fuerint, quæ pertinent ad salutem, pertinent ad dignitatē, pertinēt ad securitatē? Verum nos qui semper terrenis cœlestia antetulimus, et unde benefactis nostris uberrima et maxima præmia expectamus, eò quoque potissimum cōsilia & cogitationes nostras referimus, unam religionis & gratæ in Deum uoluntatis causam, maxime grauem ac prorsus necessariam iudicādam arbitramur, cæteris dimissis, & præ unica pietatis ratione nullo penè in numero ductis: nã ut nullus sit honos: nullus periculi metus: nulla laudis appetitio, ut estimatio contemnatur, beniuolentia hominum repudietur: iudicia gentium, tot &

& tam egregia de te omnia reprehendantur: ut hæc inquã omnia prætermittantur, & quæ summa sunt fingatur esse nulla. Illud quoniam modo ferri, aut per negligentiam haberi potest: quod tu simulatq; in cœlum oculos sustuleris, & Regis illius altissimi diuinam erga te liberalitatem recognoueris, extemplo cogites necesse est, te tantis propterea ab eo esse ornatum muneribus, ut sis ad referendam illi aliquanto illustriorem & uberio rem gratiam, non solum uoluntate paratus, sed etiam omni armatus atq; instructus facultate. Sanè sumus omnes ab illo rerum omnium capite atq; fonte ita in naturam & in lucem editi, ut penes quencq; magnitudo diuini beneficii remuneracionis locum non habeat: sed sumus tamen dispari conditione atq; fortuna: neque omnibus par atq; idem officij munus est iniunctum: communis porro summis ac infimis est fides: cõmunis innocẽtia, cõmune pietatis, integritatis, & continẽtia.

ſtudiū. Sed ad has artes atq; uirtutes in
 qbus ſeſe quiſq; pro uirili ſua agēdis Deo
 gratijs uerſare debet ac exercere, ut impe-
 ria & opes, nō neceſſariō requirūtur: Pro-
 pterea qd ſine ijs partes ipſæ frugalitatis
 & temperantiæ haberi facile poſſunt: Sic
 quibus illa etiā ultro ſunt tributa, ij nō ſi-
 bi tantū probi, ſed & omnibus præterea
 cōmodi: nec ſolū quod ad ipſorū ſalutem
 pertineat attēti, ſed etiā in eo quod omniū
 ſaluti opus ſit, debēt eſſe uigilātes: ut quā-
 tū in illis diuinæ liberalitatis & beniuo-
 lentiae redūdarit, tantū appareat in ſuos
 ac debitos, tanq̄ altioris officij & pietatis
 gradus eſſe diſtributū. An uero tu in me-
 moria nō retines, id quod ex ore tuo, atq;
 uerbis, in omnes terras diuulgatū, cūcto-
 rū tibi ſtudia & uota cōciliauit? Cum ita
 aſſeuerares, te inter cæteras cauſas, qbus
 bellū Venetis indicendū putares, hac po-
 tiſſimū adduci, qd his tanq̄ impedimētis
 è medio dimotis, unde geto animo ſuniti
 mus nemo, et ſuarū rerū trāgillo, propter
 cupiditatem

cupiditatem Venetorum esse posset: &
 quodāmodo obijcibus ac repagulis san-
 ctissimi in Turcas belli diffractis atq; re-
 uulsis, liberos tibi & patentes aditus in
 perpetuos hostes fidei & religionis esse
 uelles. Quid ergo, quid actum est? num
 surdæ Dei uisæ sunt aures? num tibi ille
 ullo in loco aut periculo defuit? num be-
 nignitatē suam aduersum te clausit, quā-
 tum tu quidem ad rationē dignitatis tuæ
 ausus es optare? Quid est aliud uoti dam-
 natum esse, atq; conuictum, quā pro-
 pter quam causam quid à Dijs immorta-
 libus postulandum duxeris, eo impetra-
 to atq; obtento, reliquum te deinde, cuius
 causa priora illa flagitata sint, iā Dijs
 ipsis immortalibus debere? Atq; ego nō
 dubito quin is, qui ex illis excellis & per-
 amplis cœlestis oræ regionibus, omnis
 suæ liberalitatis fontes tuis honoribus, et
 commdis effudit, ab eisdem omnia illu-
 strantibus, atque omnia prospectanti-
 bus locis, tuam nunc mentem obseruet:

animumq;

animūc̄p̄ speculetur, quemadmodum in
 tantis cœlestibus beneficijs ad referēdam
 gratiam te gerere studeas: an tot diuinis
 muneribus pietas tua respōdeat: nisi for-
 te existimamus non esse Deo nostras res
 curæ: id quod impium est: aut si illum re-
 rum omnium factarum, & earum quæ
 fiunt faciundæ ue sunt, auctorem confi-
 temur, euentus tamen bellicæ uictoriæ
 decusq̄ triumphī, ab illius cura & pote-
 state seiungimus, quæ ornamenta tan-
 ti sunt cōsensione omnīū, ut non in cō-
 silijs hominū posita, sed in quadā diuina
 sorte uideantur esse constituta. Quanc̄p̄
 uel sine ijs mihi in ipsam regalem fortu-
 nam et dignitatē animo intuenti, in men-
 tem uenit existimare, neminem profe-
 cto fuisse nostri generis regem, ita cupi-
 ditatibus obsequentem suis: sic auersum
 à religione, & in omni uita crudelem ac
 nepharium, qui tacitis aliquando suis
 cogitationibus: aut in somnio aliquo mo-
 nitus uel periculo: cum ad hanc medita-
 tionem

tionem accederet, quātis diuinitus orna-
 mentis honorū, & imperij affectus esset:
 quā ipse ingratus in Deum, ac cœlestis
 beneficię negligens fuisset: quod se in
 fastigio excelsę potestatis cōstituto, illius
 terrestris Hierosolymorum regnum ser-
 uire perfidis nationibus, pro sua parte ha-
 beret, quem ipse auctorem sui regni ha-
 beret: nemo, inquam, tam sæuus: tam im-
 pius: tam detestabilis Rex in hęc curam
 & cogitationem lapsus est, qui nō exhor-
 reret animo: non cunctis artibus contre-
 misceret: Scilicet sedeat ipse in solio, scep-
 trūq; manu teneat, auro amictus & pur-
 pura: abundet opibus, circumfluat deli-
 tijs, uoluptates undiq; conquirat, quibus
 suas possit libidines explere: secp; et metui
 uelit, et ab omnibus usq; quaq; colī: cum
 interea ipse ille, cuius munere hęc omnia
 possidet, Deus summus & omnipotens,
 non solū ab impijs gentibus contem-
 ptus, illusus, in contumelijs habitus: sed
 ueteræ etiam regno sanctę ciuitatis, atq;
 adeo

adeò orbis terræ imperio, propter huius-
 cemodi regum negligentiam, spoliatus,
 ne sepulchrum quidē corporis sui à bar-
 barorum spurcitiā inuiolatum retine-
 rit: Et is se regem à suis coli, & saluari uo-
 let, qui monumentum sui, & omnium
 Regis, foedatum atq; pollutū pro se pati
 non recusat: aut se dignum, qui multis
 gentibus imperet arbitrabitur, cum Dñs
 ipse immortalibus nolit obtēperare: aut
 denique hominum merito fuerit domi-
 nus, qui cupiditatum sit seruus: Quod
 si quis uel tanta importunitate naturæ
 extiterit, ut cū hæc uideat ipsa, penitusq;
 animo recognoscat, rapi se tamen in di-
 uersa omnia, & salutis cogitationē præ-
 sentibus cupiditatibus superari permittat:
 uel tã duro, et pessimis in rebus obsur-
 rato corde, ut in illius pectus illabi hæc
 cura, & pietatis cogitatio penetrare ad
 intimas sedes animi nullo pacto queat, il-
 lū illū ultimus uitæ dies, & extremi illi im-
 minēte iã morte cruciatus, aliquãto gra-
 uiores

uiores animi quàm corporis expectant: cum
omnia uitę cōmoda relinquēda, et ad for
midolosum illud tribunal adeundū: quo
iniquos reges, cætus scelerum: & horribi
lis comes malę actę uitę, pœnitentiã, me
tusquę infiniti supplicij consequetur: quo
tum uultu aderit ante iudicē: aut quę ma
le miser trepidabit, qui cœlestium bene
ficiorum Rex dum uiueret oblitus, cupi
ditatum & uitiorum greges, quos in uita
charissimos sodales habuit, astare circū
se acerrimos atquę inimicissimos aduersa
rios, tanquę proditiōe circumuentus in
tuebitur: hiscere medius fidius prę metu,
et in terrorem diuinę seueritatis attollere
oculos non audebit, quod si huc in tanta
tam pœnæ ultionisquę formidinem rei cō
tantur reges, qui nomen tantum regale,
nudamquę cæteris ornatibus regiã ipsam
potestatem tenuerunt: quid existimans
dū est, maximis præterea accessionibus
adiunctis auctoritatis, felicitatis, uictō
rię: Quo tibi, Ludouice, uehemēter con
tendendum

tendendum est, ut cum alijs in partibus
& muneribus uitæ constantiam perpe-
tuo, & æquitatem & clemētiā, & opti-
mi regis uirtutes, reliquasq; rationes re-
cte, & ordine administrādi imperij serua-
ueris, hac quoque in causa religionis de-
fendendæ, gratum te Deo præstes. Cæte-
ræ enim uirtutes suas habent unaquæq;
singularesq; laudes, pietatis autem glo-
ria complectitur uniuersas: & omnem in
se continet humanam dignitatem, quod
spectat ad diuinam: ut tibi in salute Chri-
stianæ reip. constituenda maxime sit ela-
borandum, ne quod in te facultatis & po-
tentia redundat, suis partibus officij ua-
care uideatur. Nam quid ego dicam de
occasione: quæ tanta est, ut si nuncius ali-
quis delapsus è cælo mandatum tibi cœ-
leste attulisset capessendæ huius expedi-
tionis bellicę in barbaros commouendi,
non signis certioribus, atq; adeò clariore
uoce non uteretur, quàm hæc est tam pa-
ratae opportunitatis uox quasi imperan-

tis Dei appellatio: uelle sese in hanc ampliandæ religionis curam te totum discere, cū tuos ipse scrupulos omnes ex animo tibi extraxerit: omnes suspiciones: omnes discordias: omnes finitimorum regū inimicitias, quæ tibi cū illis acerrimè intercedebāt, sedauerit: omniaq; ad pacē & ad concordia traduxerit: te non solum tranquillo ex omni obtreccatione domestica, sed firmissimis insuper præsijs finitimarū munito. An tu in hac ipsa re noua medijs fidijs ac mirabili, imperium Dei immortalis non exaudisti: aut prouidentiam non intellexisti? Quid enim unquam tam alienum ab omniū spe & expectatione fuit, quàm tot potentissimos inimicissimosq; inter se Reges, ueteres et diuturnis odijs exacerbatas similitates deponere: deposuerunt: amicitiam etiam coire & societate: coierunt: in commune consilia & rationes conferre: contulerunt. Quid tam incredibile, quàm quas iniurias ulcisci multi non cupiebant

bant solum, uerum etiam sperabant eas
 derepente & nouis foederibus, & libera-
 litati suae remississe; ita remiserunt, ut e-
 dem illae iniuriae causam cōiunctiori ne-
 cessitudini dedisse uideantur. Quid ue-
 rò tam uel ipso rei exitu nouum, uel cele-
 ritate inauditū, quàm tot disiuictos ani-
 mos, tam infestas inter se, dissentientesq;
 uoluntates, ita subito ad unitatem recon-
 ciliatas fuisse, ut prius penè transactum
 audiretur q̄ tractatum: sunt haec omnia,
 quanquam diligentia hominum admi-
 nistrata, tamē per prouidentiam Deorum
 cōstituta, quod si ante actis temporibus,
 qui laborem huius sanctae & memorabi-
 lis pro Deo & religione militiae detrecta-
 bant, hac una causa inertiam suam tege-
 re nitebamur, quod odijs ac simultatibus
 finitimorum circumfusi, liberam non ha-
 berēt bene de rep. cogitandi facultatem:
 profecto qui hanc causam, tanquam im-
 pietatis & negligentiae latebram remoue-
 rūt, id poscere aperte Dī immortales, &

flagitare uidentur, quod quo minus ante
 tea fieret ea una causa allegabatur impe-
 dimento: nō enim impediet iam qui ante
 tea impedire fortassis fuerant parati, sed
 etiam ultro ac studiosissime adiuuabūt.
 Atque huius rei effectum iam cognoscimus.
 Sentio enim ego ab ultimis terrarum
 finibus clarissimum regē ita in hanc
 curā sanctæ expeditionis, animo & des-
 siderio intentum, ut apparationem bel-
 li quotidianis pene literis & nuncijs ur-
 gere non desinat, ut uirtutis laudem nul-
 lam putet, nisi in qua se Deo & religio-
 ni exercuerit: quod enim aliquot iā bel-
 la in fidei salutem cōfecit: nonnullas pro-
 uincias ad Christianā remp. adiūxit: gu-
 stu ueræ beatitudinis semel percepto, in-
 ducias eius honestissimæ cupiditatis nul-
 las habere potest. Ego te ad eandē indu-
 striā & pietatem adhortor & uoco, cum
 Deorum beneficio, florētibus fortunis
 tuis, nihil circūcirca sit quod suspectum
 habeas. Hic ego regē neminem nomina

bonisi Cefarē; qui tibi et locis proximus,
& in hanc expeditionem maxime potest
esse utilis. Is fortissimus Rex & summus
imperator, qui tecum ex maximis inimi-
citijs, in gratiam ita reconciliatus est, ut
non maiores antea dissensionum causæ
fuerint, quàm nunc amoris & necessitu-
dinis sint: nec pluribus iamdudum suspi-
tionibus animi abalienati, quàm hoc tē-
pore beneficijs sint cōglutinati: commu-
nicare tecum in hac laude præstantissimi
facti uolet, nedum ut te ulla ex parte co-
netur impedire: cuius tibi beniuolentia
& coniunctio, ut summo consilio quæ-
sita est, sic constanter est retinenda. Nihil
enim nec gratius Deo, nec ad animi fru-
ctum & tranquillitatem, hominumq; fa-
mam efficacius, quàm cum in magno re-
ge, & animi facultates quærantur & con-
silijs, esseq; is debeat non minus lenitate,
quàm uirtute spectandus, mansuetudi-
nē aduersum eos qui legibus & religio-
ne cōiuncti sunt exercere, uirtutis autem

& potentiae exercitationē inter ipsos ho-
 stes religionis quærere: Nec uerò absunt
 huic occasione cæteræ, quæ ad compa-
 randos retinēdosq; exercitus copiae sunt
 opportunæ: de quibus disputarem equi-
 dem subtilius, nisi tibi totam eius rei de-
 scriptionem explicatam esse cōfiderem.
 nunc tantum id dicam: cum omnis con-
 ficiendi & alendi exercitus ratio, & gene-
 re ipso militum constet, & facultate sti-
 pendiorum: alteram partem quæ plus ha-
 bere uideatur difficultatis, quæ in ærario
 & pecunia posita est, largiter tibi & à ue-
 stigalibus tuis, quæ & pro amplitudine
 imperij maxima semper sunt: & pro ra-
 tione belli tum fient uberiora, & decus
 mis sacerdotiorū binis etiam, ternis ue,
 prout tempus ipsum postulabit: uolunta-
 rijsq; præterea ciuitatum priuatorumq;
 collationibus suppeditaturā: nam cum
 hoc fuerit egregium ciuitatibus publice
 tali casu, et apparatione sanctissimi belli,
 communem ciuium, et in Deum immor-
 talem

talem animū, & in suum regē beniuolen-
 tiam declarare: tum nemo erit tam auaro
 ingenio priuatus, modo bona ad religio-
 nē mente sit p̄ditus, qui familiaris opes
 & facultates suas, potius suis commodis
 condere, q̄ in fidei & salutis subsidiū ma-
 lit depromere. Quod uero ad milites ex-
 ercitusq̄ pertinet: sunt tibi uictrices tuæ
 legiones robustissimorum peditum, quæ
 auspicijs tuis exercitatae prælijsq̄ assuefa-
 ctæ, eundem semper euentum & pugnae,
 & uictoriae cognouerūt: neq̄ sciūt quid
 sit aliud conferre signa, nisi uincere. sunt
 alæ frequentes nobilissimorū equitū, qui
 perpetuis stipendijs tuis sacramento obli-
 gati, uirtute perficiunt, ut tua in illis reti-
 nendis liberalitas & prudentia commen-
 detur: erit eo tempore numerus non me-
 diocris euocatorum: ut enim quis ani-
 mo & nobilitate præstabit, sic ad impe-
 rium tuum tibi erit præstò: iubētisq̄ au-
 ctoritatem uoluntate præcurret: atq̄ ad
 has militares copias tuī inuictissimi exer-
 citus,

citus, quas Turcæ ipsi & barbari, quo pacto
 sustinere uel intuendo possint, ne ad
 huc quidem comminisci rationem ullam
 queunt: accedet tibi cum summa facultas
 delectuum habendorum, supplementum
 instituti, ex strenuissimis maximeque
 gnavis ad prælia Gallicis nationibus: tum
 externa quoque & gratuita auxilia conue-
 nient fortissimorum uirorum: qui quidem
 complures numero, uirtute & genere
 præcellentes, iam dudum in speculis sunt,
 animoque cupidissimo contemplantur, ec-
 quis alicunde extet qui huiusce belli clas-
 sicum aliquando canet: ecquis magnus
 Rex et imperator patrocinium salutis pu-
 blicæ & religionis causam suscipiat: cui
 spectam enim eam uitam, quam mors sus-
 spectam perpetuo & meticulosam facit,
 opesque diuino sibi beneficio datas, ac do-
 natas impendere in utilitatem reip. qui
 quod & frequentes sunt, & fortitudine
 præstant, non solum numero cohortes
 tuas, sed etiam uirtute uictorias adauge-
 bunt

bñt: uel enim certo mortis periculo pro-
 posito parati sunt animo libentissimo do-
 nare religioni, qđ omnino debēt neces-
 sitati: quod si locus in tuis castris omnes
 capere uoluntarios milites posset, crede
 mihi Ludouice, id quod tamē uides ipse,
 non tu multitudinem & copiam, sed mo-
 dum quærēdo laborares: appropere-
 rent enim omnes undiq̃, qui aliquam animi
 & uirtutis possessionem retinerent: nemi-
 nem liberorum charitas, neminem do-
 mesticum ocium, neminē priuata præ-
 dia, neminem uiaē difficultas & labor a
 tam præclaro studio retardaret. Etenim
 quis unq̃ uotis, ac desiderio illuc perue-
 niendī suspexit in cœlum: aut quem cu-
 piditas pulcherrimæ laudis assequendæ
 extimulauit: Quis deniq̃ summī Dei in
 nostrum genus merita, aduentum in ter-
 ras, ortum, obitumq̃ hominis facti, labo-
 res, sollicitudinesq̃ nostræ salutis causa
 susceptas, grata & pia cogitatione recor-
 datus est: Quin hac tali opportunitàe
 oblata,

oblata, occasionem sit arrepturus, & gratia
 Dñs immortalibus referendæ, & nos
 minis perpetuandi, & cœli adipiscendæ.
 Ac illud quoq; manifestum, ad hostium
 loca perueniendi duplicem tibi itineris
 rationem esse propositam: Siue enim ter
 ra exercitum ducere institueris, tuto tibi
 id facere amicissimis Germaniæ ac Pan
 noniæ regibus licebit. Sed erit longitudo
 eiusmodi uiaë propter difficultates terre
 stres, aliquanto fortasse laboriosior: siue
 classe duxeris transmittendum, id quod
 probari à peritis & prudentibus uideo,
 præsertim cum & maritimæ opes tuæ do
 minentur, & hæc quoq; ad belli gerendi
 opportunitatē naualis tota ratio necessa
 ria sit, promptum tibi fuerit quodcunq;
 ad littus appellere uolueris, eo in littore
 castris locū munire: exploratisq; hostiū
 consilijs decernere: Vnde potissimū ex
 ordiri bellum placeat: & quamprimum
 in partem uirtutis tuæ impetus immitti.
 Quæ tibi deliberatio, tutis à tergo & placis
 catis

catis omnibus ob foedus & amicitiam con-
 iunctissimorum Regum: aut si qui nunc
 populi tibi sunt offensiores, iis tum aut
 uirtute tua perditis: aut clementia conser-
 uatis, et ad beniuolentiam traductis: hoc
 etiam erit procliuior, quod ne suspican-
 dum quidem est, hostes ipsos terra, mari-
 ue suas tibi acies esse opposituros: quod
 enim copijs parum ad praeliandum ido-
 neis, minime autem animi uirtute ualent:
 Iccirco nec imperium: nec salutis euen-
 tum suę in ancipitem praelij fortunam sunt
 commissuri: quod ego tibi, & militibus
 tuis fortissimis uiris molestum fore puto.
 Virtutis enim proprium est, & fortitudi-
 nis, eam appetere uictoriam, non quae per
 hostium ignauiam oblata, sed quae labo-
 re uideatur esse parta. Veruntamen bar-
 bari, non signis conferendis, sed itineri-
 bus tuis insidiandis: subitisque terroribus
 ostentandis: Eandem uiam & periculi
 tui, & salutis suae tentare aggredientur.
 Quorum tu fraudes, prudentia tua, incur-
 sus

sus constantia refutabis. Qui uero nodus in omni peregrina militia rei frumentariae, & reliquorum comestuum, uel difficillimus uidetur esse, eum tibi partim Graeciae & Thraciae populi expediunt, qui imbutis christiana religione animis, omnes tibi futuri sunt praestò. Partem uero maximam suppeditante Italia: prouincijs sumministrantibus, classe tua fortissima atque instructissima legente semper oras propinqui littoris, exercitusque tui uestigia obseruate, omnium rerum copia in tuis castris constabit. Quid dicam de sublationibus ciuitatum in eis regionibus, seditionibusque populorum: qui aura propinqua libertatis a tuo exercitu eis afflante, ibunt ad arma profecto contra eos quorum nepharium dominatum tot iam annis perferre sunt subacti: ut Turcis confidendi nusquam locus, facultasque respirandi libera nulla futura sit. Vnam illis rationem resistendi in obsidionibus perferendis uideo esse reliquam, si neque signa conferre,

ferre, remque fortune permittere audebunt, quod propè exploratum nobis est: neque insidijs tendendis, comeatibusque intercludendis quicquam proficient: quod nos cum ad prudentiam consilij tui respicimus, penitus uereri desinimus. Verum in hac ipsa re quanta illos incommoda consecutura sint animaduerte: primum animos ipsi suos demittent, nostros exaugebunt: Deinde genus latississime uagari solitum, qua una in re tota eorum uirtus & disciplina militiae constat, inclusum muris & penè constrictum, ne insolitam quidem pugnandi rationem conabitur exercere: postremo ut & uelint ipsi, & audeant insistere in moenibus munitionesque tueri, cum paucissima habent loca manu munita, in quibus spem salutis suae si constituerint, de reliquis profecto desperasse intelliguntur: tum ne ipsa quidem illa tuorum militum uirtutem, uimque tormentorum sustinere sunt idonea. Vna est urbs Constantinopolis, quae propter amplitudinem

H nem

nem ciuitatis, moeniumq; & loci situm,
multitudinēq; propugnatorū, aliquantū
moræ & difficultatis uideatur habi-
tura: Si animus uidelicet barbaris ad re-
sistendū suppeditauerit. Hic tibi, inquā,
fortassis quid tuæ possint imperatoriae
uirtutes fuerit experiūdum, & id tamen
tuus animi ardor, tuorum militum forti-
tudo postulatura est. Sed ego quid planē
uelim fatis constitutū non habeo: optem
tibi leuem eius urbis expugnationem: ni-
mium hostibus tribuere, & tuæ uirtuti
non planē uidebor confidere: difficilem
cupiam esse & laboriosam: tuæ uirtutis
laudem illustriorem optauero, at salutis
communis cursum retardauero. Tamen
si ex ueritate res, nō ex fortissimorum ui-
rorum & cupiditate pugnae flagrantium
desiderio iudicanda est, ne eius quidem
urbis oppositus celeritatem uictoriae tuae
remoraturus est. Nam cum milites illi-
usmodi ex illo equestri et fugaci pugnae
di genere, minime defendendis moeni-
bus

bus sunt apti, tum crebris transfugijs Ducum, qui uel pristinae religionis stimulo, uel praesentis periculi metu adducti, extremam belli fortunam non expectauerint, & amissione omnium rerum debilitatis remanentium animis, nec uires barbaris, nec consilia constabunt. Adde terrores intestinos Christianorum ciuium: quorum urbs refertissima est, omnia ad seditionem & tumultum uocantium. Adde uehementissimam impressionem ingruentis extra exercitus tui, quae diuina ope & uirtute incitata, uiam sibi latissime peritura est: quandoquidem etiam non dubitamus Deum omnipotentem, astantem in illo sanctissimi laboris opere, & fauentem suis tonitribus de caelo, si opus fuerit & frequente fulminum iactu in illorum orantibus: qui adesse in moenibus defendendi causa instituerint, tormentorum tuorum ruinas accumulaturum. Etenim si Hispaniensibus bellis quae aduersus Mauros per legione gesta sunt, & in illis Belgradi ac

Rhodie ciuitatis oppugnationibus præ-
 sens Dei numē affuit semper, uictoriāq;
 nostris concessit & adorea, nū uerendū
 est ut nō adsit in illo amplissimo labore &
 certamine, in quo summa religio & coele-
 stis reip, dignitas uersatura est; Igitur Biz-
 zantio recepta, & hoc obijce reuulso ac
 deiecto, reliquus iā tibi nō ad uincendū
 labor, sed ad peragrandum Asiam cura
 sus superfuerit. Quæ quidem prouincia
 non arma tibi & aduersos exercitus, sed
 pompas & celebritates, & festiuos dies
 aduentus tui latura obuiā est. In quo tua
 iam sapientiæ est, cogitatione antecapere
 illius temporis, quam fore tibi gloriam
 et gratulationē putes, Nam si ex hac res-
 cēti uictoria, qua Veneti imperio per te
 & uetere fortuna euersi sunt, tantum huius
 laritatis & lætitiæ ad animum tuum per-
 uenire sensisti, ut tibi pulcherrimus ille
 dies: & totius uitæ fortunatissimus sit uis-
 cato fortitudinis & felicitatis laudem aliam
 quam

quam meruisti, pietatis nullā : Quid tuæ
spei propositum esse debet ab illa uictoria,
quæ tibi orbis terræ imperium, & gratulationes
omnium gentiū collatura est: in qua uirtus
tibi tua, ueraq; animi magnitudo & felix
conscientia auctæ restitutæq; religionis: Deus
deniq; omnipotēs & summus gratulabitur: Huc
igitur te, huc inquam te, cum & dignitas tua,
et optimi Regis munus deposcat cognomenq;
Christianissimi, cum omniū gentium desideria
atq; uota, cum iniuriæ hostium ueteres &
acerbæ, cum salutis securitatisq; ratio,
cum ius, cū æquitas: cum maiorum uirtutes;
facta, exempla: cum imperij amplitudo:
laudisq; splendor & gloriæ: cum imbecillitas
hostium: robur tuorum exercituum, occasio
temporū: opportunitas omnium rerum ad
orbis terræ regnū tibi & sanctissimæ fidei
subiungendum te uocet, cum deniq; Deus
ipse immortalis signis, indicatijs, uictorijs,
imperio propemodum & uoce, tuam

ad hoc bellum uirtutem uoluntatemq; requirat. Tu quid nā afferre causæ in hac cura subterfugienda, & tanto Deorū hominūq; consensu repudiādo, in qua tantē latere excusatione queas? An quod liberos nō habes? (Sic enim iactari interdum audio,) qui si aessent, impedimento tibi potius quā incitamento essent; patria enim indulgentia & charitate uictus, perdifficiliter à tuorum liberorum conspectu & complexu diuellerere: nūc hæres tibi quidem non deest imperij: nominis autem tui & uirtutis hæredem posteritatis memoriam repudiare: non est profecto sapientiæ tuæ. An te itinerum difficultates, & tenuitas ualitudinis tuæ deterret? quasi uero aut tibi tāto Regiparum commoda leuandi laboris ratio, & fatigatio uiaē ualde molesta esse possit: aut cum perspicuum sit infirmitatem humani corporis fortuitis semper casibus & periculis obnoxiam esse, non magnæ uirtutis sit singularisq; prudentiæ in his potissimum

potissimū rebus eam exercere, quæ cum mortē longissime fugāt, tum uero accersunt & pariūt immortalitatē. Nam si te, id quod tamē in magno Rege simile uerū non est, tanq̄ perfunctū rebus amplissimis laboribusq̄ maximis: domus iam ipsa: aspectusq̄ tuorū: et ociū reliquæ ætatis: pax: quies: trāquillitasq̄ delectat: eisq̄ iucūditatibus, quæ tibi in regno tuo suppetūt, cogitas esse contētus. Primū nec expectationi nostræ cumulatē, nec tuæ laudi fatis adhuc fecisti, ut enim sæpe iam diximus, uirtus tua priuatas hæcenus utilitates persecuta est, nondū attigit publicas: est autē summæ uirtutis, uereq̄ animi magnitudinis, nō tantū quæ propria sunt attēdere, sed in cōmune potius cōsulere. Deinde hæc fruendarū uoluptatum meditatio, à nomine, & laude optimi regis abhorret: non fructus est imperij uoluptatum cōquisitio, nō ocij desidia: non inertię studiū: non uacatio operæ & cessatio: Sed labor: sed splēdor: sed publicæ salutis

salutis cura: sed exercitatio uirtutis cultusque religionis. Ac eiusmodi quidē uoluptates: quæ per quietē & inertiam subijciuntur, fallaces penitus ementiteque sunt: quibus dolor comes est: quas subitum fastidium corrumpit: quæ breuem habent suauitatem, perpetuam poenitentiam. Vir tuis autem & pietatis fructus sempiternus. Quod si noluptatis studio tantopere duceris, num tu maiorem eius ipsius usum ulla ex re percipi putas posse, quam ex uirtutis operibus, & defensione religionis? Etenim attende, attende Ludouice: percipe animo ueræ uoluptatis gustum: quam tibi non mortalís ulla oblectatio, sed instar sempiternæ in cœlo beatitudinis is dies expresserit, quum tu tantis regionū spatijs terra marique emēs, tot urbibus & gentibus in fidem receptis, orbe terræ ad imperium tuum adiuncto, immortalitate cōparata, rebus istis gestis quas laudare pro dignitate poterit unquam nemo, imitari ne sperabit quidē maximus omnium

omnium Rex: qui sint, fuerint, futuri ue
 sint, in finibus ipsis sanctæ ciuitatis uesti
 gia impones, eminentiaq; procul tecta
 & Hierosolymorū turrets aspicias. Quæ
 tibi tum diuinæ species occurrent fidei
 celestis qua conseruati sumus, quasi in
 cunabula ipsa intuenti? q̄ omnes præte
 riti labores pro nihilo in contentione tan
 tæ iucunditatis æstimabuntur? Milites
 porrò tui, quibus tum clamoribus per
 uniuersum agmen sublati Hierusalem
 salutaturi, quo fletu excitato Urbem san
 ctam sunt adoraturi? Conflagrabūt stu
 dijs. Urgebunt signiferos, inferent gra
 dum: Sua quencq; pietas, suus ardor sti
 mulabit. Nihil illis longius uidebitur, q̄
 dum in illis religiosissimis tēplis sanctis
 simisq; delubris corpora sternere, & ex
 optatis amplexibus, iucundissimisq; la
 chrymis fatiare conceptam religionē ani
 mi sui possint. Tu uero inter militares il
 las conclamationes, & gratulantium in
 ter se gaudentiumq; lachrymas, inflexo

ad sensum pietatis animo, inaudita quaedam alacritate, & pio religionis horrore perfundere. Quid quū circumfusus corona procerum, regaliq; habitu insignis & equo, ad portas & moenia Hierosolymorum conspicuus accedes? Crucemq; manu inferes? Crucem, quam nunc gementes & prostrati suppliciter deprecamur, ut tibi uoluntatem huius belli uictoriamq; contribuat, tunc parto iam triumpho orantes adorabimus: Crucem inq; quæ quondam humano generi salutem peperit, tunc ipsa uicissim per te seruata uidebitur. O felicem & semper commemorandum illum diem, quem qui praesentes oculis hauserint, Deorum uitam fuerint consecuti: O iucunditatem non antea cognitam: O gratulationem non enarrandam. Quis enim tanto ingenio, tanta eloquentia, qui explicare uerbis, atque adeo cōplecti cogitatione queat celebritatem spectaculi illius, quum tu armatus & uictor, nondum absterfo itinere

ris puluere & sudore; neque enim ardor
tuæ cupiditatis siuerit, ante sanctissimū
Domini nostri sepulchrū prostratus, &
humī hærens, amplectendo, exosculan-
do, pios gemitus edēdo expleri nequie-
ris; tanto maior et excelsior Rex, quanto
te summo illo Rege minorē profitebere.
Quod tuum tunc erit gaudiū? quæ com-
munis omnīū læticia? quantus & quàm
incredibilis fluxus lachrymarum? quum
infinitū amorem & beniuolentiam erga
te, uimq; illam summi gaudiū animi ho-
minum capere non poterunt. En cur
nos reges esse optare debeamus; & cur
fortunæ non nihil deferendum putemus;
non uti falsas uoluptates consecrando,
quæramus libidini prædam & cupidita-
ti, sed ut ad potentiam & copias magni-
tudine animi pietateq; adiuncta: hos fru-
ctus ueræ iucunditatis; hæc præmia æter-
nitatis, uigilando pro communi salute &
religione laborando, alte semper spectan-
do consequamur. Nam cætera quidem
quæ

quæ temerarijs opinionibus aluntur humana spes & sollicitudines, plenæ somnii & umbrarum simillimæ sunt: una exstat religionis procuratio quæ ad immortalitatem adipiscendam ueritate expressa est. Atque ego qui natus in fortuna tenui, & in his temporibus uersatus uirtutibus infestis, nec opis in me aliquid, nec in mea auctoritate præsidij doleo esse reip. & eo etiã magis, quod ita meæ fidei sanctissimæ amore ardeo, quæ mihi salutem dedit, ut libèter gladijs uitam obtulerim, si meo sanguine redintegrari uetus dignitas religionis queat, omnibus qui aliquo in numero esse uolunt, uel à fortuna locati, uel per industriã constituti, in hoc ipso munere iuuandæ religionis magnopere suadeo esse elaborandũ. Nõ sumus ad ociũ facti: nec ad desidiam: nec nobis curriculum huius uitæ solum à metu & cura est. Sed omnibus dies dicenda est ab illo naturæ rege: quẽ qui indulgentissimum parentem non agnoscunt, seuerum iudicem

cem experientur: nec idem tamen postu-
latur ab omnibus, facultatum gradus di-
fincti sunt, operæ esse debent: ut tamen
ab inæqualibus fortunis, æquam unus-
quisq; uoluntatem in cõmunionem pu-
blicæ utilitatis conferat. Ac si ingenium
& literę affuerint, cohortando: Si aucto-
ritas, admonēdo: si uis, exequēdo: omni-
bus hic præclarissimus labor christianæ
reip. nauandus est, ut propter quem ipsi
honesti sumus præpotentis Dei hono-
rem potissimum habeamus. Quamob-
rem cum hæc ita se habeant, Ludouice:
cũ uirtutis laus: officij ratio, pietatis meri-
tum constare tibi melius nusq; possit, q̃
in communis salutis patrociniõ & tute-
la religionis: respice aliquando ad te: &
ad facultates tuas uirtutesq; animi tui, ad
omnium nationũ desideria accõmoda:
Recognosce qui sis: unde ortus: in qua
fortuna positus: quid à te præstari reip.
quam gratiã Deo referri conueniat. Pla-
ne uidemus omnes tantis te affluere for-
tunæ

tunæ ornamentis, quãta nullum adhuc
 regem ab antiquitatis seculis circumfere-
 terunt. Sed illud quoque intelligimus, ni-
 hil in eis re ipsa præclarum esse atque ma-
 gnũ, nisi iudicium & sapiẽtiam dispens-
 antis, quis autem ad res perpendendas
 rectum consilium adhibens, uagam &
 inconstantem semper, uolucrumque for-
 tunã nõ labore nec tere eis uinculis quæ
 æterna sint: quicquid nõ malit his tanquam
 exterioribus adminiculis nixus, tendere
 ad immortalitatem quã auctoritatis pe-
 culium quodammodo & potẽtiã in bre-
 uissimos usus mortalis uitæ consumere:
 An non animaduertis, quos adhuc beni-
 uolentia nostra celebramus clarissimos il-
 los ueteris memoriæ duces, nequaquam
 tantis ab radicibus quantis tu niteris, ad
 orbem tamẽ terræ suis uictorijs illustran-
 dum sola cupidine gloriæ fuisse excita-
 tos: Iulios Pompeios: Scipiones: Traia-
 nos: qui cum nequaquam parẽ tibi cau-
 sam secuti fuerint; neque ad coelestem fir-
 nem

nem aspirauerint: Tu tanto nobiliore & fini, & causa non illis par omni uirtute fueris: Tu tam præclarã occasionẽ non agnosces: Tu omnium gentium iudicia refelles: Te tua & tuorum salus: Te conscientia intimæ uoluntatis: Te ipsa obtestatio laborãtis reip. Te tui nominis semperpiterna prædicatio ad christianũ genus in libertatem pristinam asserendum non uocabit: Minime: minime: non id esset magni ducis: non Christianissimi regis. Quin excute tandem aliquando temetipsum, Magnitudinem animi tui excita, Exurge in hãc excelsam laudem: Ad immortalitatem cõtento cursu nitere: Deo immortalĩ obtempera: Amplectere orbem terræ imperio: Cœlum animo: Aeternitatẽ gloria, Humanum genus beneficio: ut nos, & qui post nos futuri sunt, qui que in longa posteritate inerunt, uirtutis tuæ merito honestati, laboribusq; cõseruati, perpetuam nostram salutem, & dignitatem tuã semper laudi & memoriã

128 IACOBI SADO. ORATIO.

moria acceptam referamus: Tu uero quam
tum terrarum spacij ad imperium tuum
adieceris, tantumdem tibi ad fruendam
immortalitatem loci in
coelo compares.

FINIS.

AD PRIN CIPES ET CHRI

STIANOS OMNES, VT RHODIORUM atq; aliorum qui à Turca deua-
stantur Christianorum afflictionibus

succurratur, OTHONIS BRVN-

FELSII doctae & charitatis plena

O R A T I O.

INTER tam multa ne-
gotia de regno, de bel-
lis, de ditione acquiren-
da & retinenda, de re-
publ. Christiana, est ne
uel momentum quod-
dam ô Principes & uiri Christiani, quod
mihi concedatur causam afflictorū agen-
ti, propter imperium & rempubl. Chri-
stianam. Video siquidem huc totos pen-
dere uos, ut priuata agatis, et (ut fit) in trā-
quillis rebus prorsus nihil compatiamini
super contritione Ioseph. Sed facessant
I obsecro

obsecro hæc, cesset paulisper *φιλαυτία*.
 Nunc me querentē audiatis, immo per
 me lugentes & gementes Rhodios, quorū
 ad restim redierūt penē omnes spes,
 omnia præsidia, inuicti animi, deniq; to-
 ta illa fiducia, qua ænea semper, ac ferrea
 fronte crudelibus Turcis repugnauerūt.
 quibus si nō quāmo cyssime à uobis subs-
 ueniatur, de eorum actum est salute, &
 de uestra quoq; cōclamatū est pub. re
 Christiana. Certē afflictorū causæ, quib;
 angustia tāta est, ut dissimulari nequeat,
 atq; si dissimuletur diutius, inde omnes
 incommodum sentiamus oportet, quot-
 quot Christi nomine cēsemur. Ut igitur
 res est maximē seria, ita studiū mihi crit,
 ut quā paucissimis, citra fucū & lenoci-
 nia exponam uobis. Et quia dignitas &
 fides, & utilitas omnium communis agi-
 tur, cesso hic multa uobis præstigia offun-
 dere, in beneuolentiæ captatione. Iam-
 dudum enim negotia, periculaq; ipsa re-
 rum

rum communia sunt, & cōsilijs uos conciliant pericula, ut non minus ipsi uobis consultoris beneuolētiā exposcatis, quā illa mihi sit à uobis efflagitāda. Sat igitur fuerit causam exposuisse, ut uos deinde tam desponsis & desperatis rebus cōsultatis. Non me fugit certē, quā in multorum ore celebratum sit hodie, cōtra Turcam pugnandum non esse, cum abundē multi sint nullibi non locorum nobis obuiam ex ea fece & colluuiē, quos Christianos Turcas uocāt. Ego mihi à nominibus tēpero, ne ullius inuidiam mihi parerem. Quorum opinionem ut, nō improbo, ita si ego persuadeam, saltē reliquas prouincias tutandas esse, ne in uniuersum nos deuoret Turca: rem feci, opinor, Christianam ac piā. De impetitione quidem, qua ipsi bellum tyranno indiximus, quā nihil habuerimus prosperū, nostro didicimus malo: quē casum, siue fortunæ debeamus, uel Deo, sensimus certē cœlū, terrā, mare, & omnes superos

nobis iratos. Hoc non successit, quia nostrum erat bellum, quibus pro imperio bellare fortasse non licet. Igitur tentanda uia est: ne ipsi simus autores belli, & triumphem de Tyranno, & bellum ipsum illicitum censerī non possit. Hoc erit, si quod reliquū est Christianioribus, non sinamus conuelli atq; prædari. Nam de amissis iam regnīs, ut aliquid recuperemus, nescio an cogitari quidem debeat, tantum abest, ut ipse ad hoc sua deā. Triumphū referre possumus etiam, si parta iam propugnemus: atque miror an non maior laus sit semel adeptum regnum cōseruare, quā restaurare amissum. Res egregias aliquoties, ut difficilior, ita pulchrius est cōseruasse, quā condidisse. Sunt autem hæc, quæ ad repugnandum animare uos debent: in primis religio: deinde seruitus, malorum omnium extremū: postremò patriæ amor. Quod enim apud uos summum ac maximum est, hic potissimum in discrimen uenit:

venit, nempe religio & pietas: denique
 quicquid usque est mysteriorum, in procinctu
 est ut prophanetur. Neque est quod sinatis
 hic imponi uobis, quasi potentatum quaerit
 solum, non sacra nostra ut contemnat.
 Potentiam quaerit, ut potentiam euangelij
 extinguat: promittit, ut fallat: fallit, ut
 occidat. Scitis enim quam nullos permit-
 tit apud suos coire coetus, & populi con-
 ciones, ad conferendum de fide & Chri-
 stianismo. Nouit quod non sit alia uia,
 qua possit eliminare Christianam fidem,
 quam si extinxerit uerbum: quo autem
 alio Christiani sumus, quam per fidem
 & uerbum? Si hoc tollas, quid aliud tan-
 dem Christiani sumus, quam Turcae?
 Et tamen hic quidam obgannunt, libe-
 ram esse sub Turca fidem, nihil expen-
 dentes quid de posteris seculis futurum
 sit de Christiana fide. Si igitur uere Chri-
 stiani estis, quid ipsa religio hic poscat, ui-
 dete: poscit autem charitatem, quae reli-
 gionis nostrae unicus est scopus: ut enim

134 OTHONIS BRUNFELSII
omnia euertamus sacrorum uolumina,
nihil inuenimus nobis commendatum
magis, quàm charitatem: ut hanc etiam
multis sacrificijs pretulerit Christus. Hęc
autem cum etiam inimicis impertienda
est, tum maximè est exhibenda fratribus
adflictis. Apostoli quondam ubi fames
ingruisset in Iudęa, tempore Claudij, cõ-
tributa pecunia, fratribus miserunt, ne
inedia cõsumerentur. Et apostolus Pau-
lus, nõ tam uerbi rationem habet, quàm
afflictorum & pauperum. Sic prædicat
Christum, ut interim semper inculcet pe-
nuriam uiduarum, egenorum & proscri-
ptorum: atque quanta hoc diligentia fa-
ciat, testatur ambæ ad Corinthios episto-
læ. Huius itaq; tam laudati officij conue-
nit uos meminisse. Sed fortasse hic occla-
mabit aliquis, iamdudum subijisse hoc
onus Rhodienses, indeq; tantis ab Pon-
tificibus & Imperatoribus præmijs dota-
tos esse ut pugnent: id est quod dicimus,
ne inuictos semper luctatores nunc ue-
luti

luti ex sublimi despicientes sinamus ob-
 truncari. Scitis quàm minaces, quàmq̃
 pugnaces gesserint hæcenus erga Tur-
 cas se annis ducentis, ut nulli Principi,
 tam facile fuerit tutari suum regnum, q̃
 Rhodienses totius Asiæ resistere tyran-
 no: sed non omnes Iouis taxilli feliciter
 semper cadunt, ἢ ἄλλοτε μητρούην πῆλδ ἡμῶ
 ρη, καὶ ἄλλοτε μήτηρ. Notam uobis esse ob-
 fidionem puto: quanto furore, quanto
 impetu, quantis machinis, quanta cru-
 delitate, quot hominum nō copijs instru-
 ctis, sed innumeratis globis obturbarit
 bonis uiris, exercitu hominum centum
 & quinquaginta milium, nauibus tre-
 centis & quinquaginta. Nihil hic fictū
 referimus: hæc perscripta ex insula ad
 nos sunt: iam uero occalluit in senten-
 tia, ut aut ipse pereat, aut certè insulam
 ipsi dedant. Sed quàm turpe est dede-
 re Christianam insulam, tam impio et an-
 tichristiano hosti: quàm non etiam no-
 bis consultum? Quod si rectè expēditis,

uicissim cogitate, quæ frugi res sit, quam
 Christiana, tã emeritis Heroibus subue-
 nire: Si turpe est dedere se, quam nõ mul-
 to turpissimum nobis, non instructis na-
 uibus suppetias coarctatis ferre, ne coa-
 ctí se dedant: Tandem in uos regeremus
 hanc noxam: Semel lupus hians cæsus
 est: semel prostratus & depulsus est: occi-
 si illius cætum millia, & plures, ex nostris
 etiã, sed pauciores. An non est hoc egre-
 giũ facinus? Quis hic non agnoscat Chri-
 stum nobis adesse? Quis non decerneret
 pugnandum esse, quando tam felicibus
 auibus, quod dicunt, uidet succedere bel-
 lum? Sed redijt crudelis, resumpsit uires,
 Christianum sanguinem sitiens spongia,
 & lerneæ pestis: exercitum alterum sarci-
 uit ex omnifaria ultimæ plebis fece, ex
 ferissimis & desperatissimis hominibus.
 Sed tamẽ in hanc diem nihil effecit, per-
 stiterunt, perruperunt, triumpharunt ho-
 mines egregiè cordati, *χρῆσι καὶ ποσὶ πικρῶ
 μαχῶντοσ.* Illis igitur non est subuenien-
 dum

dum? Sanè si nulla sit charitas, si nullus sit etiam Christus, tamen premium debetur uirtuti. In harena aut p̄cratio pro uiribus certantes, athlone donamus & epinicijs: si quis pro patria pugauerit, in cœlũ efferimus: cur igitur hos solos negligemus, qui totum propugnant orbẽ? Ridebitis fortasse quod dico Christianũ orbem: sed Rhodos hodie propugnaculũ est orbis. Alioquĩ quid tam anxie tãq̄ sollicitè machinaretur tyrannus astutus, si nihil suboleret hic commodi? Videt, si Rhodũ habeat, totius maris dominum esse se, uidet neminem esse posthac qui Turcitis piratis obsistat, uidet nõ citra periculum oram soluere se, quandiu Rhodianum sinum non habet. Dicam & aliud, unam atque solam Rhodum speculam esse, è qua Asiam recuperare poterimus, ex qua animaduerti in piratas potest, atq̄ in eos qui tyrãno machinas, bombardas, metalla, atque reliqua id genus adportant. Quo magis ac magis ma-

nibus & pedibus est obnitendum nobis, ne hoc præsidium amittamus, ne nostris armis oppugnent posthac inimici nos. Reliquum est, ut de seruitute etiã dicam, non minori malo. Didicistis fortasse quod nefandum malum sit seruitus, quàm incomparabile precium libertas. Agite, quid cogitari funestius potest, quàm alteri addici, qui & uitæ & necis in nos habet potestatem, & si quid acquiramus, tyranno acquiramus? Cõtrã, quàm res est letissima libertas, ubi nemo est quem uereamur, ubi nullum dominum agnoscimus præter Christum? Quàm res etiam Christiana? Nam solos Christianos uere libertas decet. In libertatẽ uocatus est, quisquis Christi inuocat nomẽ, ut etiam Apostolus præcipit, ut si possimus liberi fieri, magis sit hoc nobis curæ. Sub hæc etiam ualde sordida est uernarum conditio, nullis apta uirtutibus, inimica religioni. Nam quorsum aliã spectarent stigmatiã, notã Thraciã, furcã, & cauteria, feruorum

seruatorum spurcissimæ nomenclaturæ?
 Quis tam desperati, tam hebetis & plum-
 bei uelit esse ingenij, ut non libertatem
 malit, quàm seruitutem? Quin & exem-
 plo adseram quod dico. Catonem senio-
 rem legimus, cum domi secū aleret Chi-
 lonem grammaticum, hominē doctum
 iuxta ac probum, indignum hunc cen-
 suisse, qui filiū sibi institueret: adeò etiam
 bonorum seruitus, nescio quā maculam
 inurebat libertati. Viciuius quidam Pol-
 lio, etiam suas murenas seruatorum san-
 guine saginabat. Si nunc serui esse cupi-
 mus, habemus nostras delicias: si piget
 nos tandem libertatis, habemus quo le-
 uare nauseam hanc poterimus. Fit enim
 interdum, ut dum secunda sunt nobis
 omnia, non agnoscamus: & cum plus
 licet, quàm par est, plus uolumus quàm licet:
 raro sumus nostra fortuna cōtenti. Ces-
 so uobis narrare pericula seruitutis. Nā
 possessiones uestræ in primis tributariæ
 fient, quas semper deglubebit tyrānus:

uxores

uxores uestræ uiolabuntur, uirgines ue-
 stras alieni rapient: adulescentes deputa-
 buntur ad metalla, ad naues, ad bella, ad
 insulas, ad salinas, ad sulphurarias, et qui
 ex illis ingeniosiores sunt, Mahumetæis
 sacris initiabuntur: reliquum uulgus ex-
 terminabitur, exhibabitur, occidetur. Ite-
 rum quid uobis Principibus imminet, ani-
 maduertite: imminet autem grauiâ, &
 horrenda, Nam audimus in nullos fur-
 riosius hūc grassari, quā in Principes, in
 Episcopos, Duces & Magistros. Quot
 mortibus putatis animaduertet in uos?
 quod non in uobis tentabit supplicium?
 Hæc quidem cum à me dicuntur, nemi-
 nem mouent fortasse: erunt etiam ex uo-
 bis qui ridebunt: sed utinam hic fabulam
 agam, atque hæc non aliquando experia-
 mur. Videtur enim mihi extrema illa tē-
 pora adesse, quæ prædixit Christus, quæ
 bus insurget gens contra gentem, & re-
 gnum aduersus regnum, & erunt in ter-
 ris pressuræ gentium. Est fortasse nō tam
 uile

uile seruitutis nomen. Non enim è fortuna sunt æstimãdi homines, sed moribus. Sic dicunt illi qui nunc euãgelium moribus complectuntur: uerũ usq; ad aram. Neq; nos hic prætereunt egregia exempla philosophorum, qui libero animo seruiuerunt: ut doctè disputat Macrobius. Nihil reclamamus: possumus & libero animo seruire, sed nõ est data opera emenda seruitus: si casu obuenerit, ferenda fortiter est, sed nõ accersenda. Ne Christus quidem hoc uoluit, ut nostra sponte periculis nos obijciamus. Proinde longè aliud est nasci seruũ, et asciscere seruitutẽ. Optarim utiq; ut tales aliquando in dilectione inimicorũ, in tolerantia iniuriarũ, in abdicatione temporalium, tam euãgelicos ostenderent esse se, quàm hic immodicè se iactant: admodũ facile est lingua euãgelicum esse. Venio ad amorem patriæ, de quo postremò me dicturum pollicitus sum. Hunc sanè si attẽdamus, nulla erit occasio non repugnandi: ut de
mus

142 OTHONIS BRUNFELSI
mus enim nullū nobis imminere discrimē,
atq; uestra omnia in uado sint: tamē
posteris uestris debetur hęc gratia, & pa-
trię, ne gratis hęc tributariā faciatis. Quę
enim melior in hominum genere natura
est quā eorum qui se natos ad iurando-
s fratres, tutandos, & conseruandos ar-
bitrantur: maximē cum de illis nulla ferē
aliā sit spes, ut possint extricare se, aut ci-
tra periculum elabi; in desperatis autem
rebus pro uiribus fidendum est fortunę
& Deo. Nūquam enim periculum sine
periculo uincitur. Conuenit & illius me-
minisse Musonij & Catonis: si cum labo-
re honesti quippiā egeris, labor abit, ho-
nestum manet: si cum uoluptate turpe fe-
ceris quippiā, quod suaue est, abit, quod
turpe est, manet, si enim minimē renita-
mur, in prōptu est seruitus; si uicerimus
autem, perpetua est gloria; eligite quod
uultis. Vtrum turpius sit, abnuere bel-
lum, an succumbere in bello pro patria,
ubi maxima spes est, quod possitis obti-
nere

tere pugnando: sanè nihil refert, an cum multis pereatis, ubi prorsus est pereundum, sed moriendū est semel: quàm longè gloriosius autē est mori in bello, quàm uideri mala gentis nostrę, & sanctorū: An non magnū uidetur uobis, quod in tantum regnū paucis annis excreuimus, ut totā ferè Europā habeamus nunc Christianam: ipsum hoc debemus maioribus nostris Christianis, & apostolicis uiris, qui sanguine suo nos lucrifecerunt Christo. Quod igitur ab illis tantis partū est sudoribus, tātis periculis, nos sinemus à nobis diuelli, idēq; mera socordia, et quia charitas Christi non est in nobis: pugnamus quidem, sed in nos: confodimus, sed uiscera nostra: occidimus, sed fratres. Nos enim omnes fratres sumus. Quæ est hæc infania? O miseris hominum mentes, o pectora cæca. Qualibus in tenebris uitæ, quantisq; periculis degitur hoc æui quodcūq; est: Quæ unquā respubl. dura uis, quæ tā Vatinianis odijs dissecta est, et
intestinis

144 OTHONIS BRUNFELSII
intestinis bellis? Quare non magis bel-
lum, atq; laudatum Scorionis illud imita-
mur: Qui dum uellet consultum fieri po-
puli sui discordijs, contra exteras natio-
nes sollicitauit hoc spectaculo: productis
in medium duobus canibus, atq; illis la-
cessitis & irritatis in se, cum diu se confe-
cissent, tertium iniecit lupum, quem uis-
dentes canes, actutum immemores ini-
micitiae, uno impetu in illum feruntur:
atq; hoc exemplo in conterminas natio-
nes populi furorẽ animauit. Quoniam
autẽ semel cœpimus hanc causam uobi-
scũ agere, pingemus et obiter uobis qua-
les sint, pro quibus suffragiũ petimus, ne
fortẽ infimæ notæ homines existimetis
esse, barbaros ex triuio. De omni ordine
nobilium sunt, comitum, ducum, prin-
cipum filij, & regum affines, imò duces
& principes, qui in Rhodum pro fide
Christiana deuouerunt se. Cum autem
religionis & ordinis nomina auditis, ni-
hil subeat monachos uel religiosos esse:
ordinem

ordinem habent, sed minimè supersticiosum, religiosi sunt, sed nō superstitiosi: milites & fratres sunt, sed Christiani. Præterea non subeat habitus aliquis portentosus, aut *æpeoris* aliqua ociosorū: nihil tam contemnunt, quàm has nugas, nulli rei minus uacant quàm ocio, semper in mari, semper in armis: quod semper digratur tyrannus, & nunquā cessatur à bello. Interfigne habent à cæteris Christianis diuersum, sed gloriosum, regium, augustum, diuinum, crucem Christi, ut appareat cuius regis sint milites. Non iam igitur seruitutem inculco uobis, non zelum religionis Christianæ: sed hoc quæro: sustinebitis collidi, quibus eadem uobiscum est dignitas, eadem sunt ceræ, eadem stemmata, idem militaris ordo? Nisi prorsus ferrei sitis, nō sustinebitis. Nō. Multominus, ubi rescueritis quæ crudelia et infanda illis tormēta intentabit tyrannus, si uicerit. Neque enim ut sordida mancipia perdit, aut uilem plebeculam,

K sed

146 OTHONIS BRUNFELSII
sed ut sanguine & ceris præpollent, ita
nullum non suppliciorum genus expe-
rietur. Tantum enim ad spectacula ser-
uantur *στυγοφόροι*. Verubus iniicit, quo
tormento nihil unquam immanius exco-
gitauit humana ferocia. Audistis igitur
o principes & uiri Christiani, causam, au-
ditis pressuram & angustiã fratrum, audi-
stis quoque quid animare uos debet, quo-
minus etiã cessetis à pugna, & pro quibus
est pugnandum. Nunc obiter respon-
deam his, qui uolunt Turcæ repugnan-
dum non esse. Scripserunt de hoc erudi-
te & prudenter quidam, & magis sermo
ne uincendos esse, quã crudelitate: magis
Christiana uita, quã armis. Neque ego qui-
dem hic dissentio, coniectio autem quare
hoc dicant, improbãt enim non bellum
in Turcã, sed perfidorum quorundam tech-
nas, qui missis in Turcã imperatoribus,
ipsi interea domi principum terras diri-
puerunt. Improbãt quorundã perfidiã,
qui pactum inter Turcã & Principes ali-
quot

quot dirumpi iusserunt: & Imperatores
 quosdam in Turcæ territorio cōstitutos,
 nequiter prodiderunt, ut caperentur. In-
 telligitis fortasse quid uelim, mihi in ani-
 mo non est in præsentiā cū quoq̄ digla-
 diari, uel alicuius nomē prodere. Impro-
 bāt & hoc quod toties clamatū est, adese
 se Turcā: & tamē in Turcā nihil est actū,
 nisi qd corrasa est à nobis pecunia: imò
 quod Turcā ipsi studēt crudelitate & im-
 pietate uincere. Abusum igitur belli non
 probāt, bellū uero pro gloria Christi, quī
 fieri posset, ut nō uehemēter probarent.
 Quis uir bonus nō immeritō dissuadeat
 bellū in Turcas, cū uiderit nō nisi fraude
 et imposturis nobiscū agi, et nos ipsos de-
 ficere in Turcas: Sed nihil ista uos moue-
 ant obsecro: alia nūc tēpora sunt, præser-
 tim cū nullas iactemus tales nugas, nullā
 circūferamus crucē, nullāq̄ apud nos est
 fallacia quæstus, ut prædata pecunia ipsi
 postea mediū digitū uobis ostendamus.
 Tēpori sunt hæc imputanda, imò nostræ

stultitiæ, qui tam sine mēte fuimus, ut nū-
 gis hūc darem fidem. Non debebāt,
 nisi in talem usum uerti tali mercimonio
 paratæ diuitiæ. Melior quoque erat Tur-
 ca, quàm ut his thesauris, tam uili quæ-
 stu conquisitis debebat profligari. Item
 quod de integritate tyranni causantur, ni-
 hil in sacra nostra hunc acturum esse, sed
 salua permanere omnia si tributum pen-
 damus. Nemo non uidet quàm stultum
 sit hoc commentum. O egregiam inte-
 gritatē, ô egregiam fidem, ô nos demen-
 tes, qui sic nos fallimus. Fidem uos habe-
 bitis perfidissimo tyranno: fidem uos illi
 habebitis, qui ne suis etiam unq̄ seruauit
 fidem: qui nihil agit aliud, quàm ut hoc
 prætextu nostram obscuret fidē. Quàm
 strenuos hodie, dii boni, Christianos ha-
 bemus, qui nunc in Iudæa, Palæstina,
 Arabia, & Cōstantinopoli sunt sub Tur-
 ca: Quare uidete num dubitandum uos-
 bis sit, omni studio ad id bellum incum-
 bere, in quo gloria nominis uestri in per-
 petuum

peturum celebrabitur, & fratrum nostrorum salus agitur, & respub. nostra Christiana conseruatur. Alia nisi hæc, salutis uia nulla est. Nihil ultra possum, quàm ut salutis uestre admoneam uos & rationem habere, & nequam contumeliam Christi patienter feratis. Pro gloria Christi & hoc bellum, cuius gloriam uos saluam uelle, uestri est in primis officij. Nihil est quod multitudinem eorum formidetis, quæ est quasi arena in littore maris: Mementote qualiter salui facti sunt, quos Moses de Aegypto eduxit, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in cœlum, & miserabitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & contemnet exercitum istum ante faciem nostram hodie: & sciēt omnes gētes quia est Deus qui redimat & liberet nos. Omnis qui habet zelum Dei, statuens testamentū procedat. Ne timeatis ab ira uiri peccatoris, ne timueritis, quia gloria eius stercus &

150 OTHONIS BRUNFELSII
uermis est: accipietis gloriam magnam,
& nomen æternum: si enim non pugna-
uerimus, citius disperdent nos de terra.
Confortata est superbia, & castigatio &
tempus euerſionis, & ira indignationis.
Accingimini: & estote filij potētes: quo-
niā melius est nos mori in bello, q̄ uide-
re mala sanctorum. Non nouā rem ten-
tamus, habemus antesignanos belli glo-
riosos Imperatores Gotfredum, Chum-
radum, Carolum, Henricum, Federicū,
qui totis uiribus irruerunt in cruentos ſe-
carios. Habetis & Imperatorū omnium
decus, totius orbis dominū ferè, qui eiuf-
dem ſententiæ uidetur eſſe: ad hoc etiā di-
ues & potens eſt, ut conatus ueſtros pro-
moueat, Prouehet & Chriſtus ne ſint in-
felices ſi uiderit ex animo uos conſultum
uelle illius rebus. Quin & Hadrianum
pontificem, & Anglorū regem, ſam nas-
ues aliquot inſtruxiſſe audimus. Erunt
fortaſſe quæ uos auocabunt, erunt igna-
ui & delicatī milites, erunt priuata bella,
&

& obturbãtia negotia: sed plus his omnia-
 bus est Christus, cuius est bellum, & ul-
 tio tēpli sancti sui: siquid ad priuatas res
 pertinet, ipse disponet. Interim etiã mo-
 neo, ut nō minus uita pugnemus, quã
 armis, demusq; Euangelio locum, &
 quemadmodum scriptum est in Esaia:
 Vna manu faciamus opus, altera tenea-
 mus gladium: aut media pars iuuenum
 faciat opus, altera sit accincta ad bellum,
 ad lanceas & scuta tenēda. Domini ma-
 gni & terribilis mementote, & ipse adsi-
 stet uobis. *πολεμίζετε, καὶ μάχεσθε,*

Dominus autem quod placi-
 tum est in oculis suis,
 hoc faciat.

F I N I S .

K 4

AD ADRI- ANVM VI- PONTI-

FICEM MAX. IACOBI FON-

TANI Iudicis appellationum po-

puli Rhodiensis de Expugnatio-
ne Rhodi Epistola.

CIO Beatissime Pater,
mortales tuum numen
summa cum ueneratio-
ne adire, atq; uti tecum
sermone pleno, compo-
sita et præmeditata elo-
quētia. Quæ cum à me sit oppidò quàm
alienissima, induxerã ferè animum non
prodire antè ora pedesq; tuos sacrosan-
ctos. Sed expugnauit pudorem meum,
& trepidæ menti meæ addidit constan-
tiam dulciter omnibus adspirās aura cle-
mentiaë bonitatisq; tuæ, cuius afflatu Pe-
tri nauicula, uarijs tempestatibus acta, &
penè iniquitate temporum naufraga, in
portum

portum tutissimum ducta est. Nemo igitur temeritati, aut impudentiæ mihi adscribat, si in rem præsentem plus animi afferam quàm eloquētix, quæ, & si præstò fuisset, negligenda tamen erat, Veritas enim quæ paucis s.r. Beatissime Pater expositurus sum, simplicitatē amat, non eloquentiam, non fucum, non lenocinia uerborum. Sed ut caret mendacio, ita carere uult mendaciij suspitione. Ergo si tantus amor casus cognoscere nostros, & breuiter uacet Rhodi supremū laborem audire, exponā uerè & breuissime omnia quæ inter obsidendam Rhodum acta gesta quæ sint à Soleymano Turcarū Tyranno, opibus, armis, uiris, consilioque potentissimo. Cur quæso non dicam potentissimum, qui terra in castris habuisse dicitur hominum tricēta milia, mari classem nauium omnis generis quater centū & quadraginta quinque. Si in re nostra nobis non creditur, interrogetur insula Chius, interrogentur mercatores

quid temporis Constantinopoli negotiabantur, tantis copijs menses sex Rhodus obseffa oppugnataq; est, die, nocte, omni armorum genere, omni ui, humanaq; industria, supra simul subterq; terram, & circa muros, quos hostis subito obiecto pro statione Italica et parte urbis quæ præsidio equitum Hispaniensium ac Gallorum Auernorū tenebatur, alto latoq; aggere: cui extruendo & implendis fossatis, rudere, terra, farmētis, septuaginta milia agrestium hominum incubebant: taceo fossores meatibus subterraneis intentos. Sed opitulāte Deo quinquaginta cuniculis maceria flāmatili fatistis incensisq;, ac centum & uiginti maximarum bombardarum horrendo tonitru, factuq; in numero æris & immanium saxorum, quorū girus nūc quinq; modò septem, sæpissime nouem, interdum undecim palmorum erat: non tantum sterni potuit Rhodus q; deformari. Nec unq; uirtus equitum labefactata est, sine tumultuario

tumultuario, sine iusto praelio, tota acie
moenibus admota hostis congregeretur.
Quod fecit certe plus decies: uerum semper
accepta ingenti clade, ac longe omnium
ingentissima VIII. kal. Octobris. Nam
dum portum nauibus cingit, ne qua cap-
tis forte fuga pateret, aut ut simulata ibi
inuasione, militem a locis quibus immi-
nebat diuerteret, & urbem quatuor simul
locis summa vi acriter a prima luce usque
ad meridiem oppugnat, octo electissimo-
rum militum milia fertur amisisse. Sed heu
fortuna maligna deceptrix, ut semper le-
ta mellitaque principia tua aliquo amaro
fine funestas: quos ferro, igne, manu, in-
superabiles sentiebas, hosti iam iam prae-
desperatione ignominiaque abituro, sarcu-
lis, dolabris, & terebris tradidisti. His si-
quidem instrumentis latissima muri pars
dificata est operarijs inter perforandum se-
mel, bis, atque iterum feruenti pice & oleo in-
cediario adustis. Sed cum pro saucijs integri
semper ponerentur, nec iam aliud remedium
superesset,

superesset, struitur introrsum ab oppidanis alter murus, quē ubi hostis triduo modo profectu propter eius decliuitatem bombardis impetisset: portu iterum clauso se obsesso, & urbis direptione castrensisbus edictis concessa, praelium renouat. intrat diluculo per strati disiectiq; ruinas muri copiosus miles, qui ducibus Achimeto & Cassio p̄siede Bithyniā, ex Epiro, Macedonia, Aetolia, ac reliqua Graecia uenerat, sublato ingenti, more barbarico ad coelum clamore, pulchram principis suo operā nauans, spe praedae simul & certiori fide uictoriae. Repugnatur à Rhodijs, magnanimo Magistro nimirū Picardo adhortante, (ut à uiris fortibus in extrema spe salutis fieri solet,) diu fors & uirtus miscentur in unum: Tandem, dum sol ad medium coeli tenderet, neque Soleymanus quicq; proficeret, iubet exercitū in castra reduci: ibiq; compertum est cecidisse eo die, diui Andree profesto, fortium Turcarum decem milia. Decretum

tum tunc, nec urbem amplius, nec portus Tuceſſam, arcem diui Nicolai multis bombardarum ictibus laceram, ueterumq; Burgundiaꝝ ducum opus modico traiectu à cõtinenti Licyæ distans, cõgressu tẽtandam esse, sed ductis per murorũ ruinas fossis, atq; insidijs in urbem repere, & recentem murum eadem arte qua priorem demoliri, Aegre tum extructus est & tertius & quartus, fastigio capti ab hoste incesso qui fabros & milites continuo tormẽtis laceſſebat. Dum tam arcte nos urgeret hostis, & omnis spes tuendaꝝ retinendaꝝq; urbis palàm præcisæ esset, nec quicq; tamen factus est ferocior, sciebat enim si iterum manu congrederetur, quod ex desperatione in furorẽ & amentiam uersi, infinitam suorũ multitudinem trucidaremus. Neq; extanto sanguine atque dispendio maximarum opum magnum profectum sequi posse, stantibus arcibus Lindo, Manolito, Feraclo Halicarnasso, Aſylo, et sacra ara Christianorum

stianorum seruitutem fugientium, cuius
 fundamenta ab equite germano Henric
 cho Schlegelholz Coi domino iacta sunt,
 uel inuito Tamberlano, tunc Asiam in
 uadenti Byaxeto Turcarum Rege, qui
 prius Pannonios, & Ioannem Burgun
 dię ducē fuderat, acie superato Choo, Le
 ro, Calymna, Chalcea, insulis (nam telū
 miserum iam inuaserat, et diruerat omni
 habitantiū multitudine ferro, flammis,
 absumpta) ad quas expugnandas nouo
 exercitu, noua classe, & anno insequenti
 opus esse putabat. Itaq; cogitās magnas
 res sæpe melius consilio quam armis ex
 pediri, callidam commentus artem, col
 loquium sæpe aliās denegatum postu
 lat. Populus quo cum tali tempore Ma
 gistro multa simulanda erant, audiēdum
 censet. Mittuntur in castra Oratores: qui
 bus tyrannus respondet, nullum se collo
 quium postulasse. Proinde redeuntes q̄
 primūm suis renunciarent: Si salutis suę
 bene consultum cupiant, faciantq; spon
 taneam

taneam deditioem urbis iam à se capte,
 quã aut tuto habitare, aut secure relinque
 re, omni gaza pecuniãq; preciosa depor
 tata ius fasq; esset. Quod ubi renunciatũ
 est (ut fieri solet) scinditur incertum stur
 dia in contraria uulgus. Hic uoto non
 tam malo q̃ stulto, ne qua fraus conditio
 nibus fieret, Turcam cum omni exerci
 tu procul in continentem relegari cupie
 bat. Ille cui fides sua aut sanguis forte fer
 uebat testari nobilitatem equitum, testa
 ri patriam, religionẽ Christianam, pro
 his mortem obeundã esse. Tertius nega
 re mortem nobilẽ futuram, imò stultam
 & temerariã, perdita iam patria, rebusq;
 desperatis, neq; religionẽ Christi causam
 belli esse, sed libidinem dominandi, Tur
 cam suscipere deq; facere homines qua fide
 uiuant, modò pareant imperio suo, qui
 omnino natura pertinacior & uerbis fe
 rocior q̃ re, neq; modum neq; artem cal
 lens extra patriam uiuendi. Cuiq; nouus
 Turcarum dominatus et auaritia merito
 displicerent,

displicerent, clamabat omnem mortem
deditione potiore. Contrà maxima sa-
niorq; multitudinis pars tēsis ad cœlum
palmis, manantibusq; largè per genas la-
chrymis, uoce supplici & lamētabili por-
rectisq; more Rhodio libellis, instare, mo-
nere, hortari, rogare Magistrū ne eos per-
deret, quos hostis saluare cupiebat: neq;
urbem alioqui opitulentam prædæ ex-
poneret: senes et mediam ætatem gladio,
matronas, uirgines stupro: pueros infan-
dæ præposteræq; hostiū ueneri, tum in-
sanis æternisq; erroribus impij uirulen-
tiq; dogmatis Mahumetæi, considera-
ret diligenter omnes iam, non corpore
tantum uulneribus, morbo, uigilijs, labo-
re irrequieto, sed animo etiã fractos esse,
aspectu foedæ & miserabilis stragis cras-
sissimi muri nequicq; præsidio Hispano-
rum equitum Auernorumq; defensi, per-
cussus hiatus uastissimamq; ruinam ex-
pansa à fronte ala triginta equitum com-
mode ingredi posset. Quod par et maior
ruina

ruina muro Italico non impendat modo, sed adsit iam, atque inferatur Propugnaculo Ambrosiano, in quo omnis rei bene gerendae spes occasioque constabat, cuniculis, tormentis, uineis, bombardis, ariete, crebro insultu inimicorum, ductore Pyrrho, uiro cum primis prudenti & acerrimo hoste Christianorum, sexto mense capto & annihilato cognosceret aegritatem suam hominum & ad laborandum & ad militandum, cognosceret inopiam pulueris tormentarii (quantum principio copiosissimi & sufficientissimi, si obsidio humana fide maior non fuisset) qua non modo Rhodus ipsa, sed etiam Chous, Lyndus, Lerus, Halicarnassus laborarent, toties illo clam noctu, isthinc scaphis, lembis, biremibus importato. Cuius si hosti, natura suspicaci, & nihil temere credenti, per transfugas aut proditores, quorum nimis quam magna est copia, tandem certa fides fiat, quid putandum? Transmarina auxilia, quorum ne spes quidem, nec

L expectari

expectari debere, nec iam prodesse posse,
 se, urbe tribus locis ferè capta & perfossa,
 ad munitiones Italicas portā diui Atha-
 nasi à Muschapho Syrorum, Arabum,
 Thracum præfecto oppugnata, & diu
 summa uirtute, tandem irrita ab ipso Ma-
 gistro equitibus Britannis defensam. Et
 custodias Hispanorum quas occupat
 gnis suis collatis, sanguinarius bellator,
 et crudelissimus Christiani nominis ho-
 stis, Princeps Magisterq; militaris deserto
 rû catholicæ fidei, Adde noua munitissi-
 maq; arce in monte Philiermio structa,
 quæ non urbis tantû, sed omnîû qui cir-
 ca patent terra ac mari locorû uinculum
 claustrûq; sit, Magister in isto rerû tumul-
 tu nec statim certi quidpiam responden-
 dum ratus, iubet bono sint animo, salu-
 tem omnium sibi curæ esse, ac quam pri-
 mùm rem in concione ad equites, deina-
 de ad sacrum augustumq; concilium re-
 fert. In quo proceres antesignani nomi-
 nati Preianes, Vasco, & Gabriel Marti-
 nengus

nengus Brixienſis magnanimi ſtrenuicqꝫ
 bello duces, quorum meritam laudem
 hiftoria mea canit, ac quãplures alij
 rei militaris expertiſſimi uiri iuſſi ſenten-
 tiam dicere, pronunciarunt cõcordibus
 animis, urbem nulla humana ope poſſe
 defendi, in quam hoſti tot locis, non fron-
 te tantum, ſed latere etiam dextro leuoqꝫ
 expeditus accessus eſſet. Lata hac triſti
 ſententia, citra omnem prouocationem,
 nec ab ullo ineunte procedẽteqꝫ bello ſu-
 ſpicata, Magiſtro equitum contemplan-
 ti miſerabilem faciem ſuorũ Latinorum
 ac Græcorũ uiro alioqui ferocis & ma-
 gni ſpiritus erga hoſtes, quiqꝫ nullam
 cõditionem accepturus uidebatur, Deo
 inſpirante in mentem uenit dux ille lati-
 nus, qui ſeruare maluit ciuem, quã de-
 cem occidere hoſtes, & alter græcus cui-
 ius eſt illud ἀνὴρ φεύγων καὶ πάλιν μαχή-
 σεται. Itaque cõditiones neque iniquas
 neque pudendas ſibi ultroque ab ho-
 ſte oblatas accepit; quas ſuperbere refutare,

non modò erat à cõmuni sensu alienum,
sed iratum Deum, tamen in ipsa ira ad
huc nostri miserentem, insana pertinacia
irritare, quod abhorret ratio, uetat religio,
& religionis antistes Romanus Põn-
tix, cuius edictis sacrosanctis semper obe-
dientissimus fuit militaris ordo, nũquam
hæresi infectus, scismate diuisus, nunq̃
pollutis secretisq̃ ceremonijs, aut infami
abominando ue hominum uicio conta-
minatus, nunq̃ seditiosus, nunq̃ perfidus
erga populũ Christianum, sed in fide
annos prope quadringetos, quam Chri-
sto & Christi uicario Rhomano pontifi-
fici, principibusq̃ Christianis debet, con-
stans, ac pro illius tuitione depugnans,
cum magnis regibus, innumerabilibus
populis, dispedio uitæ & rerum suarum.
Testis olim fuit mundo amissa primũ
Hierosolyma, perdita deinde Ptolemis,
post euicta Macris. Tandem diu perua-
gata Cyprus, hac ætate documentũ præ-
bet Rhodos sæpe aliàs obsessa & uictio-
riose

riose defensa, nūc autem Deo placitum est meliorē causam uinci à maiore ui, & claram Rhodum sub iusto clypeo misere occumbere. Verum propositum non est narrare quoties certarint equites domi defendendo aras & focos, & foris oppugnando barbaros, Syros, Aegyptios, Turcas, quos præterq̃ quod urbe et agro uastarunt Mitilene, Naupacto, Metone, totaq̃ Peloponesso, & uniuersa maris Ionij & Aegei possessione turbarunt. Et in Syriam ac Aegyptū noua regna, uel iusta classe nauigantes interceperūt, quod unum ruinæ excidiq̃ Rhodiensis causa est. Sed ista munia belli: alteraq̃ pacis à maioribus instituta, & in præsentem usq̃ diem magna fide & diligentia obseruata, hospitalitium circa ægrotorum sustentatio pauperum, sacræ elargitiones, quas largissime senserūt, & prædicare debēt, nisi sint ingratiſsimæ omnes insulæ græcæ. Adde quod militaris ordo, ærario suo, oneribus bellicis & hostium perfidia ac

rapina exhausto, innumeratae mortalium
turbæ à Rhodo profugiēti naues & com-
meatus suppeditauit cuiq; in loca à se de-
stinata, Cretam, Syciliam, Italiam, Gal-
liam. Omnia fateor minora sunt tuis &
antecessorum tuorum, cæterorūq; prin-
cipum Christianorū in illos meritis, neq;
cuiq; exprobro, neq; dico ad gloriā, sed
ad commiserationem, qua omni modo
opus est, uictis & uectis menses septem
maria omnia circum, extorribus domo,
patria, egenis rerum omnium, atq; igna-
ris quò fata ferant, ubi sistere detur. Mi-
serere ergo beatissime Pater laborū tan-
torū, miserere fortissimi ducis ac propus-
gnatoris Philippi Vilerij Liladami, qui
classem regis babylonici in nos fabrica-
tam in sinu Issico cepit. Imperatorē Tur-
carum secundissima fortuna usum, tot-
tisq; imperij uiribus, ad Rhodianam ins-
tationem laborantem, nullo peregr-
no auxilio, nullo externo commeatu ad-
iutus, sex menses sustinuit, et post cruen-
tissimam

tissimam cædem centies septuagies mille
 hostiū prudentia magnanimitateq; sua
 æquissimas pacis leges dare coëgit. Mi-
 serere mihi tum tuorum maiorū qui sunt
 religione, iure, more, maiorum consue-
 tudine, fide, uoluntate, quorum insignia
 est Crux Christi, Crux tua, Crux alba.
 Sæpissime rubra sanguine gladijs hostiū
 Christi, cuius tu es uicarius, uberrime
 sparso. Da profugis sedes urbēq; man-
 suram, qua læsa uulneribus membra, cor-
 pora labore fatigata, uigilijs fessa, inedia
 exhausta curare, reficere, sopire, ac pasce-
 re liceat, uidebit tum sanctitas tua uicto-
 rē olim mutato Marte à uicto superari.
 Nā scio sacros & generosos milites uelle
 experiri animū, exercere uirtutem, labo-
 rem, & periculum petere, ut insigni ali-
 qua de hoste parta uictoria acceptam cla-
 dem compensent. Quibus utinam faue-
 ant, quemadmodum facit sanctitas tua,
 ceteri Christiani Principes, quos, te Pon-
 tifice, aut nunq̄ cōuersis à mutua cede in

Turcam armis speramus omne bellum
 in Græciã Afiamq; transluros, quod ni
 mox fiat, unũ illud Sanctitati tuæ præq;
 omnibus unum prædicam, & repetens
 iterum iterumq; monebo, breui in Italia
 sustinendum erit. Quod q; sit ex utilitate
 dignitateq; Christianæ reipublicæ, haud
 iudico. Multi putant tutius esse vim in-
 ferre foris, quàm pati domi: quem casum
 auertat à nobis Deus, qui mittat Sancti-
 tati tuæ auxiliũ de sancto et de Syon tuae
 tur te. Det tibi secundũ cor tuum

& omne consiliũ tuũ con-
 firmet. Amen.

F I N I S.

OPUS PETRI

NANNII ALCMA

RIANI, IN EOS QUI NEGANT

bellum Turcæ inferendum, docta simul ac

Christiana Declamatio.

IN CHRISTIANIS, ac
in primis Cæsari in Tur
cas belaldum sit, ardua
quæstio est, ut enim eã
rectè explices, magna
opus est sacrarum litera
rum peritia, multiplici historiarũ cogni
tione, & rerum nostri temporis exacta
intelligentia. His accedit quod rationes,
non esse bellandum in Turcas, primum
refellendæ sint, quæ nostris argumen
ti sunt, tractare queam, id autem quàm
non facilè est, omnes sciunt, qui D. Quod
libetarij facundissima uerba audierunt.
In quibus tantæ erant illecebræ & gratiæ
dicendi, ut uel iniquissimam causam ad
L 5 uersario

uersario extorqueret, ac propterea non
 tantum mihi negotium futurum est cum
 rei, quam tractaturus sum, difficultate,
 quam cum uiribus illius eloquentiæ: ue-
 vereorq; ne apud aures uestras illius ad-
 huc facundia plenas, minus loci meis uer-
 bis inueniatur. Semper quidem peiore
 loco est, qui secundo dicit, nimirum cui
 & rationes aduersarij infringendæ sunt,
 & suæ confirmandæ, ac propterea olim
 unam clepsydram actori, duas reo infun-
 debant, quasi illi in dicēdo simplex, huic
 duplex negotium sit. Tum uero longe
 pessimo loco est, qui secundo dicit, ubi
 aduersarius & autoritate maior, & gratia
 charior, & eloquētia instructior, eas ad-
 fert rationes quæ tametsi ueræ non sint,
 ueri tamen specie & similitudine imbutæ
 sunt, quod mihi nūc uidetis accidisse. Est
 enim mihi res cum doctissimo uiro ses-
 ptem liberalibus artibus, ac sacra theolo-
 gia instructissimo M. Ioāne Meurio, qui
 nos multis sententijs ex Euāgelio peritis,
 &

& ad suum negotiū attemperatis ita op= pugnāt, ut nisi causæ fiducia multum ni= terer, omnis spes mihi contradicendi de manibus deponēda esset. Cæterū iustam causam magna eloquentiā degrauare po= test, extinguere non potest, non enim di= cēdo rei natura mutatur. Quare nos qui uiribus illius eloquentiæ premimur, cau= sæ ueritate obarmamur, non permitte= mus ei, ut sine pugna uincat, dicemusq; magno cōpendio quàm sancta sint bella in hostes fidei: deinde q̄ certa spes uin= cēdi Turcas nūc Cæsari alluceat. Quod si quis me temeritatis accuset, quod hanc tam arduam prouinciam susceperim, in= diligentia, quod non maiori facundia rem tractauerim, sciat amicorum preci= bus datū esse, quod hoc onus subierim, sciat mihi breuissimum tempus datum esse ad meditandum. Cuius rei mihi te= stis est tota honestissima domus pæda= gogū Castrensis, eruditissimis & integer= rimis uiris plena. Si igitur minus satisfe=

cero

cero doctissimis auribus huius cōfessus,
 danda ei uenia est, cuius diligentia breui-
 tate temporis exclusa est, eaq̄ cēsura ad-
 hibenda est, non quæ elaboratæ, sed quæ
 extemporalis orationi debetur.

Dicit D. Quodlibetarius non esse in
 Turcas bellādum, quia fides nostra mar-
 tyrum patientia, nō militum armis pro-
 pagata est. Si mihi eos daret Turcas, qui
 publicam pacem non uexarent, qui spo-
 lijs nostris contenti essent, qui ultra san-
 guinē Christianum nihil peterēt, aut qui
 ullis nostris pœnis, quas iam annum se-
 ptingesimum exercent, mitigari possent,
 acquiescerem illius uerbis, non negarem
 bona, sanguinem, uitam, Turcarum cru-
 delitati offerenda esse. Nunc quum Chri-
 stum nobis, nos Christo eripere tentent,
 nec minus in Christianam fidem, quam
 in Christianos sæuiant, qua ratione mus-
 niemus, non esse cum tali hoste pugnan-
 dum. Erant quidem illi patres nascentis
 ecclesiæ ad omnia patientes, sed cum lux
 crofa

crofa patientia. Sæpe unius martyris supplicium, mille animas lucrifaciebat, sæpe unius Christiani mors, infinitam turbam Deo conuiuificabat: apud Turcas martyria totius prouinciæ, ne unam quidem animam Christo adferunt. Septem sæcula Christianorum tormentis absumpta, æquem unquam Turcam ad Christi fidem conuertere? Mentior, si mihi possis tot Turcas numerare, qui Christi fidem amplexi sunt; quot prouincias amisimus. Quur autem id fiat, causam dicam. Peruasum est illi gēti propterea nos ab ipsis uinci, quia meliorem quam nos religionem colant, ac propterea quanto magis nos uincunt, tanto magis fidem suam approbant, nostram contemnunt. Ex arma te igitur, porrige nudum collum, ut tuo sanguine Mahumeticam religionem, non Christianam confirmes. Vis talem patientiam, qualis in primordio ecclesiæ fuit: concedam, sed da eadem lucra. In primordio ecclesiæ minus quam intra ducentos annos

annos martyrum tolerantia totus orbis
 Christianus factus est, Statim enim ut in-
 tellectum est, Christianos esse homines
 innocentes, à poenis temperatū est, iplis
 prouinciarū Præsilibus apud Cæsarem
 pro Christianis intercedētibus, ut ex Ce-
 cilij Plinij epistolis apparet: poena deina
 de delatori constituta, ne Christiana in-
 nocētia calumnijs uexaretur. Postremo
 ab omnibus Christiana fides recepta est,
 ita ut ipsi Cæsares crucem Domini, & in
 uexilis, & in frontibus gestarent, Has bel-
 luas opibus totius mundi pingues, Chri-
 stianorū sanguine & uisceribus uuidas,
 ad septingētos annos sustinemus: indies
 nostra patientia efferatiores, nihilq; tot
 seculorum tolerantia profecimus, nisi id
 proficere dicamus, qd̄ intra XIIII. pro-
 ximos annos Rhodus tota, Hungaria
 magna ex parte Christiana esse desijt, &
 nisi Cæsar relicta ista patientia sua, arma
 ad Viennam opposuisset, idem de Ger-
 mania futurū erat, Olim uariabant Eth-
 nica

nici Cæsares, nunc boni, nunc mali. Erant
Nerones, erant Diocletiani, sed erant etiã
Constantini, Philippi, Iustiniani, certe
maior pars Cæsarum, ut non profuerit, ita
nihil nocuit rebus Christianis, malus Cal-
ligula, sed in Christianos non malus: ma-
lus Tiberius, sed in Christianos etiam bo-
nus, ut qui edicto cauit, ne Christiani
pœnis afficerentur. Ethnicus Alexander
Seuerus, sed in Christum non ethnicus,
utpote qui eum in Larario coluerit. Ha-
bebat tum aliqua interualla quietis Chri-
stiana respublica, quæ ab istis rabidis ca-
nibus sine fine laceratur. Recenset totam
stirpem Othomanicam, Amurates, Pa-
zaites, Mahumethos, Zelimos, Solymã-
nos, quis non istorum maiores suos crude-
litate superauit, & posteris gradum ma-
ioris tyrannidis ademit: Finge charitatem
omnia sperare, finge adhuc posse aliquẽ
do mitigari, qui septem sæculis nulla no-
stra patientia mitigati sunt, sed eadẽ ope-
ra lupos in oues, leones in ceruos suam
rabiem

rabiem aliquando deposituros spera. A
 condito æuo usque ad hunc diem accipi-
 tres, milui, æquilæ miseras aues deuorât.
 Vide an patientia tantorum temporum
 mitigentur. Non possunt mitigari, quia
 bus in natura non est, ut mitigetur. Sunt
 quidam indurati Pharaones, sunt quæ-
 dam insanabilia ulcera, ubi solum ferra,
 & cauterium remedium est. Olim Ethni-
 ci Cæsares supplicijs grassabantur, isti &
 supplicijs, & sceleribus sæuiunt. Matro-
 næ stupris, adolescentes amisso sexu ne-
 sandis libidinibus destinantur, quo ut cor-
 pora ecclesiæ, ita animas Christo eripiât.
 Non omnibus temporibus eadem con-
 gruunt. Christus nullum læsit, nullum oc-
 cidit. ad Apostolorum preces aliqui læsi, ali-
 qui occisi sunt, quur ita dissimiles à Chri-
 sto discipuli Christi? Imitatione quidem
 similes, tempore dissimiles fuere. Conue-
 niebat temporibus Christi, Christi illa de-
 mentia, conueniebat temporibus Apo-
 stolorum, hæc Apostolorum seueritas.
 Olim

Ōlim Christiani nullas ciuitates, nullas regna habebāt. Ibi si ad arma cōsurrexissent, conspiratio potius q̄ bellū fuisset, tunc ne scandalum daretur, aut calumniā seditionis sustineret ecclesia, ab omni genere defensionis abstinendum erat.

Nunc quū ciuitates, regna, imperia habemus, sine dubio Dei dona, in quibus ecclesia, uelut in tabernaculis Abrahę requiescit, ea diripi sinemus? Nō tulit hoc Abraham in cognato suo Loth, tantum abest, ut in se aut in filijs sustinuisset. Laudatur septem Machabæorū mater, quæ tot supplicia in filijs passa est. Sed non minus laudatur Iudas Machabæus, qui sumptis armis obstitit, ne talia paterentur matres. Habet ecclesia sua tempora. Qui primi ad præsepe Domini uenerunt, pastores erant, inopes erant, qui postea, reges erant, quod regium erat, apertis thesauris regia munera obtulerunt. Aliter in ecclesia agendum erat, quum Christiani nullis ciuitatibus, nul-

lis regnis muniti erant, aliter nūc, quum
 muniti sunt. Longè aliter Iudæi in Aegy
 pto uixerunt, alienæ reipublice admixti,
 lōgè aliter in terra sancta, quū mœnibus
 & ciuitatibus distinctam haberēt temp.
 Illic omnia obsequenter faciunt, iussi fi-
 lios necare, necāt, hic in bella confurgūt,
 armis sese, suaq; defendunt. Longe rursus
 illis alia uita in Babylonico exilio: per
 uaria loca dispersis, alia in patrias sedes
 reuersis, ibi enim ad flumina Babylo-
 nis, suspensis citharis, fletu suas fortunas
 deplorant: in patriam regressi, templum
 armati ædificant. Nec tempora tantum
 istis discriminibus, sed hostes etiam suis
 gradibus distinguūtur. Alius hostis Aeg-
 yptius, alius Idumæus, alius denique
 Ammonites, qui ultra decimam aetate,
 & in æternū à templo excluditur. Noluit
 David pugnare in Saulem, quia Domi-
 no inunctus erat, in idololatrias libenter
 in hostes religionis, omnes ordines, aetate
 tes,

tes, sexus docēt. Præit sacerdos ante aciem
 Iudæorum, sub prælium uerbis, in præ-
 lio clangore buccinæ ipsorum animos
 cōfirmans. Interficiūt Leuitæ uituli ado-
 ratores, & ministerijs altarium sacratas
 manus ad cædem cognatorum, fratrum,
 filiorum transferunt. Quir ita? quia illi
 hostes religionis esse cœperant. Helias
 propheta Domini, satrificos Baal in ipsis
 altaribus occidit. Ioada summus sacer-
 dos armatos in templo disponit, Iudas
 Machabæus sabbato præliatur, nec uio-
 latur sabbatū, nec seruile opus putatur,
 sabbatum Domini, hostium cædibus fu-
 nestare. Pugnatur Delbora, occidit Iahel,
 insidiatur Iudith, ut intelligas omnium
 manus ad bellum pro populo Dei conse-
 cratas esse, nec fœminea arma in hoc ne-
 gotio repudiari. Nec bella tantum in ho-
 stes fidei permittuntur, sed etiã pax in fu-
 turū prohibetur. Iubentur à Deo omnes
 Chananæi, Iebusæi, Euæi, Ethæi, Phe-
 resæi ad internationē usque occidi, nec

ulla cum illis foedera iniri, quod si non
 omnes habitatores terrae Chanaam occi-
 dissent, panolethriam, quam Chananeis
 inferre decreuerat, minatus est se in lu-
 deos translaturum. Crudelis ne Deus qui
 ista praecipit: nequaquam. Suae religio-
 ni consultum uoluit, moribus populi con-
 sultum uoluit, ne ab idololatriis, idololatriam,
 a sceleratis scelera condisceret. Igitur
 Saul, quia hosti pepercerat, ipse spiritum
 sanctum, filij uero ius regni amiserat.
 Usque adeo peccatum non est, peccatis
 bello obsistere, ut nisi obsistas, peccatum
 fiat. Age in tantis scripturarum testimonijis
 de belli iure haesitabimus? Non nobis
 excutient hanc dubitationem, Rex
 Leuita, propheta, sacerdos, foemina totiens
 pro populo Dei decertans. Dicit Dominus.
 Quodlibet, non esse minandum, non esse
 maledicendum, non esse pugnandum cum
 hostibus fidei. Quid si fateamur nec mi-
 nas, nec maledicta, nec arma in hostes li-
 cere: atqui licitum erit malos a suis sceleribus
 bus

bus cōpescere quod, si ad id opus erit ar-
 mis, dicam ea arma nō hostibus, sed scele-
 ribus inferri. Si oculus scādalizat, eruen-
 dus est, si dextra, & ipsa abscindēda, scan-
 dalizatori mola asinaria in collum pen-
 denda, ipse in mare præcipitari iubetur.
 Vnde ecclesiæ maiora scandala, quàm à
 gente Mahumethica? Raro ulla hæresis
 ultra seculum durauit. Ista sceleratissima
 superstitio iā septimū seculū transcendit.
 Quid? qđ Apostolī sua arma habuere.
 Percutitur Elymas cæcitate à Paulo, oc-
 ciditur Ananias et Saphyra à Petro, præ-
 cipitatur Simon Magus ab utroq;. An
 quum uulnera eorum, cædes, strages au-
 diamus, ipsos arma habere negabimus?
 Et quid aliud faciūt arma? Sed dicis præ-
 cibus ista facta, credo, sed non propterea
 ista laudantur, quia precibus facta sunt,
 sed quia iure & recte facta sunt, alioqui
 sagæ, & uenefici etiam precibus occidūt.
 Consulunt milites Ioannem Baptistam,
 quo nemo inter prophetas maior: Non

illis adimuntur arma, non usus bellandi interdicitur, tantummodo iubentur ab iniurijs & calumnijs provincialiū abstinere. Sed inquis, hi milites ethnici erant, atqui hi non ut ethnici quærunt, sed cupiunt euadere securim ad radicem arboris positā, optant illud consilium, quod ipsos saluos faceret, non quod aliquantulum ex sceleribus immutaret. Ipse Christus ad uim quādam defensionis erupit, cum enim uidisset eumentium & uendentium indigna cōmertia, facto ex funiculis flagello, mensas nummulariorum subuertit, ipsos è templo expulit. In eas comparationem eorū quæ tum in templo fiebāt, & eorum quæ nunc à Turca perpetrantur. Vendebantur columbæ, sed ut esset unde Deo sacrificaretur, dabatur fœneri pecunia, sed ut esset unde uictimæ compararentur. Omnia tandem sine suo ad cultum Dei cōcurrerant. Turca stupris, sanguine, cædibus, templa, aras, ecclesiæ sacramenta

sacramenta contaminat, Discamus uel à
mansuetissimo Christo, ad tutelã templi
mansuetudinem aliquando deponẽdam
esse. Nec omnino uerum est, martyrum
tolerantia, non militum armis Christia-
nam fidem propagatam esse, Multæ na-
tiones bello domitæ, Christianam fidem
suscipere coactæ sunt: Sic Vuestphalia,
sic Saxonia à Carolo Magno, Norman-
nia à Carolo Manno, Bethica à Ferdinã-
do, nostra adhuc ætate ditioni Christiane
additæ sunt. Quod si ista nesciremus, sal-
tem à Turcis discẽdum esset, quid arma
in promouẽdis religionibus possint. Fas
est enim, ut ait poëta, & ab hoste doceri.
Deposuit Christianam fidem tota Asia,
tota Aphrica, & quicquid in Europa à
Tanai fermè usq; ad Danubium, mare
mediterraneũ spectat. Non à uolentibus
istud, sed necessitate belli ab inuitis ex-
pressum est. Deponamus arma, ut quic-
quid residui est in Christiano orbe, Turcẽ
cedat, faciamus quod hostes fidei optãt,

ut sine suo sanguine omnem Christianum sanguinem fundant, ut templa matronarum stupris, uirorum cædibus profanentur, ut pueri pro libertate seruitium, pro Christianis legibus Mahumeticam superstitionem discant. Quid aliud Mahumethus ille Antichristus, quid aliud Sathanas, quid aliud totus infernus operatur, quam istam mentem Christianis dædari? Nō inuehor in doctiss. D. Quodlibetariū, qui quicquid dicit, disputandi causa dicit, in illos inuehor, qui ista uero animo & dicunt, & sentiunt. Non probobella inter Christianos, probobella pro Christianis, Iosue cum pugnat pro Gabeonitis, non suæ gentis aut religionis hominibus, sed tantūmodo confœderatis. Sol et luna in statione manent, quouictricī manui lucem ad internecionem hostium suppeditarent, de cœlo in eorūdem hosteis pugnatū, gradinibus prius à deo contusi sunt, quæ hostili manu cæderent, qua ex re cœli syderū testimonio docemur

docemur, nō solum pro nobis, sed etiam pro socijs nostris bella licita esse, atque ea ipsius Dei auxilijs perfici. Nec alia mens Deo in ueteri, alia in nouo testamēto, cuius uoluntas æterna est, nec ullis uariationibus subiacet. nam et Theodosio imperatori Christiano, aduersus barbaros pugnāti, turbis & uētis hostes subegit. Vnde Claudianus, tametsi Ethnicus homo rei miraculo compulsus, ita imperatoris uictoriæ accinuit.

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,

Et coniurati ueniunt ad classica uenti.

Si lupus ouē deuorat, obsistimus, quum ouilia Christi uno impetu deuastātur arma deponemus: interim precaturi, dum miseri agni sub dentibus palpitant. Aut uecordium ista, aut pavidorum sunt uerba. Non damno preces, oret mens, sed pugnet manus, ne Deum tentare uideamur, qui ad tutelam nostri armis à Deo datis non utimur. Videmus eos esse mores populi, eam ferocitatem gentium, ut

sine bello esse non possint, aut inter se
 aut in hostes fidei pugnant. Hæc rabies
 bellandi, in Turcas, quasi in latrinā exor-
 neranda est, ne in Christianos effunda-
 tur. Post primam illam Godefridi expe-
 ditionem bellatū est ultra 140. annos in
 hostes fidei, nunc Rex Galliæ, nūc Rex
 Angliæ, nunc Imperator Germaniæ in
 fidelium terras inuasit, interim in uisceri-
 bus Christianæ Reip. fermè cōtinua pax
 fuit. Vbi illic bella omissa sunt, ciuilibus
 prælijs ad hunc usq; diem inter Christia-
 nos sæuitum est. Verum ut Christianis
 bellare non liceat, illis fortasse non licue-
 rit, qui uicem Apostolorum gerunt. Ces-
 sari uero qui nō in Apostolorū, sed in lo-
 sue, Gedeonis officia subit, omnino pug-
 gnandum est, nisi gladium suum à legi-
 bus, ab ecclesia, ab ipso Deo traditū, fru-
 stra gerere uelit, qui tamen illi frustra da-
 tus non est, teste Paulo ad Ro. 13. Hunc
 enim Davidica illa adhortatio semper in
 armis esse iubet: Accingere gladio tuo su-
 per

perfoemur tuum pontentissime. In huius persona gloriatur idem ille Dauid de sua bellicositate. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum. Decet enim imperatoriam maiestatem non solum legibus armatam, sed etiam armis decoratam esse. Indicat id etiam ritus consecrandi Caesaris, non enim solum aurea, sed etiam ferrea corona decoratur, ut intelligat sibi cum ferro, cum armis negotium fore. Dum Euangelium cantatur, Caesaris gladius erectus tenetur, satis pro indicio, illum gladium ad Euangelij defensionem Caesari dari: quod certe Carolus Imperator optime agnoscit. scribit enim ex auito symbolo in titulis numerum: Da mihi uirtutem contra hostes tuos, hanc uirtutem auus illius Ferdinandus Granatae expugnator, a Deo petijt, & obtinuit, & foelicibus armis exercuit. Huius beneficio a Sarracenicis gentibus liberatas habemus Hispanias, quae illic mox a temporibus Heraclij ad septingentos

tos annos dominatum exercuit, quæ Na
 uerram, Aquitaniam, Italiam multis in
 de excursionibus uastauit. Huius tam
 præclari liberatoris Hispaniarum Cæsar
 ex filia nepos est, in huius possessionem
 Cæsar uenit, huius facta expugnatione
 Tunesi imitari coepit. Si quærat Cæsar,
 quibus in ueteri testamēto succedat, in
 uenit se Dauidibus, Machabeis successo
 rem datum. Si quærat quibus in nouo te
 stamento imitator sit datus: intelligit sibi
 Godefridorum, Constantinorum facta
 ad imitationem esse proposita. Si quærat
 quem sibi hoc tempore æmulādum de
 sumat: Ipse se ipsum æmuletur necesse
 est, suasq; res gestas in exemplum trahat.
 Addenda enim sunt facta quæ non de
 generent à Viennensi uictoria, quæ di
 gna sint triūphis Africānis. Hęc enim
 non pro fine, sed pro exordio rerum sua
 rum habere debet. Gerit nomen Caroli
 illius Magni primi apud Gallos impera
 toris, ipse etiā Carolus Magnus, nomen
 illius

illius ipsum cum summo imperatore cōmittit, quem nisi superet, æquare non uidebitur, ut semper benignius estimamus uetera quàm noua, recentiorum parum æqui iudices. Carolus ille magnus Saxoniam, Vuestphaliam, Nauerram, Aquitaniam, Asiam, Hierusalem hostibus fidei ereptas, Christo reddidit. Iste tanti nominis heres et eiusdem imperij successor, post profligatos apud Viēnam Turcas, post expugnationem Tunetis, segnis in suas laudes erit: procursumq; uictoriarū suarum cum Christianorū dolore, cum summo Turcarum gaudio, quasi inuidens sibi, sistet: omniumq; fidelium hominū spes destituet: Persuasum est enim omnibus aut hoc Cæsare, aut nullo unq; Turcas uinci posse. Pacem cum Turcis habere non potest, aut inferenda Turcis arma, aut illorū accipienda, hoc tantum in deliberatione est, foris ne, an in uisceribus regnorum suorum bellum habere uelit, Bellandi consilium, quod alijs principi

cipibus, qui procul à Turca agunt, uolū-
 tas dare potest, id Cæsari necessitas exprī-
 mit. In collimitio Turcarū sita est Hispania,
 Sicilia, Sardinia, Baleares insule, atq;
 ipsa deniq; Italia classibus Turcarū ob-
 noxia est. Aut proferendum imperium,
 aut amittendū, Nō possunt Turcarum
 arma quiescere etiam cum lacessita non
 sunt. Quid post tantas eorum ignomia-
 nias, post tantas clades futurum arbitras-
 mur? Ut absit hæc bellandi necessitas,
 tamen atroces iniuriæ in Christianum
 nomen hæctenus editæ, uel mansuetissī-
 mum pectus in bellum pertrahere posse-
 runt. Amisimus intra decursum unius se-
 culi Thraciam, Græciam, utranq; Mys-
 siam, Rhodum, ac magnam partē Hun-
 garia. Decurrat adhuc tale seculū, iam
 Christus in toto orbe, nihil Christiani ui-
 stinxit, Magnus illi hostis, quisquis Chri-
 stianus, maior Cæsar, maximus ipse Chri-
 stus, Si posset Christum in coelis regnan-
 tem

tem à dextra patris deturbare, ne momē-
tum quidem temporis interponeret, id
quia non potest, fatagit ne saltem in ani-
mis fidelium regnet. Cæsari olim cum tria
imperia erant, duo eripuit, de Constanti-
nopolitano solio, de Trapezūtino se im-
peratorem iactat: quod magnus est, Cæ-
saris iniurijs magnus est: quod diues est,
ecclesię spolijs diues est. quod multorum
populorū seruitute subnixus est, de Chri-
sti dāno est. Regna enim illius olim Cæ-
saris, templa ecclesię, populi ipsius Chri-
sti erant, quæ nunc omnia sæua illius ty-
rannis possidet. Putat sceleratus, quia ma-
iorem partem orbis Christianis ademit,
etiã reliquias sibi deberi. Ita inueterata ra-
pina pro iure habet, quod diu possidet.
Cum Asiam diu tenuisset, putabat sibi
Aphricam deberi, occupata Aphrica, to-
tam Europam animo inuasit: ita ille re-
gni limite non iure, sed libidine determi-
nat. Nec iniuriam putat se Ferdinando
fecisse, quod magnam partē Hungarię
eripuit,

eripuit, sed quia non totam eripuit, inter
 acceptas iniurias adnumerat, nec quod
 iam Rhodum ultimū Cycladum in pos-
 testatem redegit, ad terminos imperij sui
 peruenisse se putat, sed nūc Siciliam, Sar-
 diniam intra partes regni sui descripsit.
 Huic uoto quia Cæsar maxime, obfiste-
 re potest, Cæsarem maxime & timet, &
 odit, & quia timet, uehementius odit.
 Hinc illæ direptiones Balearum insula-
 rum, hinc Hispaniæ littora tam fœde po-
 pulata, hinc Hungaria usq; ad Viennā
 peruastata, ac à Vienna intra ipsa uiscera
 Germaniæ ad octodecim miliaria omnia
 ferro, flammaq; consumpta. Nec enim
 in Cæsare solum, sed in omne genus Cæ-
 saris infestus est. Ob Cæsarem Ferdinan-
 dum, ob Ferdinandum Cæsarem, ob
 Christum utrunq; odio persequitur, à
 Cæsare in Ferdinandum, à Ferdinando
 in Cæsarem reciprocis armis incurrit, ul-
 tro citroq; iniurijs cōmeans. Nec mirū,
 dolori illi est aliquod nomē imperij apud
 hos

hos fratres superesse. Semel ex imperio Trapezuntino, semel ex Byzantino Cæsaris titulum habet, tertium ex Romana sede affectat. Ad eam rem duas quodam modo sibi vias struxerat, redacta in suam potestatem Hungaria, & occupato Turetesii regno, est enim ex Africa in Italiam commodissimus traiectus, ex Hungaria per Alpes illic nusquam præruptas facilis descensus. Hæc ille machinabatur, quo ablata Italia ter imperator esset, Cæsari Cæsaris titulo nihil præter inane nomen relinqueret. Tantum prædonem Cæsar amplius in sua regna grassari permitteret; & quem hæcenus, ut ait Hermolaus Barbarus, Christiani sua desidia magnū fecere, maiorē fieri sinet? Possint alij Cæsares causari, quo minus in Turcam belarint, vires, fortunam, otium sibi defuisse, quæ omnia Cæsari Carolo abūde ad sunt, nullus enim inter septingentos annos tam late imperavit, nulli fortuna benignior, nunquam in Christiano orbe maior

N ab

ab armis quies, ut relinquamus ditissima
inter Belgas regna, & tam longe late que
Oceanī littora potētiss. populis Germani
ci nominis occupata, Relinquamus Sar
diniam maximā mediterranei maris insu
fulam, eādēmq; feracissimam, si Herodo
to credimus, Relinquamus Siciā, quæ
una toti Peloponeso à Thucidyde com
paratur, Non ueniant intra numeratio
nem hanc tot insulæ in mari mediterræ
neo, in Oceano, & alterius hemisphærii
Antipodū noui illi mundi, Segregemus
latissima Italię regna: Nōne sola Hispa
nia ad hoc bellum suffecerit? nōne sola
Germania quāta scunq; copias militum
attulerit? Quod si quis iā dicat, quid hæc
ad uniuersam Africam, Asiam, & ma
gnam partem Europæ, quæ omnia Tur
carum ditioni subiecta sunt: si Geometra
rum in morē spatia terrarū dimetiamur
uincimur, si uires, animos, arma, quæ so
la in bello ualent, in comparisonem mit
timus, quid est quod Turca sibi non me
tueret?

tueret? quid est quod Christiani sperare non debeant? Armet se tota Asia in bellum, quos populos producet? nimirum Lydos, Phrygas, Mysos, mollissima generis hominum. Nullum unquam hostem magis, ut inquit Liuius, Romani spreuerunt, nec mirum, ubi Amazones foeminae dominatae sunt. Perlege historias, Asiani semel acie egregie uicti, raro ad secundam pugnam redeunt. Vnico prelio Cyrus Asiam minorem, unico Romani domuere. De Africaniis quid attinet dicere, qui ab Alexandro Magno citra ulla conflictum, a Zelymo nuper unica pugna imperium, libertatem amisere. Quis nescit in sacris scripturis Aegyptum arundini esse comparatam, cui si quis innitatur, frangitur. Trahit, ut aiunt, Turca septingentorum milium turbam, si numerum respicias, si uires, praedam tibi uberiolem obiectam credas. Quoties cum hoc hoste Mathias Hungariae Rex nostra aetate pugnauit,

toties uictor redijt, Bone Deus quàm exi-
 gua manu, ingentes illorum cōpias con-
 cidit. Eripuit ille uir Turcis, quāuis con-
 tra eum in armis staret tota Asia, Aphri-
 ca, & quicquid in Europa est Turcarum
 ditionis, eripuit inquā Turcis magnam
 partem Mysie inferioris: Seruicæ & Bos-
 sinæ, ita ut etiam mœnibus ipsius Con-
 stantinopolis formidabilis esset. Bene di-
 ctum est ab Annibale de Asiano milite,
 quem magnis copijs instruxerat Anti-
 ochus, eum sufficere Romanis, etiam si
 sint auarissimi, quasi Asiani arma sua nō
 ad pugnā, sed ad prædam circumferrent.
 Porrò fortuna Cæsaris tanta est, ut quot
 bella gesserit, tot uictorijs inclaruerit. Id
 certe constat, si de solis Turcis tot trium-
 phos reportasset, quot aliunde parauit, to-
 ta gens Machumethica extincta fuisset,
 Asia, Syria, Assyria, Aegyptus, Aphrica,
 Pontus, Græcia, Thracia ad imperium
 Christianorum redijisset. Qui ergo Cæsa-
 ri suadet, ut Turca, quæ solū Christiani ti-
 ment,

ment, & qui solum Cæsarem timet, abstinereat, uideatur nec Christianis uelle cōsuleret, et Cæsaris laudibus inuidere, nec ignominias Christiani nominis dīminui cupere. Delenda est enim ex hominum animis memoria, imperante Carolo ubique uictore. Rhodum ipso natali Christi die à Turcis captam esse, Hungariam per uastatam, Viennam in conspectu Germaniæ impune obsessam. Quod si ista ex hominum animis deleri non possunt, annalibus saltem memoria relinquēda est, ista aut maiora regna à Turcis recepta esse. Quod certe breui futurum nequaquam dubitamus. Sunt enim Turcarum uires in speciē magne, re ipsa exiguæ. Id ita esse iam secundo Christiani in Cæsaris bellis uiderunt. Quid enim Solymannum saluum à Vienna in patriam retulit, nisi festinatissima fuga, quæ quo sibi liberior esset, hostiūq; persecutionem auferret, pōtes inter scidit, cōmeatus corrupit, flumina infecit, amisso interim omni leui equi

tatu ad XIII. milia numeroſo, ac netēta
 ta quidē iterū obſidione Viennę, ad mili
 tē quē à Tanai, ab Euphrate, à Nilo uſq;
 cōtraxerat. Vt Cęſarē nuper ab obſidio
 ne Tunęſij amoueret, Arabes omnes,
 Aphricanos omnes in Cęſarē armauit,
 qui eiufdē audacię cū ſuo imperatore, be
 neq; memores profugientis apud Viennę
 nam exercitus, uix oſtentata acie poſtue
 litū iaculationes, antequam manus con
 ſererēt, pro uictis ſeſe habuere, fugam ar
 ripuere, cum armatorū copia duplo plu
 res quā Cęſar, haberent. Dedit cęleſte
 numē Chriſtianis hominibus magna do
 cumenta, quā facilis ſit ex hoc hoſte ui
 ctoria. Videmus expeditione trimęſtri,
 exercitu non ultra ſexaginta milia nume
 roſo, ampliffimū totius Aphricę regnū
 Chriſtiano orbi redditum, plureſq; hoſti
 arces ac ciuitates auulſas, quā amiſſos
 milites. Quod ſi quis roget: Vnde igitur
 Turcę tam magni facti ſunt: non aliunde
 de magni facti ſunt quā ex obſerua
 tis

tis temporū occasionibus. Tum Hierusalem amisimus, cum Comes Tripolitānus, & Rex Hierusalem ciuile bellū inter se gerebant, nostris discordijs ad uictoriam suam Saladinus usus est. Ptolemaidem tum demū subegit infidelis, ubi Pisani & Genuenses mutuis inter se cædibus Christianum militē absumpsissent. Antiochiam ipse Patriarcha uendidit & prodidit, Græci Turcas in sua regna introduxerūt, nō aliter, quàm si quis uenum in sua uiscera ingerat. Ludouico Hungariæ regi nihil nisi nimia fortitudo nocuit, qui cū uiginti sex milibus, septuaginta myriadas Turcarum profligasset, dum castra oppugnat, & uictoriam simul, & uitam amisit. Nunc illæ occasiones, quas Turca captare solet, Christianis adsunt. Inter Christianos principes nullum bellum est, quiescunt Gallorum arma, quiescunt Italarum, quiescunt Germanorum, quiescunt Hispanorum. Ipse eōtrā Solymanus defectionibus Aphri

canorum deseritur, Perfarum armis fran-
 gitur, non nisi dimidiatas vires aduersus
 Cæsarem adferre potest. Toto orbe illius
 copiae distinentur, occurrèdum ad orien-
 tem, occurrèdum ad occidentem. Omnia
 illi incerta, omnia suspensa, omnia suspe-
 cta, quid enim in illius pectore securum
 esse potest? Aulæ principum coniuratio-
 nem, regnis defectionem, ciuitatibus se-
 ditionem, singulis familijs seruatorum perfi-
 diam timet. Qui enim de principum ani-
 mis certus esse potest? qui fratres suos in
 auspiciando regno occidere solet. De ci-
 uitatibus uero quomodo non anxius esse
 debet? quas scit non solum ab hominibus
 genere diuersis, sed etiã religione discor-
 dibus inhabitari? De seruis qui minimũ
 posse uidentur, quanta illi sollicitudo na-
 scitur, quos iam non metuit, sed ipsis sen-
 sibus intellexit, quantopere suis rebus no-
 cere possunt, nimirum quos uidit Cæsari
 maturasse uictoriam. Vere dictum est à
 priscis, tot nos hostes habere quot habe-
 mus

mus seruos. Tradita est Cæsari sine oppugnatione Tunēsis ciuitas, quur ita: quia ciues foris hostem, domi seruos suos metuebant. Quam autem plena sit Turcia seruitijs, idēq; Christianis, satis indicant octodecim illa milia captiuorū Christianorū, quos Cæsar expugnato Tunēsiolibertati restituit. Sepe serui per se bellū cū dominis gessere, nullo adiuti extraneo hoste. Testis Spartacus gladiator Romanorū cladibus nobilis, testis arx Capitolina seruorum armis occupata. Testis Tyrus, quæ usq; ad tēpora Alexandri Magni seruorum dominatū passa est: testis Aegyptus, quæ diu seruos suos reges uiddit. Quot inde ad nos transfugia, deditiones, prodiones future sunt, si uiderint serui, quondam Christiani, Christianos exercitus suis urbibus admoueri? Quid de regnis dicā: quorū Turcis nihil, præter Bithyniam hæreditarium est, imò ne Bithynia quidem, nam si patriā querūt, ad Scythicas niues, unde orti sunt, remigrandum

grandū est. Quātus hinc Solymannū me-
 tus circumstat, Aegyptus quæ illi nūc ser-
 ua est, cuius principem patibulo suspen-
 dit, nōdum uigesimum tertium annum
 agit, ex quo regem suum, latissimum impe-
 rium, & libertatem amisit. Ipsa Con-
 stantinopolis non ultra nonagesimū an-
 num seruit, eosdem fermè annos seruitu-
 tis suę Thracia, Græcia, utraq; Mysia de-
 numerat. His gentibus aut memoriā sui
 regni, aut libertatis desiderium, aut sen-
 sum sui doloris extinctū arbitramur: ac
 nō potius statim ad primam Christiano-
 rum armorum spem omnia defectioni-
 bus, tumultibus oppleturas esse, præser-
 tim quū ex Tunensi bello didicerit, quā-
 tum spei in Cæsaris armis reponendū sit.
 Has tantas occasiones de manibus omit-
 temus, uel potius hostibus largiemur: Pa-
 zaite à Taberlano capto, potuerāt Chri-
 stiani quicquid amissum erat à Turcis
 reuellere, cessatū est, tanta opportunitas
 neglecta est, quid postea euenit? Tertius
 ab

ab illo successor, qui in parētibus suis unā
cum regno extingui poterat, Christianis
duo imperia, duodecim regna, ducentas
urbes ademit, eo beneficio Christianorū
quies repensa est. Nīmio pretio didici-
mus non esse rursus in tantis occasioni-
bus torpescendum. Pugnandum est aut
nūc cum dimidiato hoste, aut mox cum
integro. Quod si Cæsar iisdem malis la-
boraret, quibus Solymanus insanus es-
set, qui uel mentionem de hoc bello face-
ret. Nūc quū Cæsari omnia tuta, omnia
certa, omnia firma sunt, qui hoc bellum
non suadet, aut non intelligit quid Tur-
cis metuēdum, si belletur, aut quid mox
Christianis patiendum, si non belletur.
Regna Cæsaris hæreditaria sunt, & quic-
quid armis possidet, legibus etiā tueri po-
test, nullas ciuitates diuersę religionis in-
colis permixtas habet, seruos maior pars
Christiani orbis ignorat, tātum abest ut
quicquid mali ex eorum perfidia nasci pos-
sit, quodque maxima momenta habet, ta-
lem,

lē se Cēsar tū in pace, tū in bellis gessit, ut
 ob uictorias clarus, ob animi clementiā
 amabilis sit. Deinde odijs quæ ex bello
 nasci solēt, ea remedia apposuit, ut de ini-
 micitiā nihil, de magna cōcordia omnia
 sperāda sint. Pugnavit cū Italis, sed qbus
 à uictoria sua bona restituta sint. Ita dux
 Mediolanensis è uinculis in suū Ducatū
 redijt. Pontifex unā cū Roma captus, ci-
 tra (quod Græci dicunt) ἀποικία, suæ di-
 gnitati restitutus est. Omnem Galliæ no-
 bilitatem è captiuitate ad suas sedes remi-
 sit. Regem ex hoste sororis suæ maritum
 fecit. Tot nodis amicitiae, affinitatis, bene-
 ficentiae Christianā rem deuinxit, ut pre-
 ter hostem foris nihil illi sit timendū, atq̃
 id ita esse omnes Christianæ gentes do-
 cuerūt. Quis enim, Cēsare apud Turcas
 belligerante illius regna tentauit? Incon-
 cussa pax ab omnibus seruata, quo Cæs-
 sari otia ad externa bella suppeterēt. Vni-
 nam in Viennensi uictoria, tum persua-
 sum fuisset, quod nunc liquidissime con-
 stat,

stat, neminem Christianorum bellis aduersus Turcas obsistere uelle: sed absint quærimoniæ, cumulatam est noua uictoria Tunensi, si quid tum cessatum est. Suspitiones quæ tum fecere, quo minus trepidæ Turcarum fugæ instaretur, quo minus cum uictoria in Thraciã usq; penetratum sit, nunc omnino extinctæ sunt. Cupiunt omnes illi Turcas uincere, qui nunquam in suis de Christiana gente uictoris signum lætitiæ edidit. Terribilis, ut uolunt, Solymanus, quia Rhodum cepit, quia Ludouicum uicit, quia Hungariam peruastauit, sed hunc tantopere terribilem iam Cæsar bis uicit. Redigamus ad calculum utriusq; uictorias: Rhodum Solymanus potius longa obsidione fatigauit, quam uicit, quod si ulla subsidia missa fuissent, nunquam illa deditio Rhodiorum subsequuta fuisset. Vicit sed in deserta causa. Occidit Ludouicum, sed exigua manu aduersus septingenta milia pugnantem, sed uictoria incautum, sed
in

in tonitrua bombardarum incidentē, at-
 tum demum uictum, ubi hostem comi-
 nus habere non potuit, quē conferta ma-
 nu usq; ad castra profligauerat, non des-
 generans à maioribus suis Iohāne Hun-
 niade & Mathia rege Hungarorū, Tur-
 carum cladibus præcipue claris. Cæsar
 cum inuictissimis gentibus, paribus co-
 pijs, aperto Marte, sine ulla clade perpe-
 tuus uictor. Quid habet Turca quod cū
 pugna Papiēsi, cum deuicta Italia, cum
 Roma capta conferri possit? Vt cunque
 magnus est, Cæsare certe minor erit, cui
 omnes suas uictorias inclinauit, & ut ex
 Hectore uicto, Achillis fortitudo cogno-
 scitur, ita ex uicto Solymano, magnitudo
 Cæsaris intelligitur. Sit ergo si ita uelis
 Solymano terribilis erit. Credo coelestis
 numinis dispensatione factum, ut Cæsa-
 ris arma prius inter inuictissimas Chris-
 tiani orbis gentes exercitarentur, quàm
 cum Turca confligeret, ut disceret quàm
 exiguo

exiguo negotio Syros, Phrygas, Lydos
uincere posset, qui ex ualidissimis gen-
tibus tot uictorias reportauit. Ita Iacob
prius cū angelo colluctatus est, quo co-
gnosceret, quā parū sibi antagonistæ
angelorū Esau hominis uires formidolo-
sæ esse deberēt. Collisa sunt inter se Chri-
stiana regna magis acri, quā exitiali bel-
lo. Nulla gens afflictæ, nullæ præclaræ ur-
bes excisæ, mutuis inter se pugnis, quasi
in ludo gladiatorio omnem artem, auda-
ciam, usum bellandi didicere. Trahet Cæ-
sar ad bellum non ignauum militem, sed
fortissimum, non tyronem, sed perpetuis
uictorijs assuetū. Quid enim Gallorum
equitatu terribilius? quid Hispano pedi-
te acrius? quid Germanorū pectore for-
tius? quid Hungaro Turcarū cedis appe-
tētius? quid ei generi belli assuetius? quid
Italīs ingenijs callidius? Quid Genuensi-
bus triremibus instructius? quid in rebus
maritimis Veneto potētius? quod ob amisa-
sas Cycladas aliasque maritimas ciuitates
in

in Pōto, in Thracia, in Illyrico ademptas
 Turcis infestius? Quid Bohemo robu-
 stius, quid Slesio, Morauo in Turcas ira-
 tius, ad arma promptius, quid, ut de alia-
 rum nationum ducibus fortissimis tacea-
 mus, Antonio Leua ad omnes casus for-
 tunæ perferendos constantius? quid An-
 drea ab Aurea Turcarum cladibus no-
 bilius? quid maritimarum rerū peritius?
 Tali milite usus Alexander ille Magnus
 orbem terrarū intra triennium edomuit,
 cum non amplius quàm triginta duo mi-
 lia peditum, quatuor equitum in castris
 haberet: tali milite usus Xenophon phi-
 losophus à Babylone & Susis saluus in
 Græciā reuersus est, quibus subnixus ui-
 ribus, non maioribus quàm decem milli-
 bus peditum, sine ullo equitatu: docuitq;
 totum Persarum imperium, totum orien-
 tem, nec fraudibus, nec armis tantillas co-
 pias profligari potuisse. Talē militem quū
 haberet Philippus huius abauus, à Pio
 pontifice tanti habitus est, ut eum Mahu-
 metho,

metho, Turcarum fortissimo non dubitaret opponere, sed ille suis bellis implicatus, Turcis obuiam ire non potuit. Nunc autem summa pax in Christiano orbe, summum otium ad externa bella sustinenda, quae sine dubio Pauli pontificis sapientia perpetua fore pollicetur, is enim, ut est Christianae reip. amantissimus, usu rerum peritissimus, & consilio, et opibus Christiana arma in Turcas fouebit, & pacem inter ipsos omni cura tuebitur. Quam non leue momentum ad bellum adferat pontificis potentia, satis declaratum est ex decem illis equitum milibus, quos Clemens III. in Viennensi bello ad subsidia Christianorum armauit. Quamquam si pax non esset, adhuc tamen arma in Turcas arripienda existimarem. Quum enim Godefridus ille Builonius cum reliquis Galorum ducibus expeditionem in Turcas sumebat, Papa cum antipapa, Caesar cum Caesare bellum gerebat: (Habuit enim id tempus duos pontifices, duos Caesares)

O

æque

æque tamen illa expeditio suscepta est,
 æque in bello perseveratum, quodq; mi-
 reris, Flandriæ Comes Robertus, quum
 Cæsaris armis infestaretur, nō tamē omi-
 sit profectiōē in Turcas. Si quaeras quis
 tum Christianorū regnorum status erat,
 dicam paucis, Sicilia aliqua ex parte, Hi-
 spania fermē tota Sarracenorū armis te-
 nebat, in Italia Sarraceni Nuceriā pos-
 sidebant, quæ etiā nunc ob inueteratum
 Sarracenorū dicitur, eoq; scelerum de-
 uentū erat, ut Christiani principes sua in-
 ter se bella Sarraceno milite conficerēt.
 Quid potest importunius fingi ad exter-
 na bella capescenda, quid impeditius ad
 sustinenda? Ea tamen Christianorum ar-
 morum expeditio tam foeliciter cessit, ut
 nihil unq; foelicius. Auspicijs Siculi Boēs-
 mūdi, Godefridi Bulionij, Hugonis Ma-
 gni, Roberti Flandri, reliquorumq; Du-
 cum, tota Asia edomita est: Hierusalem
 capta, arma usq; ad Arabiā & Aegyptū
 promota

promota. His uiris Cæsar successit, Sicilia illius est, Flandria illius est, quicquid illi domitores Asiæ possidebant, non minima ex parte in Cæsaris hæreditatē concessit, ut & ditionum & uirtutū illorum heroū successor esset. Circumagat oculos suos per uniuersum mūdum, semper incurret in monumēta suorum. Si Flandriam respicit, Robertus illi in oculis est, tot Turcarum cladibus nobilis: si Naueram, in Caroli Magni trophæa incidit: si Granatum, aui materni uictorias cōtuetur: si Siciliam, Boëmundus sese offert, ex duce Antiocheni regni possessor effectus. At qualis regni? eius nimirū quod sub se habet centū sexaginta episcopos, trecentas sexaginta ecclesias, mansitq; illi & hæredibus illius hæc possessio plus minus ad ducentos annos incolumis. Si ad Viennā suos oculos dirigat Cæsar, suos triumphos uidet: si ad Aphricam, Tunē se regnum suis titulis adiectum contempletur. Non sinunt illum nec sui cultus

hoc bellum omittere. Si coronam intue-
 tur, uidet eam duobus imperijs detractis
 mutilā; si aureū uellus in pectus propen-
 dēs, in memoriā ueniunt Colchi & Pon-
 tica regna: si orbē quem in manu gestat,
 quid à suo imperio alienatū sit intelligit;
 si titulū terræ sanctæ, quā inter sua regna
 adnumerat, animo recolit, uidet quid si-
 bi, quid Christo detractū sit. Cupit Hispa-
 nia sexcentorū annorū clades, quibus à
 Sarracenis uexata est, hosti reponere, cu-
 pit primū ex Hispano genere Cæsarē,
 uere Cæsarē esse, hoc est, imperio reddere
 quicquid illi à Turcis auulsum est. Memor
 est Pontū quondam à se possessam, ibiq̃
 adhuc superesse Iberiā sui nominis gena-
 tē. Cupiunt Galli felicem sub Godefrido
 expeditionē repetere, nec in obliuionem
 abiit Gallogrecia, quondā ab ipsis in me-
 dia Asia cōstituta: Cupit Italus ueterem
 Romanorū gloriā renouare: Cupit Ger-
 periri. Cupit Hungarus hostili sanguine
 suas

suas manus cruētare, spirat adhuc uete-
 res animos, habet pectus & fortitudine
 solita & nunc etiā ob acceptas clades ira
 plenū: Cupit Morauus, Slesus, nullis deli-
 tijs mollita corporis robora in Turcarū
 praelijs experiri; Cupit Bohemus solus
 inter Germanicas gētes incola colonias
 in Turcicas ditiones emittere: Cupit for-
 tuna ppetuo Cæsari addicta, sua benefi-
 cia nō repudiari: Cupiūt tot opportunita-
 tes, ne negligāt: Cupiūt tot milia Christia-
 norū apud Turcas in carceribus, in pœ-
 nis agētia, in libertatē restitui. Optāt has
 lachrymabiles uoces, & ad Dei, et ad Cę-
 saris aures pertingere: Deus uenerūt gen-
 tes in hereditatē tuā, polluerūt templū san-
 ctū tuū, posuerunt Hierusalē pomorū cu-
 stodiā, posuerūt morticina seruorū tuo-
 rū escas uolatilibus cœli, carnes sanctorū
 tuorum bestijs terræ. Cupit ipsa mater
 ecclesia tot quodā fideles prouincias sibi
 restitui: cupit habere liberū aditū ad pre-
 sepe Domini: Cupit in caluarix monte

sponsi sui crucē liberis lachrymis irriga
 re. Habet in manibus Canticum Delbo
 ræ: Cupit in aures Cæsaris & Christiani
 populi bellū in Turcas arripētis occine
 re. Qui sponte offertis de Israël animas
 uestras ad periculū, benedicite Domino.
 Noua bella elegit Dominus: et portas ho
 stiū ipse subuertit, cor meū diligit, princi
 pes Israël, qui propria uoluntate offertis
 uos discrimini, benedicite Domino. Li
 beret igitur Cæsar orbē à seruitute, Chris
 tianā religionē à Mahumethica impieta
 te, sua regna ab hostiū incurſu, uindictet
 fratris iniurias, uindictet sororis charissi
 mo marito uiduatae, uindictet suas, uindi
 cet Christi. Habet ubiq; pacē, habet ho
 stē alijs bellis implicitū, habet hostē bis à
 se uictū, habet militē perpetuis uictorijs
 assuetū, habet aurū ex antipodū insulis,
 habet duces optimos, habet in Tunēsi re
 ge auxiliares sibi Turcas, habet hostē ipsi
 Deo hostē, habet fortunā ppetuo fauen
 tem ecclesiae preces, omniū uota, Deum
 auxiliatorem.

Dixi.

IOANNIS LUDOVICI VIVIS

DE CONDITIONE VITAE

Christianorum sub Turca.

EST inter Christianos homines odiorum atque inimicitiarum tanta acerbitas, & tam caeca rabies, ut ea multi mortales periculi atque acti praecipites, nihil dubitent in se ac alios pessime consulerent, & in eas uoragines se ac suos omnes, uel uotis ac desiderijs, uel etiam quatenus possint re ac opera conijcere, unde nunquam deinceps emergant. Optant alij non unius aut alterius hominis caedem atque interitum, nec inimicitias inimicis concludunt, sed populorum, ciuitatum, nationum, gentium cladem laeti ac libentes spectarent. Alij nouationibus rerum student, & cuperent non solum principi-

pem mutatum, sed Turcā, aut impium
 aliquem regem, & à nostra pietate non
 tantum uita & actionibus, sed nomine
 quoq; ac professione abhorrentem. Ad
 quantam impiam ac nefariam animi libi
 dinē uarij uarijs de causis rapiūtur. Sunt
 qui hoc cupiant, quod sub Christiano
 principe (Christianos hic de nomine ac
 professione nuncupo) sub tali ergo rege
 durā uitā et intolerabilē trāsigunt, pres-
 si uel à rege ipso, uel ab ijs, quibus Rex
 publicas administratiōnes concedit ac
 commendat, uel ab hostibus, quos ille in
 se lacessiuit, quum illis à finibus ditionis
 suæ arcendis par non esset. In quo utriq;
 & princeps & subditi non mediocre fla-
 gitium admittunt. Ille quidem, qui mu-
 neri suo non satisfacit, & patrem profes-
 sus, hostem præstat causamq; eiusmodi
 querelis præbet. Christianus uerò priua-
 tus etiā culpandus, qui ita rerum uitæ
 huius cura & cogitatione à cursu coele-
 stium reuocatur: ut suam & aliorū quies-
 tem

tē interturbet, unus est finis, quò omnes tendimus, nempe felicitas illa sempiterna, una uia, quā ingrediendum, uera pietas, quantulum refert, modo ab hac uia non depellāre, quid extra illam fiat? quid prauus aliorū atq; incitatus animorum tumultuetur impetus? Quā parui refert Christiani hominis tam exiguum atque incertum uitæ curriculum, sub quo principe decurrat, decurrat modò, ut metam possit pertingere, quò cōtendit. Viatores uidemus paulò prudētiores ac moderatiores uiaē omnes molestias, & uisum ac perpeffu indignissima, siue in diuerso riujs, siue in uia ipsa tacitos præterire ac deuorare, in id modò spectantes ac intentos, quò profecionem destinarunt, cultu modico ac interdum sordido, splendore illo atque illa dignitate deposita, qua sunt in patria, ferunt excludi se, extrudi, non haberi honestissimis hominibus honore, tractari se ut famulos, illam aduersum se exerceri petulantiam, cuius sunt

ipsi domi coërcitores ac punitores. Quid
 eos qui in aliena regione negociantur, si
 quid illis uel à priuatis grauius, uel à prin-
 cipe existat, uel etiã à solo aut coelo, quo-
 modo aspiciamus concoquere ac pati, &
 quasi in statione perdurare, ne lucri spes
 abrumpatur. Quæ Germaniæ frigora to-
 lerant Itali & Hispani, atque adeo Bethy-
 ci mercatores? quos Aegypti aut Africae
 ardores Galli & Germani? quæ tributa,
 indictiones, duritatem oris uerba atque
 ma? omnia mollit ac condulcorat spes
 rei augendæ. Quid milites perferunt in
 castris ob uilem stipem? quid athletæ ob
 uictoriã? quantum uenatores propter
 feram occidendam? Tam ualide spes ali-
 qua animum omnem à præsentium re-
 rû cogitatione ac sensu ad se auocat. At
 uerò, quod nos ita in cura præsentium re-
 rum immoramur, an non aperte decla-
 ramus non ita animum nostrum spe ali-
 qua duci præmiij, ut illorû? alioqui quan-
 to

rō minus, quā illi, de quibus dixi, hęc
 præsentiā sentiremus, occupatī atq; in-
 tenti in eam uitam, quæ immortalis est
 post hanc mortalem futura. Idcirco san-
 cti apostoli, quum uiderent non debere
 Christianum suum cura rerum uitæ hu-
 ius intricari: obedire nos rectoribus ac
 præfectis nostris iusserunt, non solū com-
 modis & mitibus, sed asperis quoque &
 difficilibus, nec parere nos tantū uolunt,
 sed & pro illis orare cœlestem nostrū pa-
 trem, ut sapienter populum regant, cur-
 ius administrationi præsent. Id quum di-
 fertis uerbis præcipiunt, tum ipsi ac mar-
 tyres, deinde omnes præstiterunt, Cypria-
 no Cecilio, quum esset, tanquā crimen
 obiectum à præfecto, quod in Cæsarem
 coniurasset, respondit, longissimè absu-
 mus nos Christiani ab ista culpa, qui Ce-
 sari, etiamsi alia sacra, alios Deos colenti,
 tamen quia princeps est noster, bene &
 cupimus, & precamur, et rogamus Deū
 nostrum, ut mentem illius ad cogitatio-
 nem

nem uerorum bonorum adducat. Nam quid potest tamen principes eripere, quò non maius sit, quod odium, quod restituta, & auocatio à religione eripiat, ac tollat: siue bona inter se diuersorum generum conferantur, fortuita cum corporis, aut animorum, siue etiam generis eiusdem. Alij speciem sibi quandam confixerunt stultam libertatis, ne nominatam quidem in uetustis Romanorum ac Græcorum monumētis, nedum expressam, ut cuiq; impunè liceat, quantum libeat: quod quum sub Christiano conseruuturos se desperent, ideo uel Turcam mallent: quasi is benignior sit in largienda libertate hac, q̄ Christianus. Quid tu dicis: sita uerò est in hoc libertas, quod nihil ad publicum bonum ærario ciuitatis pendeas, uel principis fisco: quod penitus sublata sint uectigalia: magistratus uel nulli, uel autoritate debilitata profusum et imminuta, ut à priuato non differant: quod impunè liceat cuius malefacerere

cere: ubi uisa est libertas hæc: quando au-
 dita: quis populus, quæ Respub. uel pū-
 ctum posset temporis in tali libertate con-
 sistere: an non si omnia omnibus licerēt,
 breui fieret, ut nemini liceret quicq̃, &
 pro principe uno excluso, sexcenti nasce-
 rētur postridie: nec esset ullus, qui se non
 in illius reponi ac collocari sedem ui, ar-
 mis, cæde omnium peteret ac contende-
 ret: Cedo, quod tandem tempus uolunt
 uel Athenis signare, uel Spartaë, uel Ro-
 me, in quo maxima uiguerit libertas: nul-
 lum inuenietur tam solutū ac liberum,
 in quo non magistratus, leges, forum, iu-
 dicia, poenæ, præmia ualuerint, in quo
 non uectigalia fuerint: trāseo, quum non
 solum æs uel argentum, uel aurū rei erat
 publicæ impendendū, sed sanguis quoq̃
 ac uita uolenti nolenti, quod cōtingit uel
 sub florentissima libertate, contra potius
 ea existimatur libertas summa, legibus
 ac legitimis magistratibus quietē obtem-
 perare, & bonos se ac moderatos præbe-

re ciues, uoci legum aut magistratuum
 præsto esse, & imperijs, promptè ac ala-
 criter parere, imò uerò hæc una est, liber-
 tas uera, ut uelis bene uiuere, hoc est ani-
 mi uitijis uacare, et impotētissimis tyran-
 nis animi motibus ac cupiditatibus non
 seruire, quæ sola est seruitus, ut nec reges
 ipsi dici possint liberi, quamdiu his obse-
 quuntur. Proxima est libertas, quæ ex prio-
 re illa deriuatur ac deducitur, quietè et pa-
 catè legibus ac magistratibus tanquam
 publicis parentibus obedire, qui, sicut
 est in mimo, amandi sunt, si boni, sin ali-
 ter, ferēdi. Nam malè, & per alienam in-
 iuriam uiuere, libertas non est, sed effu-
 sissima atq; effrenis quiduis agēdi licen-
 tia, & flagitiorum ac scelerum impuni-
 tas. Quidam se non putant satis liberos,
 nisi quiduis in quemuis liceat, sublati le-
 gibus, summoto metu pœnarum omni,
 et reuerētia magistratuum. Alijs ob ocu-
 los uana quædam obuersatur imago li-
 bertatis, quæ animos imprudentes in er-
 rorem

errorem adducit, quæque non solū cum chartis exoleuit ac computruit, sed nulla potius ullo fuit tempore, ullo in populo, nec ipsi qualis sit, satis scirent explicare, etiā si maximè uellent ac conarentur, tantum se libertatem clamant cupere. Euoluunt uerò, legant rerum ueterum monumenta omnia, inuenient nulla esse nunc tam dura, aspera, difficilia tempora, quibus non peiora atque intolerabiliora fuerint Romæ non modò sub Cæsaribus, quorū uix unus atq; alter non importunissima fuit bellua, sed sub ipsis consularibus. An huc adducam ciuiliū bellorū nomina, Antonios, Octauios, Brutos, Cæsarios, Dolabellas, Hircios, Pansas, Cæsares, Pompeios, Marios, Syllas? adde his Gracchos, Fuluios, Carbones, Saturnianos, Glaucias & aliam turbulentorum ciuiliū manū? Quid? iuuabat ne aliquem illis tēporibus Romæ uiuere, aut omnino natū esse? ut moruorū consolationes inde peterentur, quod tā miseris esse absumptos

224 DE VITA SVB TVRCA.
sumptos temporibus felicitatis & maxie
mi cuiusdam beneficij loco deberet depu
tari. Sic Sulpitius cōsolatur Ciceronem,
sic Cicero mortem L. Crassi, & Q. Hor
tensij oratorum, sic Cato habitus est felici
cissimus, quod eo modo e uita exisset, at
que eo tempore. Si quis superiores aeta
tes memoria repetat, inueniet pauperem
populum exiguum pependisse uectigal,
sed ex facultatibus exiguis ac prope nul
lis, stetisse tamen in acie noctes ac dies ar
matum, ferentem labores ac pericula mi
litiæ, quum stipēdium numeraretur ma
lignissimum, diu nullum, ita ut mergen
tibus se in sortem usuris, corpore & san
guine crudeli esset foeneratori satisfacien
dum. Deniq; non opus est ambagibus,
quid fuit aliud Romana respublica, nisi
tacitum quoddam regnum nobilitatis in
plebē? An Athenas libet inspicere? non
placebunt, nihil fieri potest turbulentius
illo populo, nihil leuius, nihil ingratius,
ut nulli essent infeliciores, quàm qui uel
aliquid

aliquid ad cōmunes et publicas utilitates
 cōtulissent, uel qui insigni uirtute aliqua
 & laude præstarent. An placebit Spar-
 ta, etiam gentilibus sapientibus impro-
 bara: ut Platoni & Aristoteli, consensus
 quidam ad bellum, & duram inhumani-
 tatem. Quæ est ergo libertas hæc, quam
 ipsi nec optâdo & cogitationibus talem
 possent fingere, ut ciuitates, et hominum
 cœtus ac cōmunio cōstare cum illa pos-
 set ac perseuerare: Sunt, qui quorundam
 principum aut nationū odio malint Tur-
 cæ & cuiuscūq; principi barbarissimo sub-
 ieci, q̄ illis, ut Italorum quidam, quorum
 Gallum alij, Germanum alij, alij Hispa-
 num tam infensè oderunt, ut malint cer-
 tics. mori, & quod morte est peius, indig-
 nissima & nefaria cuiusuis imperata fa-
 cere. q̄ sub illis uiuere. Si meminerunt
 cladum Italiæ, res quidem est acerba, &
 profectò deplenda. Sed an non plures at-
 que atrociores ipsi olim toti humano ge-
 neri intulerunt: ignorant has esse rerum

P humana

humanarum uices, ut uictor uincatur,
 & patiatur inuitus ac gemens, quæ aliis
 quando fecerat lætus ac exultans: Roma
 est capta & expilata, graue sanè & odio-
 sum bonis omnibus, quis enim uellet id
 factum: ne ipse quidem Princeps, cuius
 auspicio res putatur gesta. Sed reducat
 Roma in mentem ac recordationē, quot
 ipsa urbes ceperit, expilarit, incenderit, di-
 ruerit, solo æquarit, nō modò tecta & po-
 pulum, sed uestigia quoq; deleuerit ciui-
 tatum uetustissimarum. Quid idem ipsi
 Itali? quomodo matrem suā Italiam tras-
 ctarunt? an humanius & mitius, q̄ ex-
 teræ istæ nationes? an uetera nomina ite-
 rum cūmemorem, Marios, Syllas & hu-
 iusmodi: nūc in istis ipsis cladibus, quas
 adhuc urit, an nō sæuiora multò ipsi de-
 signarunt Itali in Italiam, q̄ Germanus
 aut Hispanus aut Gallus? At oderūt gē-
 tem, cuius sentiunt incommoda, putant
 ne talem se eam gentem in amicos & iun-
 ctos,

Etos, uel ditione, uel fœdere præbituram,
 qualem in hostes armatos, aut hostiũ ci-
 uitates atq; agros: aliam sentiẽt amicam,
 q̃ inimicam, non tales experiuntur Nea-
 politani Hispanos, quales Insubres. Nea-
 poli statur legibus, habent ciues cum pe-
 regrinis, cum militibus idem forum, eun-
 dem iudicem, omnibus ex æquo ius di-
 citur, secundum leges & iura, inter hos-
 tes nulla putatur legum communio, lice-
 re in eos credunt, quicquid lubeat. Prin-
 cipem uerò non posse pati extraneũ, ni-
 mis est delicatũ, ne dicã insolens, quum
 & olim mundus tam diu passus sit Ro-
 manos magistratus, & in una quaq; na-
 tione scimus res collapsas & propè per-
 ditas exeri principis cura esse, ac prou-
 dentia erectas ac restitutas, in Hispania,
 in Germania, Britannia, Gallia, in ipsa
 eadem Italia. At qui ab extero tantope-
 re abhorrent, cur ipsi accersunt non futu-
 ri mox accito pares: etsi Hispanum, uel
 Germanum, uel Gallum sic fastidiunt et
 P 2 oderunt,

oderunt, cur Turcam & Scytham extrema
 feritatis ac barbariei non abominan-
 tur, differentibus, diuersis, contrarijs mo-
 ribus, lingua, cōmercio, religione? Non
 defunt, qui Christiani dicuntur, non amo-
 re pietatis, aut etiam professione uitæ, sed
 tantum uelut quodam cognomine, quod
 nati sint inter Christianos, haud aliter, quæ
 dicerentur uel Romani, uel Carthaginen-
 ses, uel Scipiones, tam facile, tam liben-
 ter, cuiuscunque superstitionis, & impij
 Deorum cultus futuri, quæ sanctæ religio-
 nis nostræ. Ad istos tam deploratos, seu
 uerius deplorandos, longè esset repetenda
 oratio, ut qui ad humanum essent sensum
 mentemque reuocandi, à qua tam longè re-
 cedit quisque, quàm à religione, sine qua, si
 quis acutè rem expendat, non est homo,
 homo, sed bellua. Itaque multò alia his
 opus esset oratio, seu pharmacum uerius.
 Nam quemadmodum Circe illa pharmaca
 cum habebat, quod humanæ faciei ac na-
 turæ redderet, quos ipsa eadem pharmaca

co alio ex hominibus bestias fecerat: ita
 malicia hominem in belluā mutauit, con-
 uertit rursus in homines ratio ac religio.
 Non intelligunt insani isti, si hic huma-
 na omnia cōsumantur, nihil penitus in-
 ter hominem interfuturū & bestiam, nisi
 si quod bestia simplicius cōformius que
 ad naturam uiuit, hoc est, felicius, homo
 uerò maiore malicia, ac proinde rerū cu-
 ra obruitur ac premitur, id est, miseria pe-
 renni. Quæso nū etiam si optio daretur,
 eam eligerent conditionē uitæ, ut omnia
 eum corporibus interirent? Sed hæc opi-
 nio, quæ non solum animæ uitam eripit,
 & eam, sicut Cicero insectatur, tanquam
 capitis damnatam morte multat, uerum
 etiam religionem extinguit, & deum de
 cœlis ac mundo detrahit, maioribus est à
 me aliquando uiribus aggredienda, &
 quod de Christi auxilio spero ac cōfido,
 penitus extirpanda. Interea autē omnes,
 quibus cuncq; aliquid in animo restat ho-
 nestæ ac boni respectus attēdant. Quum

adhuc ferueret sanguis Christi, & firma
 esset cōstansq; Christianorū hominum
 fides, & proinde religio pura atq; incor-
 rupta, nihil erat utilius Ecclesiæ, quàm
 agere sub principe impio, à pietate no-
 stra sententia abhorrente professione ho-
 ste. Nam in fide tam solida, & tam altera
 dicibus immissis, non erat periculum, ne
 quis ullo metu perterrefactus, aut uolu-
 ptate delinitus, aut spe illectus nutaret,
 uincebat omnia, superabat, prosterne-
 bat, conculcabat ualidissimus cunctorū
 adfectuū amor, nec aliter minas, terro-
 res, uerbera, tormēta, cruciatus, mortē, si-
 c̄q; marinos fluctus, & tempestatum im-
 pactus scopulus aliquis uetustus, rupis
 durissimæ. ut ita infigi ac confirmari fi-
 des uideretur, quemadmodum stipes aut
 saxū festuca percussum. Ergo altius acta
 sunt per martyrium fidei nostræ funda-
 menta, quicq; ictus eò putabantur infigi,
 ut luxarent & reuellerent, hærentem ac
 fixum

fixum stipitem altius demittebant. Nula
la in terrâ decidebat cruoris martyris stil
la, ex qua non centum Christiani uide
rentur surgere, adeò erat efficax sanctus
ille cruor, qui exemplo principis & auto
ris sui, pro ipso eodem libenter fundeba
tur. Iam ad permouendos saxeos illos &
ferreos homines, quàm erat illud ualidũ
uidere constantiam profitentium, ut dur
rum duriore frangeretur, intueri robur
humano maius, planè cœleste, & diuini
tus adiutum: Philippus Vostrensis prin
ceps Romanus, ad annum v. c. millesi
mum, Christianũ nomen magis est pro
fessus, quàm præstitit pietatem. Insecuti
nihilò secius principes idem in nomen
Christianum exercuerunt odium, quod
superiores Decius, Diocletianus, Maxen
tius & alij. Primus bona fide baptisatus
est Constantinus, fuit dies ille, nescio an
tam ecclesię prosper, quàm multis forsan
uideri posset. Certè D. Hieronymus in
uita Malchi Monachi, non perinde uide
tur

ture esse illo facto letus. Cessauit enim mar-
 tyrium, id est, fidei coticula, accensio cha-
 ritatis, fundamentum ac robur totius res-
 ligionis, securitas illa peperit negligens-
 tiam & obliuionem maximarum uirtus-
 tum, non minus, quàm longa & certa pax
 otiosis militibus desidiã, atque ignauiam,
 paratior erat quisque in presentia, aut cer-
 te impendenti periculo, quàm nunc sumus me-
 tu sublato. Nam etiamnum in tam alta
 hac securitate adituri pericula aliqua, uel
 naturæ, uel casuum: ut intraturi mare, aut
 praelium, aut euidentis aliud capitis & uita-
 tæ discrimen, sanctius nos gerimus, & pa-
 ramus nos diligentius diuini iudicis exami-
 nari, quàm quum lauti accumbimus fre-
 quenti & læto conuiuium. Ingressus est prin-
 ceptus ecclesiã, non ut uerus ac planè Chri-
 stianus, quod fuisset sanè felicissimum &
 optandum, sed inuexit secum nobilita-
 tem, honores, arma, insignia, triumphos, su-
 percilia, fastum, superbiam, id est, uenit
 in Christi domum comitatus diabolo, &
 quod

quod fieri nullo modo poterat, uoluit
 duas domos aut duas ciuitates coniunge
 re, Dei et diaboli, quod nō magis potuis
 set efficere, q̄ Romam & Constantino
 polim: quæ tanto & terrarum & maris
 tractu separātur. Quæ communio Chri
 sti ad Belial: inquit Paulus. Refrixit pau
 latim ardor, nutauit fides, degenerauit
 tota pietas, cuius nūc umbra atq̄ imagi
 nibus utimur, easq̄, ut ille dicit utinā re
 tineremus. Sed quemadmodum dies ille
 Constantini tristis pietati fuit & dolen
 dus: ita ille acerbissimus, nefastus, a terri
 mus illucebit, quisquis nūc his moribus
 & hac uite ratione populum aliquē Chri
 stianum ditioni subdet, uel Turcæ, uel
 Principis cuiuscūque à pietate nostra no
 mine alieni, ac professione, imò uerò nō
 illucebit, sed perpetuas tenebras, & no
 ctem inferet. Vos qui immunitates, qui
 libertatis nomina tanti facitis, reputare
 decet uos omnes Turcæ, non alio futu
 ros loco, quam pecudes, quas ad utilita

Q tes

234 DE VITA SVB TVRCA.
tes modò & fructus suos alit, non ad par-
ticipatum ullum commodorum, hono-
rum, non deniq; earum rerum, quæ com-
munes sunt ciuibus inter se: quū illi non
simus futuri, nec ciuium numero, ac ne
hominum quidem. Non pateretur nos
augere opibus, potentia crescere, uigere
honoribus, pollere dignitate incremen-
ta nostra omnia haberet suspecta, inimi-
cus nobis lege, inimicus professione, inimi-
cus odio, & suo et auito, nec ulla se no-
bis cū crederet deuinctum lege, nullo iu-
re, non fœdere, non communionē, non
humanitate et natura ipsa omnibus com-
muni. Quicquid ipsi liberet, existimaret
licere oportere, & iure uictoriæ, & quod
non censeret ullas esse leges, ullum ius iu-
rādum, ullam fidem, qua soluti affectus
possent alligari, aut uehementia impetus
retardari ac impediri, nam qua fide ui-
ctoriam exequatur, testes sunt Rhodiani
milites, qui nisi se maturè subduxissent,
crudelissimo illos dolo statuerat omnes
intercipere.

intercipere. Sed nec ad ipsos suos populares, & eisdē initiatos sacris meliore utitur fide, uictō & capto Sulthano Mamelucos paratos se defendere, quū in fidem accepisset, uniuersos contrucidauit: id quū ausus sit non sine aliquo populī sui sensu, quid eum facturum in nos censemus, secundo suo populo & applaudente? Quod si ipsi eidem mitius aliquē nostrum aut honorificentius placeret accipere, aut uix liceret ei inuidia suorū, aut nobis acerbissimus esset is honor, tanta inuidia infectus ac contaminatus. Nam quocunq; aliquis nostrum receptus esset loco, ab eo se exclusum eiectūq; uir Turca interpretatur. Cui non dico Principi, aut Bassano, sed Genuisaro, uel satelliti, uel gregario militi non liceret, quicquid esset collibitum in nos, in liberos, in uxores, in fortunas nostras? quid ni? nempe hominibus in canes illorū opinione. Vt nam huius rei non tam acerbum haberet Christianus orbis exemplum, & hæc

236 DE VITA SVB TVRCA.
potius coniecturis à nobis fingerentur, quàm
tristibus adeò experimentis. An ulla gens,
aut ullus omnino hominum tam extre-
mam est seruitutis aliquando conditio-
nem passus, quàm nunc patitur inclyta il-
la & ingenijs, & literis, & armis Græcia:
quod mancipium miserius seruit, quàm illa
Græcia: quæ olim pro solo libertatis no-
mine tantum effudit sanguinis, tantum ar-
mauit militum, qui ad certissimam atque
indubitata[m] mortem ire non dubitarent
pro libertate: ut nunc nullus in tanta re-
gione nascatur ingenio paulò liberiore,
aut impatienti seruitutis, qui non primùm
omnium Græciam sibi relinquendam &
fugiendam ducat, uelut ergastulum ul-
timæ seruitutis: in Italiam se aut in alias
orbis partes cõferat, magnùm secum quo-
cunq[ue] eat, circumgerens documentum,
quid patiendum sit uiuentibus sub Tur-
ca. Hæc cene ferrent uiri fortes, armati bel-
latores, & iactatores libertatis: hæc para-
rati sunt perpeti, qui pati non possunt in-
dictionem

dictionem aliquam extraordinariã Chri-
 stiani principis, aut syluã, uel aquulam,
 uel piscem, uel leporem ex publico priua-
 tum fieri: O quàm cæcis oculis ista intue-
 mur: & dũ præsentì cupiditati seruimus,
 nihil cunctamur in apertos malorum gur-
 gites nos immergere. Tu ergò, ut lenticu-
 lam aut intertriginem sanes, hauris uene-
 num, & quia parũ acutè cernis, utrumq;
 tibi lumen extinguis. Quid porrò prin-
 cipes: an putat uerò, si sub illius ditionem
 ac potentiam uenerint, etiam si in initio se-
 dulò dissimulet, & amicorum eos ac so-
 ciorũ nomine dignetur, non eum tamen
 paulò mox ut inualuerit, & uires confir-
 marit, ad morem suum patrium reditu-
 rum, ut nemo pedem unum terræ possi-
 deat, quem possit suum dicere, omnes ser-
 ui ac mancipia illius & sint & nominen-
 tur, & cuiuscunq; impurissimo carnifici ab
 eo missò præbèda sit ceruix, sine ulla de-
 tractatione aut cunctatione, si Dominus
 iubeat: ubi tum erunt feroces isti ac tene-

ri, qui ne uerbulum quidem affinis aut propinqui possunt perferre: Erit hæc dura quidem, sed tamen iusta Dei ultio, ut qui Christianum parem, & fratrem suum non tulerit, extremæ conditionis seruitutem, sub crudelissimo domino seruiat. Dicent hic mihi nonnulli ex his, qui sanctitatis opinionem affectant, honores, opes, decus, dignitas, uitæ conditio, carnalia sunt omnia, ualeant, Christianis non curanda, ualeant sanè per me, atque utinam iam pridem iussissemus hæc ualere, quæ si non tantoperè in nobis inuassissent, ac insedissent, nemo inter nos de Turca loqueretur, sed agedum excutiamus spiritalia. Erit ne adeo spiritalis quisquam nostrum, tam obfirmo atque obdurate animo, ad sensum rerum omnium uitæ huius, qui perpeti ac tolerare possit, quod est Græco quotidie deuorandum? obijci nobis, ut crimen atque ignominiam nomen hoc Christiani, quo tantoperè iure gloriamur? Poterit audire tot blasphemias,

mias, tot maledicta, tot conuicia nominis Christi, & Dei omnipotentis? Quod si quis inter illos, uel uerbum unum per imprudentiam cōtra Mahumetem miserit, uel uita sit ei protinus, uel religio amittenda, euestigio enim aut moriēdum est illi ipsi, aut ad eam ipsam sectam transfundū cui maledixerit. An non plerisque omnibus, si hæc uiderent, animus haud aliter accēderetur, quàm Matathiæ Macabæo: ut occideret & Iudæum idolo facrum facientem, & id fieri iubentem gentilem. Quid illud omnium grauissimum & acerbissimum, abduci liberos paruulos in remotissimas regiones: ut ibi abnegato Christi nomine, & tota pietate in obliuionem missa, seruiāt domino spurcissimo ac impio: quis id nostrum perferret? quis non mallet mori millies, quàm id uidere, uel etiam audire? Neque inter hæc audent Græci filios suos obiurgare, reprehendere, castigare flagitia, formare ad uirtutem & studium honesti, uirga &

flagris, quum res poscūt, admonere disci-
 plinae, ne illi irritati ad Turcas se confe-
 rant, & hoc filij audent parentibus mina-
 ri, à quibus Turcis si quis sit semel rece-
 ptus, nulla vi, nulla ope, nulla arte potest
 unde uenerat, redire. Et quum inter ani-
 mātia omnia, solus homo scelere suo cor-
 ruptus, à natura sua discesserit, quia & à
 Deo, fit, ut si sibi relinquatur, nullum ani-
 mal efferacius euadat, nullum magis bar-
 barū atq; incompositū, nec ulla fera bel-
 lua tā sit immanibus moribus et inhumā-
 nis, tam belluæ similis, ac homo. Quales
 ergo illic adolescere atq; educari pueros
 est credibile, solutos, effrenes in licentia
 atq; impunitate uitiorum omnium, se-
 mota disciplina. Quæ potest in eiusmodi
 animis esse pietas? Iam religio mirabi-
 liter efflorescit, studijs adiuta sapientiæ, et
 bonorum artium, quibus eruditus atque
 excultus animus, acutiùs recondita diuina
 sapientiæ mysteria iutuetur, nec remo-
 tus est ad diuina gradus cognitio atq; ex-
 ploratio

ploratio rerum humanarū & mundi huius, cuius notitiam corporis sensibus capimus, atq; usurpamus. Apostolus Paulus inuisibilia Dei per uisibilia cognoscit, & primam Abrahæ cogitationē accessumq; ad uerum atque omnípotens numen adorandum ac colendū ex astris illi, ex cœlis, ex ordine & constantia mundi esse ortam, autor est Philo Iudæus, is qui de mundo scripsit: ut non iniuria uideatur dixisse psalmista, cœlos enarrare gloriam Dei. Nec alia maior est superstitionis ac impietatis causa & occasio, q̄ ignorantia. At studia humanitatis, id est, philosophia, & reliquæ ingeniorum atq; ingenuæ artes, ut honore uelut gratissimo quodam & saluberrimo fauonio exhilaratæ flores ac fructus fundūt, ita contemptu aut etiam neglectu flaccescūt ac emarcidæ collabuntur. Græcis aut Romanis rerum potentibus, magni sunt in disciplinis omnibus progressus facti, sub Gotthis & Barbaris illis ac feris domi-

nis, ita elanguerūt, ut parum admodum
abfuerit, quin uítam omnem penitus ac
spíritum exhalarent, quàm tenues, quàm
inualidas earum reliquias patrum ætas
& nostra accepit? At Turca, quàm alie-
nus sit ab omni cultu animi Scythia fan-
guinariùs, quis nõ uel fando audiuit: sub
eo quod sit artium decus, qui uigor, uel
ex Græcia discamus. Nisi fortè meliores
nos putamus fore aut pollentiores inge-
nijs, magisq; factos atq; aptos ad literas,
aut natura & nutu quodã ingeniorum
magis ad literarum studia propẽsos Græ-
cis: à quibus artes ac disciplinẽ omnes cul-
tusq; & ornatus ingeniorum et natus est
& auctus, & in cæteros omnes mortales
propagatus. Si ille pristinus, qui iã olim
ardor deferbuit, adhuc in nobis duraret,
fortassis credi posset pie uicturum Chri-
stianum sub Turca, sed quum uideamus
inter nos plena & florẽti ecclesia propter
numum unum centies peierari nomen
Domini, ubi periurio non solũ à diuino
iudice

iudice parata est spiritalis animaduersio, sed etiam ab humano corporalis: quid futurum arbitramur, non numo uno, sed tāta mercede proposita commissi: Et qui sub Turca contra Christianos, contra patriam, contra penates, contra religionem meret ducato uno: an nō religionē ipsam deseret, & se abnegare profitebitur, si is iubeat, aut se cupere significet, propter decem? Quid n̄ qui hic inter nos de fide sunt dubij: nū illi non leuissimo momento impulsī deficerēt: Nec illi ipsi, qui nūc sunt firmi ac constantes, fortassis stabilitatem illam suam perpetuō possent conseruare. Quantum putamus cōtagij ex dubijs & inconstantis fidei Dei hominibus ad sodales, ad conuictores, ad familiares, & eos, quibus cum uersantur, & colloquantur, affricari ac hærere: non minus atque ex putri aliqua ac foeda scabie, cui non inijceret scrupulos illa tam frequens dubitatio, inquisitio, examinatio, altercatio, praesertim accedente in partes diaboli

244 DE VITA SVB TVRCA.
boli ueteratoria astutia & fraudibus: Nā
si in rebus quæ corporeis sensibus expo-
sita sunt magis, atq; obuiæ, q̄ ea in quibus
sita est fides pietatis, humana cautilla-
tio aliquid semper inuenit, quod conuel-
lat, quod luxet, & præstigiæ sensibus nos-
tris fiunt, ut ueritas sæpe obscuretur,
ac cogatur latere, non id quidem rerum
uitio, aut magnitudine luminis nostrorū
ingeniorum, sed tenebris atq; hebetudi-
ne mentis nostræ, ut meritò ille dixerit:
Nimiū altercādo ueritas amittitur. Quid
futurum est in religione, in ea, quæ sen-
sum omnem humanum excedit, quæ est
substantia rerum spectandarū, argumen-
tum non apparentium? Fortior quidem
Deus diabolo, & omniū ueritas fortissi-
ma, sed nos quia à Deo ad diabolum de-
fecimus, quæ à partibus nostris uidentur
stare, facillimè recipimus, ægre quæ faciūt
pro diuinis, pressi hoc carnis ponderē:
quæ nutu suo ad ima nos deijcit: id est,
à coelestibus ad terrena, ut magno cona-
tu

tu sit opus, quo tam onusticiuum hūc
ascēdamus, quum ultrò per pronum de-
labamur. Adfert tempus ipsum ueritati
splendorem ac lucem, & ipsa ueritas po-
steaquam diu latuit, emergit tandem: fa-
teor, sed interea, dum tempus cunctatur,
dū illa emergit, nos immergimur, ac pe-
rimus. Postremo, quū hic inter nos, ubi
incitatur monitis, autoritate sapiētum
exemplis bonorū deterremur ab impie-
tate, ignominia, dedecore, foro, iudicijs,
pœnis, nihil uel uidemus uel audimus,
quod ad impietatē apertè ac palàm ad-
hortetur, atq; impellat, aut à uirtute, pro-
bitate, pietate auertat, atq; arceat, respe-
ctū tamen Christi inter postrema posue-
rimus. Num quid, si inuersa sit uitæ & re-
rum ratio, non potiora erunt nobis, quæ
iam nunc priora esse, quàm pietatem exi-
stimamus? Quid iam ergò est reliquum,
quod furiosi homines, perditī, desperatī,
cōsecuturos se sub regno Turcæ sperēt:
non opes, non honores, non dignitates,
quis

quis enim hæc canibus concedit, cuius
 modi nos illis erimus? libertas quæ esse
 poterit sub tali domino, imò sub talibus
 dominis? nobis præcipue, quum nulla sit
 eius popularibus, eiusdem gentis, & hæ-
 resis? Literarum nulla erit cura, nulla men-
 tio, pietas in periculo. Quid restat? ut no-
 ua aliqua rerum natura condatur, cuius
 bonis insani isti sub Turca perfruantur?
 Quòd si quis adeò sit forti atque audaci
 animo, ut contemptis alijs rebus omni-
 bus, pietatē tamen se sub impio rege con-
 seruaturum confidat, id tamen non de-
 bet alijs optare ac procurare, de quorum
 constantia ac firmitate nihil habet explo-
 ratum, sedet ipse, qui sibi nunc uidetur sta-
 re, ne se efferat animo iuxta monita D.
 Apostoli, sed circumspectè agat, metuēs
 casum. Non est omninò committendum,
 ut tentemus, ut uelimus, ut optemus ex-
 periri, qualis illa futura sit uita, in tantam
 tentationem, morum ac pietatis nullo pe-
 nitus modo, quantum præstari à nobis
 possit,

possit, nō debemus sinere, ut inducamur:
 nam & illis, quos confirmaturus, & cor-
 roboraturus erat ille spiritus, cui pares nō
 sunt mundi uniuersi, & totius naturæ ui-
 res, præcepit tamen Deus uigilent, orēt,
 ne inducantur in tentationē: incerti utrū
 in ea pugna occumbent, an euadent in-
 columes, Quantò id est nobis omnibus
 magis orandū, tātò infirmioribus omni-
 animorum robore ac uiribus deserti, ac
 destituti: Precibus est hoc contendendū,
 & omni arte, ingenio, ope, uiribus con-
 nitendum: cauendumq̄, ne tanta
 perniciēs, et tam præfens ma-
 lum contingat.

FINIS.

BASILEAE, PER THOMAM
 PLATTERVM, ANNO M. D. XXXVIII.
 Mense Martio.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PH.D. THESIS

BY

JOHN H. GARLAND

IN CANDIDACY FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY

CHICAGO, ILLINOIS

1965

PHILOSOPHY DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY DEPARTMENT